

open monumentendagen

19 & 20 SEPT. 2020

u
urban.brussels

color

13 P. Janssens

urban.brussels

new administration. new horizon. architecture and culture for the city.

stedenbouw

erfgoed

stadsvernieuwing

hedendaagse architectuur

urban.brussels (Brussel Stedenbouw & Erfgoed) is een administratie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat de gewestelijke ruimtelijke ontwikkeling ondersteunt op het vlak van stedenbouw, cultureel erfgoed en stedelijke herwaardering.

urban.brussels organiseert en overkoepelt verschillende initiatieven om het publiek te sensibiliseren voor het erfgoed en de hedendaagse architectuur.

Bovendien kent urban.brussels premies en subsidies toe voor de renovatie van het woonmilieu, de gevelverfraaiing en de erfgoedrestauratie, en vervult ze juridische adviesopdrachten in verband met, onder meer, het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO) en de Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening (GSV).

urban.brussels steunt hierbij op een aanzienlijke interne deskundigheid, met name op het vlak van architectuur, geschiedenis, documentatie en regelgeving, om de verwachtingen van burgers en gebruikers zo goed mogelijk in te lossen.

urban.brussels voert deze opdrachten uit met de Algemene Directie en zes directies:	De directie Stedenbouw
	De directie Cultureel Erfgoed
	De directie Stadsvernieuwing
	De directie Kennis & Communicatie
	De directie Juridische Zaken
	De directie Personeel & Organisatie

Bij urban.brussels is ook het secretariaat van drie onafhankelijke organen ondergebracht: de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, het Stedenbouwkundig College en het Milieucollege.

urban.brussels

kunstberg 10-13

1000 brussel

+32 (0)2 432 83 00

info@urban.brussels

www.urban.brussels

De Open Monumentendagen zijn in de loop der jaren uitgegroeid tot een vaste afspraak na de zomervakantie. Ze brengen duizenden bezoekers op de been uit Brussel, Wallonië, Vlaanderen of het buitenland. Een weekend lang bekijken we de stad met een andere blik, ontdekken we onbekende plaatsen en bouwstijlen of bezoeken we plaatsen die gewoonlijk niet toegankelijk zijn.

In 2020 draaien de Open Monumentendagen rond het thema kleur. In interieurs, op gevels of in de openbare ruimte zijn kleuren alomtegenwoordig. Ze sieren het Brusselse erfgoed en de stad en verfraaien onze dagelijkse leefomgeving.

Urban.brussels stelt u een boeiend en origineel programma voor met bezoeken en allerhande activiteiten, van wandelingen, speurtochten, bustochten of gezinsactiviteiten tot bezoeken in gebarentaal.

Het programma kon enkel tot stand komen dankzij het enthousiasme van de verantwoordelijken van de locaties, de verenigingen, de gemeentebesturen en de professionals die ondanks de bijzondere situatie dit jaar het beste van zichzelf hebben gegeven en het ene idee na het andere hebben bedacht.

Wij willen hen van harte bedanken.

Ik wens u mooie en kleurrijke ontdekkingen toe.

Bety WAKNINE,
directeur-generaal
Urban

Informatie

Organisatie: urban.brussels – Directie Kennis & Communicatie
Arcadia – Kunstberg 10-13 – 1000 BRUSSEL

Telefonische permanentie op 19 en 20 september 2020 van 10u tot 17u:
02/432.83.00

www.openmonumentendagen.brussels – jdp-omd@urban.brussels

 Urban.brussels – urban_brussels – @BrusselsUrban

De uren die worden vermeld bij de gebouwen zijn het openings- en het sluitingsuur. De organisatoren behouden zich het recht voor om bij grote drukte de deuren vroeger te sluiten om op het voorziene tijdstip te kunnen eindigen.

De verantwoordelijken van de locaties kunnen bijzondere maatregelen nemen voor de bezoeken.

Het is verboden om tijdens de bezoeken te roken of te eten. Op sommige plaatsen is het verboden om foto's te nemen. Voor een vlotte toegang wordt gevraagd om geen rugzakken of grote tassen mee te brengen.

De informatie over het openbaar vervoer werd ons verschaft door de MIVB. Zij vermeldt de haltes die zich in de nabijheid bevinden van de plaatsen en vertrekpunten, rekening houdend met de dienstregeling op zaterdag en zondag.

De inlichtingen in deze brochure kunnen buiten onze wil om gewijzigd worden.

Deze brochure wordt gratis verdeeld.

INFOS COVID-19

Vanwege de gezondheids crisis en om de Open Monumentendagen zo goed en zo veilig mogelijk te laten verlopen, zijn binnenbezoeken aan gebouwen enkel mogelijk na reservatie.

Binnenbezoeken

Reserveren kan vanaf 4 september 2020 online op de website www.openmonumentendagen.brussels.

Buitenactiviteiten

Voor de buitenactiviteiten (wandelingen of fietstochten, sporenzoektochten, busritten...) vindt u alle inlichtingen onder de betreffende teksten. Indien nodig kunt u vanaf 24 augustus uw deelname reserveren bij de betrokken verenigingen.

Meer info pagina 108.

TOEGANKELIJKHEID VOOR PERSONEN MET VERMINDERDE MOBILITEIT

Naast elke locatie die is opgenomen in het programma staat vermeld of de locatie toegankelijk is voor personen met beperkte mobiliteit. Dit werd onderzocht door de vzw AccessAndGo op basis van de gegevens overgemaakt door de verantwoordelijken en gecontroleerd door een lid van de vereniging. Alle gebouwen die het toegankelijkheidslogo dragen werden gecontroleerd.

De toegankelijkheid is volgens de criteria en normen die van toepassing zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aangeduid met de volgende logo's:

 Toegankelijk: voldoende voorwaarden zijn vervuld voor de autonomie van rolstoelgebruikers (handmatige of elektrische rolstoel).

 Toegankelijk met hulp: de locatie kan worden bezocht met de hulp van een derde.

 Niet toegankelijk: de minimale voorwaarden zijn niet vervuld.

De toegankelijkheidscriteria gelden enkel voor de bezoeken tijdens de Open Monumentendagen. Ze zijn niet per se geldig voor gewone bezoeken aan de gebouwen.

Alle bijkomende inlichtingen over dit toegankelijkheidsonderzoek kunnen worden verkregen bij AccessAndGo (e-mail: info@accessandgo.be).

GEBRUIKTE PICTOGRAMMEN

 Openingsuren en data

 Vertrekpunt of plaats van activiteit

M Metrolijnen en haltes

T Trams

B Bussen

 Belangrijke informatie

 Rondleidingen in gebarentaal

© urban.brussels

Sint-Gorikshallen, het infopunt van de Open Monumentendagen

Op 19 en 20 september verwelkomt urban.brussels van 10u tot 19u in de Sint-Gorikshallen. U vindt er informatie over de toegankelijke locaties, ontdekt er onze vele publicaties waarvan enkele ter gelegenheid van de Open Monumentendagen verkrijgbaar zijn aan een speciale prijs. U kunt er Manuel Murillo, illustrator van de Open Monumentendagen 2020, ontmoeten (zaterdag en zondag van 14u tot 16u).

Ook enkele tentoonstellingen worden aangeboden:

- 'Internationaal fotografisch experiment van de monumenten' (zie pagina 74 tot 76)
- 'Louis & ik' (zie pagina 46-47 en 77)
- 'Brussel, de groene hoofdstad'
- 'Wat de foto ons vertelt... Foto's van het oude Brussel tot begin 19de eeuw'

Sint-Gorikshallen
Sint-Goriksplein 1 in Brussel

M 1-5 (De Brouckère)

T 3-4 (Beurs)

B 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère),
48-86-95 (Beurs)

Met de medewerking van Patrimonium en Cultuur.

BRUSSEL

1. Palace

- 🕒 za en zo van 11u30 tot 18u
- 📍 Anspachlaan 85 – Brussel
- M** 1-5 (De Brouckère)
- T** 3-4-32 (Beurs)
- B** 86 (Beurs),
33-48-95 (Grote Markt)
- ♿ toegankelijk met hulp

In 1913 werd het *Pathé Palace* gebouwd volgens de plannen van architect Paul Hamesse. Opdrachtgever was *Les Grands Palais d'Attractions Pathé Frères*. In het gebouw werd de eerste bioscoopzaal van het type brasserie-concert in Brussel gevestigd. Met een capaciteit van 2.500 personen combineerde het complex een bioscoop, een music-hall en een muziekcafé. Het duurde niet lang of het beschikte over vier bars en een wintertuin. De gevel van het gebouw heeft een met festoenen versierde bekroning en een centrale erker geflankeerd door massieve pilasters. Hoewel het in 1950 werd verbouwd onder leiding van architect Rie Haan bewaarde het interieur een rijk decor van polychrome schilderijen en verguld houtsnijwerk in de stijl van de Wiener Sezession. Zo hebben de pijlers in de foyer, die een mezzanine ondersteunen, antropomorfe kapitelen. Na de gloriejaren als succesvolle schouwburg was in het gebouw tussen 1973 en 1990 een winkel in elektrische huishoudtoe-

stellen gevestigd. De klanten parkeerden hun auto's toen in de filmzaal zelf! In 1999 kreeg het *Pathé Palace* zijn culturele bestemming terug en werd het omgedoopt tot *Kladaradatsch*. Tussen 2002 en 2004 nam het Nationaal Theater van België er even zijn intrek maar pas in 2018, na jarenlange onzekerheid, werd het gebouw opnieuw een bioscoop. Vandaag beschikt bioscoop *Palace* over vier filmzalen met een zeer gediversifieerde programmatie. Er worden ook evenementen georganiseerd en in 2018 werd een bar geopend. (beschermd – 27/03/1997)

Gids ter plaatse. Met de medewerking van Arkadia.

CREATIEVE WORKSHOPS EN TENTOONSTELLING

Materialen en kleuren in de Brusselse metro

Deze workshops voor jongeren van 8 tot 12 jaar worden aangeboden in een ongewoon kader, één dat de inwoners van de stad heel vaak gebruiken: de premetro. Onder leiding van kunstenaars die hen inwijden in begrippen zoals kleur en materialen, maken de kinderen een collectief kunstwerk dat na afloop zal worden tentoongesteld in de kunstruimte van het station Beurs.

- 🕒 van 19 september (opening om 15u) tot 7 oktober 2020
(de workshops vinden plaats op woensdag 9 en 16 september van 14u tot 17u)
- 📍 Kunstruimte QARTIER, metrostation Beurs (niveau -1) in Brussel
- M** 1-5 (Centraal Station)
- T** 3-4 (Beurs)
- B** 33-46-48-86-95 (Beurs), 38-63-65 (Centraal Station)
- 📧 reserveren verplicht per mail (mobiliteit@gob.brussels – met vermelding van de naam, voornaam, leeftijd en taal van het/de deelnemende kind(eren), de gewenste datum en een telefoonnummer). Om de kwaliteit en veiligheid van de workshops te garanderen, zullen de praktische aspecten u eind augustus 2020 worden meegedeeld per mail. De groepen worden beperkt tot 20 kinderen (van 8 tot 12 jaar) en worden opgesplitst in twee groepen van 10 als de gezondheidssituatie dit vereist.

Met de medewerking van de cel Kunst & Architectuur van Brussel Mobiliteit, de MIVB en Zinnema.

LEZING

De kleuren van de kunstenaar

Tijdens deze lezing over moderne kunst komen de grote namen van de Belgische schilderkunst aan bod die vanaf de tweede helft van de 19de eeuw hebben bijgedragen tot de verspreiding van kleur in de stad. Constantin Meunier, Rik Wouters, Théo Van Rysselberghe, Gustave Van de Woestyne en nog vele anderen werkten mee aan de decoratie van prestigieuze huizen zoals het hôtel Solvay, het huis Van Buuren, en andere. Ook komen de nieuwe technieken en materialen die in de 19de eeuw werden ontwikkeld aan bod, zoals de chemische kleuren en de verftubes waarmee de kunstenaar zijn atelier kon verlaten om 'ter plaatse' te gaan schilderen...

- 🕒 zaterdag en zondag om 9u30 en 13u30 (duur: 2u)
- 📍 Sint-Goriksplein 23 in Brussel
- M** 1-5 (De Brouckère)
- T** 3-4 (Beurs)
- B** 29-66-71-86-88 (De Brouckère), 48-86-95 (Beurs)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 0499/21.39.85 of per mail (info@e-guides.be). Maximaal 35 personen.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van E-Guides en Patrimonium en Cultuur.

2. Plattesteen

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Kolenmarkt 41 – Brussel
- M** 1-5 (De Brouckère)
- T** 3-4 (Beurs)
- B** 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère), 48-86-95 (Beurs)
- ♿ toegankelijk

Op de hoek van de Kolenmarkt en Plattesteen staat een etablissement dat de Brusselaars maar al te goed kennen. Het dankt zijn naam niet alleen aan de nabijgelegen straat, maar ook aan een steeg die ooit toegang verleende tot een 12de-eeuwse patriciërs woning van gehouwen steen die niet ver van het Castrum werd gebouwd en Plattesteen werd gedoopt. Het café-restaurant beslaat het gelijkvloers van een appartementsgebouw in art-decostijl, in 1932 ontworpen door architect Noteris. Typisch zijn de afgeronde hoektraveeën en de bow-windows.

Het interieur heeft zijn oorspronkelijke houten lambriseringen, banken en toog behouden. Hetzelfde geldt voor de granitovloer waarvan de geometrische en onregelmatige motieven een mooi en kleurrijk patchwork vormen dat bijzonder representatief is voor die tijd. Als het publiek niet geniet van de warme sfeer in dit typisch Brusselse café-restaurant, dan neemt het plaats op het terras, een van de aangenaamste in deze drukke Brusselse wijk.

Gids ter plaatse. Met de medewerking van Brussel Babbelt.

WANDELING

Een archeologie van kleuren en materialen en van kunstwerken op maat

Een wandeling in de stations en langs de kunstwerken in het grootstedelijke Brusselse metronet. Let vooral op de vele kleuren en materialen! Welke verschillende soorten materialen tooien de vloeren, muren en plafonds van de metrostations en werden gebruikt in de kunstwerken van vroeger en nu? In welke mate bepalen de kleuren de keuze van de materialen en van de belichting, en omgekeerd? Aan welke eisen moeten de materialen en kleurkeuze voldoen? Laat u verrassen door deze speelse kennismaking met een doodgewone ruimte!

- 🕒 zaterdag om 11u en 14u30 (duur: 2u)
- 📍 vertrek: metrostation Beurs (niveau -1 – mezzanine aan de kant van De Brouckère) in Brussel
- M** 1-5 (De Brouckère)
- T** 3-4 (Beurs)
- B** 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère), 48-86-95 (Beurs)
- 📞 reserveren verplicht per mail (mobilite@sprb.brussels – gelieve uw naam, voornaam, datum en gewenste tijdstip, aantal personen en telefoonnummer te vermelden). Maximaal 25 personen per vertrek.

Met de medewerking van de cel Kunst & Architectuur van Brussel Mobiliteit.

3. Le Cirio

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Beursstraat 18 – Brussel
- M 1-5 (De Brouckère)
- T 3-4-32 (Beurs)
- B 33-46-48-86 (Beurs)
- ♿ toegankelijk met hulp

In 1883 houdt architect Charles Gys toezicht op de bouw van tien opbrengstwoningen met handelsgelijkvloers voor bouwmaatschappij *Les Constructeurs Réunis*. Het resultaat is een tegenhanger van de gebouwen in de Henri Mausstraat aan de andere kant van de Beurs. De bepleisterde gevel van nr. 18, versierd met elementen van blauwe steen, wordt verfraaid door een mooie pui van decorateur Henri Coosemans. Hij werd in 1909 gebouwd in neorenaissancestijl en combineert hout en marmer. Fijne houten kolommen met bronzen ionische kapitelen ondersteunen de boogfriezen, terwijl grotesken de centrale ingang bekronen. Het interieur bleef opmerkelijk goed bewaard. Getuige daarvan de parketvloer, de spiegels, de met fluweel overtrokken banken en het gekleurde houtwerk dat soms acajou imiteert en deze plek een unieke warme sfeer verleent. Let ook op het behangpapier met reliëf in neorenaissancestijl, of het Japans

aandoende behangpapier van het type Kinkarakawakami. Interessant om weten: *Le Cirio* was oorspronkelijk een detailhandel en een verbruikszaal voor Italiaanse voedingspecialiteiten. Francesco Cirio had een fabriek in Turijn en opende 18 verkooppunten in Europa, onder meer in Moskou, Zurich en Parijs. Het Brusselse filiaal bleef als enige overeind en heeft ondanks enkele aanpassingen nog zijn originele decor. (beschermd – 03/03/2011)

Gids ter plaatse. Met de medewerking van Arkadia.

👉 Rondleidingen in Franse gebarentaal, zaterdag en zondag om 16u. Met de medewerking van Arts & Culture.

WANDELING

Winkelen in kleur

Kleur wordt volop ingezet om de aandacht te trekken van potentiële klanten. Niet enkel in etalages en uithangborden maar ook via mozaïek, glas-in-loodramen, keramiekpanelen, muurbeschilderingen, reclametekeningen, neonverlichting...

Tijdens deze wandeling ontdekt u hoe oude en nieuwe winkels, kroegen en cafés u naar binnen lokken.

- 🕒 zaterdag en zondag om 11u, 13u30 en 16u (duur: 1u30)
- 📍 vertrek: Taborastraat 11 in Brussel
- M 1-5 (De Brouckère)
- T 3-4 (Beurs)
- B 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère)
- 📞 reserveren verplicht via de website www.arkadia.be (tabblad Open Monumentendagen). Maximaal 25 personen.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Arkadia.

WANDELING

Het goud van de Grote Markt

De Brusselse Grote Markt mag dan nog middeleeuws lijken, eigenlijk dateert ze van het einde van de 17de eeuw. Nadat in 1695 de troepen van Lodewijk XIV de stad hadden gebombardeed herrees ze op enkele jaren tijd als herboren uit de asse. In het resultaat zien we twee verschillende opvattingen van de stad: die van Maximiliaan Emmanuel van Beieren, gouverneur van de Zuidelijke Nederlanden die de gelegenheid wil aangrijpen om van de Grote Markt een modern eenvormig geheel te maken, en die van de gilden: individualistisch, behoudsgezind en pronkzuchtig. De recent gerestaureerde Grote Markt heeft haar originele polychromie en al haar pracht terug en schittert als nooit tevoren. Deze wandeling is een must voor wie dit geheel van dichterbij wil bekijken en meer wil weten over de geschiedenis die erachter schuilt.

- 🕒 zondag om 9u, 10u30 en 14u (duur: 1u)
- 📍 vertrek: voor de ingang van de Sint-Niklaaskerk, Boterstraat in Brussel
- M 1-5 (De Brouckère)
- T 3-4 (Beurs)
- B 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère), 48-86-95 (Beurs)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 02/219.33.45 (maandag tot vrijdag van 10u tot 15u). Maximaal 25 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van het Atelier de Recherche et d'Action Urbaines (ARAU).

WANDELING

De Brusselse straatstenen: 50 tinten grijs

We wandelen er dagelijks over, maar wanneer kijken we echt naar de grond? Nochtans zijn ook straatstenen en voetpaden een onuitputtelijke bron van informatie over de ontwikkeling van de stad en over de mobiliteit van haar inwoners in de loop der tijden. Demonstratie *in situ* in de Begijnhofwijk, waar de straatstenen dateren uit de 17de en 19de eeuw.

- 🕒 zaterdag en zondag om 10u30, 13u en 15u30 (duur: 1u30)
- 📍 vertrek: aan de ingang van de Sint-Katelijnekerk, Sint-Katelijneplein in Brussel
- M** 1-5 (Sint-Katelijne/De Brouckère)
- T** 3-4-32 (De Brouckère)
- B** 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 0485/70.71.06 of per mail (info@bruxellesbavard.be). Maximaal 25 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Brussel Babbelt.

WANDELING

Kijken naar kleur

Brussel kleurt, ook op plekken waar je het niet meteen verwacht. Grijs muren staan plots vol met schitterende kleuren, water is niet alleen blauw, rood betekent niet altijd verboden en groen verbergt zich soms achter een hoek.

Op deze wandeling van Brussel naar Sint-Jans-Molenbeek zijn alle kleuren van het spectrum van de partij. Van reeds gekende stripmuren tot gloednieuwe straat art, van huizen die hoop willen geven naar blinkende winkeletalages. En laten we vooral de Brusselaars zelf niet vergeten. (Kleuren)diversiteit troef.

- 🕒 zondag om 10u en 14u (duur: 1u45)
- 📍 vertrek: metrostation Sint-Katelijne (uitgangen 2 en 3 – richting Sint-Katelijnekerk), Sint-Katelijneplein in Brussel
- M** 1-5 (Sint-Katelijne/De Brouckère)
- T** 3-4-32 (De Brouckère)
- B** 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 0493/50.40.60 of per mail (info@klarelign.be). Maximaal 25 personen per vertrek.

Met de medewerking van Klare Lijn.

WANDELING

Blauw, wit, grijs en rood

Kleuren kunnen ons veel vertellen over de materialen die gebruikt worden in gebouwen. Alhoewel, blauwe steen oogt eerder grijs en witsteen heeft eerder een zandkleur, baksteen is lang niet altijd rood en het grijze beton schuilt vaker dan we denken achter een bepleistering, terwijl bepleisteringen zelf meestal zandsteen imiteren. En dan zijn er nog technieken als het glazuren, vernissen of eenvoudigweg beschilderen van bakstenen, waarmee we ze in principe alle kleuren van de regenboog kunnen geven. Zelfs de wit bepleisterde gevels van neoclassicistische gebouwen waren oorspronkelijk misschien helemaal niet zo puur als we nu wel denken. Ga mee op wandel in de benedenstad, ontdek de vele nuances en geheimen van de bouwmaterialen waaruit de gevels van de geselecteerde gebouwen zijn opgetrokken en ontdek hoe bepalend ze zijn voor de verschillende bouwstijlen.

- 🕒 zaterdag en zondag om 10u en 14u (duur: 2u-2u30)
- 📍 vertrek: voor het UGC De Brouckère, De Brouckèreplein in Brussel
- M** 1-5 (De Brouckère)
- T** 3-4-32 (De Brouckère)
- B** 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère)
- 📞 maximaal 20 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van GBB-Gidsen Brussel België en van de afdeling Toeristische gidsen van het EFP en de leerlingen in opleiding.

4. Le Greenwich

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Kartuizersstraat 5-7 – Brussel
- M 1-5 (De Brouckère)
- T 3-4-32 (Beurs)
- B 33-46-48-86 (Beurs)
- ♿ toegankelijk met hulp

Café *Greenwich* ligt op het gelijkvloers van een gebouw uit 1914. De originele cafépui van architect A. Delune die in 1916 werd geïnstalleerd, is mooi bewaard gebleven. Hij ontleent zijn ritme aan de pilasters in twee soorten marmer – brèche violette en vert de mer – en is bekleed met beschilderd plaatstaal in een imitatie van groene marmer. Aan weerszijden van de golvende luifel boven de ingang werden de oorspronkelijke etalages onderaan gedecoreerd met smeedwerk. De glas-in-loodramen hebben de vorm van medaillons. Het interieur, eclectisch met elementen van het Empire, bleef intact, met houten lambriseringen met spiegels en reclameborden gevat in stucwerk. Let ook op de biljartzaal onder de fraaie glazen koepel, de toonbank en de monumentale kassa en zelfs de volledig betegelde toiletten in de kelderverdieping die in Brussel uniek zijn in hun genre. Café *Greenwich*, ooit gefrequentieerd

door René Magritte, is nog steeds een trekpleister voor schakers en een van de laatste nog bestaande belle époquecafés in Brussel. (beschermd – 29/06/2000)

Gids ter plaatse. Met de medewerking van Brussel Babbelt.

WANDELING

Van zacht en delicaat naar fel en strak

Waar de art nouveau nog werd gekenmerkt door delicaat gebogen lijnen en zachte verglijdende kleuren, pakte de art deco in België uit met strakke geometrische vormen en felle, contrasterende kleuren. Van tegenstellingen gesproken. Het centrum van Brussel is de perfecte plaats om kennis te maken met de architectuur van deze periode, een complexe mozaïek van originaliteit en uitwisseling. Onze architecten veroverden zich een unieke plek in de geschiedenis van de architectuur. Hoe uniek, dat zult u merken tijdens deze wandeling. Niet te missen!

- 🕒 zaterdag en zondag om 11u30 en 15u (Nederlands) en om 9u en 13u (Frans) (duur: 2u)
- 📍 vertrek: voorplein Sint-Katelijnekerk in Brussel
- M 1-5 (Sint-Katelijne/De Brouckère)
- T 3-4-32 (De Brouckère)
- B 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 02/537.68.75 (maandag tot vrijdag van 10u tot 13u). Maximaal 25 personen per vertrek.

Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis.

5. Belgisch Museum van de Vrijmetselarij/ Hotel Dewez

🕒 za en zo van 10u tot 18u

📍 Lakenstraat 73-75 – Brussel

📞 enkel na reservatie

M 1-5 (De Brouckère)

T 3-4 (De Brouckère)

B 29-46-66-71-86-88
(De Brouckère)

♿ toegankelijk

Dit elegante herenhuis werd tussen 1760 en 1770 gebouwd, waarschijnlijk volgens de plannen van de grote architect Laurent-Benoît Dewez. Lange tijd werd het beschouwd als zijn persoonlijke woning maar in feite was het eigendom van zijn schoonmoeder. Tussen 2008 en 2011 werd het huis grondig geres-

taureerd. De gevel kreeg zijn neoclassicistische eenheid terug waarin het wit triomfeert. Binnen werden de ruimten en volumes van weleer gereconstrueerd, net als het behangpapier, de lambriseringen en de oude decors. Achteraan werd bovenop de bewaarde stallen, gelegen in de as van de inrijpoort, een galerij gebouwd. Het huis Dewez illustreert treffend het oeuvre van een architect die in Italië de knepen van het Italiaanse neoclassicisme had geleerd van Carlo Marchionni en Luigi Vanvitelli en in Groot-Brittannië had gewerkt in het atelier van Robert Adam. Vandaag is in het huis het Belgisch Museum van de Vrijmetselarij gevestigd (beschermd – 13/02/1992).

Rondleidingen van het hotel Dewez, zaterdag en zondag om 11u30 en 15u30 (Nederlands), om 10u30, 13u30 en 16u30 (Frans) en om 14u30 (Engels).

Voorstelling van behangpapier.

👉 **Rondleidingen in Franse gebarentaal voor gezinnen en jeugd, zondag om 11u en 14u. Met de medewerking van Arts & Culture.**

FIETSTOCHT

Groen en duurzaam Brussel

Brussel is volop bezig om te veranderen in een duurzame stad vol groene en innoverende initiatieven die er allemaal op gericht zijn om de levenskwaliteit van de inwoners te verbeteren! Openbare en privégebouwen (*L'Espoir* in Sint-Jans-Molenbeek, het *Institut des Arts et Métiers* in Anderlecht) met voorbeeldige energieprestaties, aangelegde parken voor de inwoners (Dauwpark, Bonneviepark, Parc-farm),... Maak kennis met plaatsen en projecten die hun blik resoluut op de toekomst richten. Duurzaam? Ja, graag! Deze fietstocht toont u ook de prachtige resultaten van de inspanningen van de verenigingen op het terrein en van buurtcomités zoals *Le Foyer* in Sint-Jans-Molenbeek of het *Comité de la Samaritaine* in het stadscentrum.

🕒 zondag om 10u (Nederlands) en zaterdag en zondag om 14u (Frans) (duur: 3u)

📍 vertrek: voor het gebouw van Leefmilieu Brussel, site Thurn & Taxis, Havenlaan 86C in Brussel

B 14-20-57-88 (Thurn en Taxis)

📞 reserveren verplicht op het nummer 02/502.73.55 (maandag tot zondag van 10u tot 18u), per mail (info@provelo.org) of via de website www.provelo.org. Maximaal 18 personen per vertrek. Deelnemers moeten hun eigen fiets meebrengen.

Met de medewerking van Pro Velo.

WANDELING

Modekleuren. Evolutie van de kleuren in de Brusselse mode door de eeuwen heen

Sinds de middeleeuwen drukken kleuren ook hun stempel op de knowhow van ambachtelijke textielateliers en ververijen. De extractieprocedures van tinturen worden voortdurend verbeterd om de stoffen van stralende kleuren te voorzien. De ontdekking van de Nieuwe Wereld brengt heel wat verandering op de kleurstoffenmarkt en vanaf de 19de eeuw zorgt de chemie voor felle nieuwe modekleuren. In Brussel oogt de mode excentriek of net conformistisch, afhankelijk van de politieke, economische en sociale context. Prins of landbouwer, gevangene of geestelijke... Elke rang of klasse wordt gekenmerkt door kleuren die in de loop der tijden steeds andere codes, taboes of vooroordelen vertalen. Tijdens deze wandeling ontdekt u enkele ware kunstwerken in de vorm van retabels, schilderijen en tapijten.

🕒 zaterdag en zondag om 9u30, 12u en 15u (duur: 2u)

📍 vertrek: voor de Sint-Jan Baptist ten Begijnhofkerk, Begijnhofplein in Brussel (de wandeling eindigt aan het Broodhuis)

M 1-5 (Sint-Katelijne)

B 46 (Begijnhof)

📞 reserveren verplicht op het nummer 0485/70.71.06 of per mail (info@bruxellesbavard.be). Maximaal 10 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Brussel Babbelt.

6. Taverne en hotel *Espérance*

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Finisterraestraat 1-3 – Brussel
- M 1-5 (De Brouckère)
- T 3-4 (De Brouckère)
- B 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère)
- 🚫 niet toegankelijk

Op een boogschuit van de winkels in de Nieuwstraat trekt de pui in art-decostijl van taverne *Espérance* meteen de aandacht. De plannen worden toegeschreven aan architect Léon Govaerts, die eerder al tekende voor de winkels *Vanderborght* in de Wolfengracht en voor het woonhuis van bankier Van Buuren in Ukkel. De pui, met vrij strakke lijnen, werd in 1930 gebouwd en bekleed met

geaderde marmer. Boven de licht gedecentreerde ingang hangt een metalen luifel met verticale lichtzuil. Die doorbreekt de continuïteit van de bovenlichten, geometrische glasramen die wat kleur brengen in het geheel. Binnen hangt nog de originele sfeer van een café uit die tijd, temeer omdat alle decoratie intact bleef, van de draaideur tot de lambriseringsen, over het smeedijzer van de geschilderde glas-in-loodramen, tot het keperparket en de met marmer beklede elementen. (beschermd – 6/03/2008)

Gids ter plaatse. Met de medewerking van Korei Guided Tours.

WANDELING

Van grijs naar groen. De site van Thurn en Taxis, vroeger en nu

De naam van het domein verwijst naar de adellijke familie Von Thurn und Tassis, die tot de Franse tijd verantwoordelijk was voor postbedeling. De site, ideaal gelegen, werd vanaf de 19de eeuw omgevormd tot het grootste Europese goederenstation. We verkennen een deel van de site, vertrekkend aan het Herman Teirlinckgebouw aan de Havenlaan. We gaan langs het gebouw van Leefmilieu, (de broodrooster), het Koninklijk Pakhuis, het Maritiem Station en door het park. We bespreken de verschillende materialen waarmee deze gebouwen opgericht zijn, zoals glas, ijzer, baksteen en hardsteen, de recent opgerichte obelisk van Bas Smets en Parckfarm. De wandeling belicht niet alleen kleur, maar ook de dynamiek van de burger en de doelstellingen (authenticiteit, innovatie, community) voor deze 45 ha grote site, heraangelegd volgens duurzame principes.

- 🕒 zaterdag om 11u, 13u30 en 15u30 en zondag om 11u, 13u30, 14u30 en 15u30 (Nederlands) en zaterdag om 14u en zondag om 11u en 14u (Frans) (duur: 1u30)
- 📍 vertrek: voor het Teirlinckgebouw, site van Thurn en Taxis, Havenlaan 86C in Brussel
- B 14-20-57-88 (Thurn en Taxis)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 02/569.27.74 of per e-mail (culturama@telenet.be). Maximaal 20 personen per vertrek.

Met de medewerking van Culturama.

7. Museum van de Nationale Bank van België

- za en zo van 10u tot 17u
- Warmoesberg 57 – Brussel
- enkel toegang via rondleidingen en na reservatie
- M** 1-5 (De Brouckère)
- T** 3-4 (De Brouckère)
- B** 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère)
- toegankelijk

De voormalige bank *Union du Crédit* werd in 1872 gebouwd volgens de plannen van architect Désiré De Keyser. Heel wat elementen van het oorspronkelijke gebouw bleven bewaard, zoals de twee metalen koepels die reeds de art nouveau aankondigen en details van het interieur. De inkomhal leidt naar de oude lokettenzalen; in de eerste, het huidige atrium, bleven de galerij met bogen en de grote koepel bewaard;

in de tweede, achterin het gebouw, is ook nog duidelijk de inrichting van de loketten te zien. De decoratie werd toevertrouwd aan het atelier van Georges Houtstont en is opgezet rond een rijk beeldhouwprogramma dat schedels combineert met monsterlijke figuren, decoratie-elementen die typisch zijn voor de neogotiek. De ruimten werden prachtig gerestaureerd. Onder meer het smeedwerk, maar ook de cementtegels op de vloer werden in ere hersteld. Het Museum van de Nationale Bank nam zijn intrek in het gebouw in 2018 en pakt uit met een gloednieuwe museuminrichting, die de collecties volledig tot hun recht laat komen. (beschermd – 29/02/1984)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 13u30, 14u30, 15u30 en 16u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 13u, 14u, 15u en 16u (Frans)

8. Koninklijke Sint-Hubertusgalerijen

- Grasmarkt/Schildknaapstraat Brussel
- M** 1-5 (De Brouckère/Centraal Station)
- T** 3-4 (De Brouckère)
- B** 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère)
- toegankelijk

Het grandioze project van de Koninklijke Sint-Hubertusgalerijen, een ontwerp van architect Jean-Pierre Cluysenaer, kreeg vorm in de jaren 1830. De werken gingen van start in 1846 en waren bijna klaar toen de galerijen op 20 juni 1847 officieel werden geopend. De bouwmeester bedacht een galerij zoals die al bestonden in Parijs, maar wilde er een nieuwe architecturale allure aan geven. De architectuur en decoratie zijn bijzonder goed uitgewerkt en geïnspireerd op die van de Italiaanse palazzi uit de 16de eeuw. De gevel aan de kant van de Grasmarkt toont een superpositie van de Toscaanse, Ionische en Korinthische orde die herhaald wordt in het interieur. De bepleistering daarentegen, grijsachtig aan de buitenkant om de architecturale ornamenten van hardsteen tot hun recht te laten komen, kreeg binnenin de galerij een roze kleur. Die past uitstekend bij het wit van de raamomlijstingen, bij de ondermuren, bij de roodmarmeren zuilen op het gelijkvloers en bij de geschilderde zuilen en muurbekledingen

van valse marmer – Brèche Caroline of d'Alep, antiekgroen of bruinrood. De vernuftige glaskoepel boven de zelfdragende gebogen spanten, met ruiten die als visschubben over elkaar zijn geplaatst, verlicht het geheel op magistrale wijze. De Koninklijke Sint-Hubertusgalerijen zijn met hun luxewinkels, cafés en cultuurhuizen nog steeds een elegante halte voor wandelaars, zeer gewaardeerd door toeristen en Brusselaars. (beschermd – 19/11/1986)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 9u30, 11u30, 14u30 en 16u30 (vertrek aan de ingang kant Arenbergstraat – duur: 1u30). Met medewerking van E-Guides.

9. Restaurant Vincent

🕒 za en zo van 10u tot 18u

📍 Predikherenstraat 8-10
Brussel

M 1-5 (Centraal Station)

B 29-66-71-86 (Arenberg)

🚫 niet toegankelijk

In 1905 werd *Rôtisserie Vincent* gevestigd op het gelijkvloers van een mooi neoklassiek gebouw. Eigenlijk zijn het twee 17de-eeuwse woonhuizen die in 1834 werden samengevoegd. De brede houten winkelpui aan de rechterkant werd in 1913 gebouwd door architect Maurice Grimme. De andere, met schuifraam en vensterroeden, is van de hand van architect C. Wenmaekers en dateert uit 1926. Het interieur van de beide woningen werd pas in 1934 volledig heringericht, dus 100 jaar later! Het decor van geschilderde keramiektegels is ronduit opmerkelijk. De tegels werden vervaardigd door de firma Helman uit Sint-Agatha-Berchem die met haar

vakmanschap en originaliteit een mooi staaltje toont van de knowhow van de ambachtelijke keramisten uit het begin van de eeuw. De grote tableaus tonen typische taferelen van de Belgische kust: garnalenvissers te paard, een boot die vaart op woelige golven, een vlucht eenden boven ondergelopen polders, grazende koeien, schapen in de duinen... Alles in pastel- of meer intense kleuren, afhankelijk van het taferel. In een van de zalen bleven het fornuis met afzuigkap, de etalage, de snijtafel en de grote toonbank bewaard, allemaal versierd met keramiek. (beschermd – 20/09/2001)

Gids ter plaatse. Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis.

👉 **Rondleidingen in Franse gebarentaal, zaterdag om 14u en zondag om 16u. Met de medewerking van Arts & Culture.**

RONDLEIDINGEN IN FRANSE GEBARENTAAL

De vereniging Arts & Culture organiseert dit jaar opnieuw rondleidingen in gebarentaal voor dove en slechthorende personen.

Acht plaatsen kunnen worden bezocht:

Le Cirio (notitie 3 pagina 7)

🕒 zaterdag en zondag om 16u

Belgisch Museum van de Vrijmetselarij
(notitie 5 pagina 10)

🕒 zondag om 11u en 14u

Restaurant Vincent (notitie 9 pagina 13)

🕒 zaterdag om 14u en zondag om 16u

Mode & Kant Museum (notitie 12 pagina 16)

🕒 zaterdag om 10u30

Broederschap van de Gezellen van Sint-Laurentius
(notitie 13 pagina 17)

🕒 zaterdag om 11u en zondag om 14u

Les Ateliers des Tanneurs (notitie 14 pagina 18)

🕒 zaterdag en zondag om 11u

Koninklijke Maatschappij van de Ommegang
(notitie 15 pagina 19)

🕒 zaterdag om 11u en zondag om 15u

BELvue museum (notitie 19 pagina 22)

🕒 zaterdag om 11u30 en om 14u

10. Theater Toone

🕒 za en zo van 10u tot 18u

📍 Schuddeveldgang 6 – Brussel

M 1-5 (De Brouckère)

T 3-4-32 (Beurs)

B 33-48-95 (Grote Markt),
86 (Beurs)

🚫 niet toegankelijk

Het huis van Toone ligt verscholen op de kruising van de Schuddeveldgang en de Sint-Petronillagang, in het hart van het Ilôt Sacré, dat een van de oudste wijken van Brussel is. De gevelankers vermelden het jaartal 1696! Het is hier dat zich in 1966 José Géal vestigde die in 1963 was gekroond tot Toone VII. Ter gelegenheid van de plechtige opening voerde hij op 1 april 1966 het stuk *De Passie* van Michel de Ghelderode op. In 1979 werd het huis volledig heringericht en kreeg het zijn huidige indeling. Op het gelijkvloers bevindt zich een traditioneel café met zwart geworden balken, een tegelvloer en muren van zichtbare roze bakstenen. Verder zijn er een atelier waar de poppen worden

vervaardigd, een bibliotheek, een videotheek, een poppenmuseum en uiteraard ook een schouwburg. Die bevindt zich op zolder, waar groot en klein kan plaatsnemen op houten banken met gefestonneerde kussens om te genieten van de voorstelling. In 2003 werd Nicolas Géal gehuldigd op het stadhuis. Hij stelt de toekomst veilig van Theater Toone, een getuige van de kleurrijke traditie van het poppentheater in Brussel. (beschermd – 27/02/1997)

Onthaal van de bezoekers door de poppenspelers.

Tentoonstelling van de Brusselse poppen van de 19de en 20ste eeuw in het Toonemuseum.

Voorstelling De Drie Muskietiers, zaterdag en zondag om 16u.

Toegang gratis maar reserveren verplicht via www.toone.be (maximaal 140 personen per voorstelling).

SPEURTOCHT

Met vergrootglas langs (bak)steen, beton en vergulde versiersels

Tussen de eerste lemen huisjes en de betonnen woontorens van vandaag, werd een hele weg afgelegd! De bouwmaterialen zijn in de loop der tijden aanzienlijk veranderd naarmate er nieuwe uitvindingen werden gedaan, om veiligheidsredenen maar ook om topologische redenen. Elk bouw materiaal heeft zo zijn kleur waarmee de stad in de loop der tijden verrijkt werd. De huizen met rode bakstenen gevels, de statige gebouwen met witte bepleistering, zand en hardstenen elementen, gevels van glas en staal,... Tussen de Grote Markt, de Zavel en de Koningswijk vertelt het kleurenpalet hoe Brussel zich heeft ontwikkeld. Tijdens deze speurtocht voor groot en klein maakt u kennis met verschillende Brusselse gebouwen, de periode waaruit ze dateren, hun architectuur en natuurlijk ook hun kleuren.

🕒 zaterdag en zondag om 10u en 14u30 (duur: 2u)

📍 vertrek: voor de Sint-Niklaaskerk, Boterstraat in Brussel

M 1-5 (De Brouckère)

T 3-4 (Beurs)

B 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère), 48-86-95 (Beurs)

📅 reserveren verplicht op www.onceinbrussels.be (in het menu 'Activités' selecteert u 'Activités ludiques' en vervolgens 'Journées du Patrimoine: Exploration ludique et familiale pour découvrir le bâti bruxellois'). Maximaal 24 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Once in Brussels.

11. Broodhuis (Museum van de Stad Brussel)

- 🕒 za en zo van 10u tot 17u
- 📍 Grote Markt – Brussel
- 📞 enkel na reservatie
- M** 1-5 (De Brouckère/Centraal Station)
- T** 3-4 (Beurs)
- B** 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère), 46-86 (Beurs), 95 (Brussels Parlement)
- 🚫 niet toegankelijk

Nadat het oude Broodhuis in 1876-1877 werd afgebroken, kreeg stadsarchitect Victor Jamaer de opdracht om het weer op te bouwen. Zijn ontwerp in neogotische stijl steunde op archiefdocumenten en archeologisch onderzoek. In het nieuwe Broodhuis, waarvan de gevel is opengewerkt als een kantwerk, werd het Museum van de Stad Brussel gevestigd. Het werd opgericht in 1887 op initiatief van de toenmalige burgemeester Charles Buls. Zijn opdracht: een beeldschetsen van de geschiedenis van de Brabantse stad en van de kunstnijverheden waaraan ze haar internationale reputatie ontleent. In het museum vallen dan ook heel wat meesterwerken te ontdekken, zoals het verbluffende retabel van Saluzzo uit het prille begin van de 16de eeuw; het martelaarschap van Sint-Paulus, een gigantisch tapijtkarton (3,40 x 3,80 m) dat wordt toegeschreven aan Pieter Coecke; een faïence- en porseleincollectie van Tristan en Isolde dat in de 16de eeuw werden geweven in de Brusselse ateliers of kostbare schilderijen zoals dat van de brand op de Grote Markt, een tragische episode in onze geschiedenis. Prachtige

beeldhouwwerken, voorwerpen die verband houden met de gilden of stukken zilverwerk vervolledigen een zeer verrijkend parcours. (beschermd – 09/03/1936)

Het ontdekkingsbezoek 'De geschiedenis van de kleuren van Brussel' verkent de collectie van het Broodhuis, zaterdag en zondag om 14u (Nederlands) en om 11u30 en 15u30 (Frans) (duur: 1u). Met de medewerking van het Museum van de Stad Brussel.

Vertrekpunt van de activiteit 'Brussel in tekstballonnen en kleuren, van de Middeleeuwen tot nu' (zie kadertekst hieronder).

ACTIVITEIT – WANDELING

Brussel in tekstballonnen en kleuren, van de middeleeuwen tot nu

Kleur in de stad is niet alleen iets van deze tijd, verre daarvan! Reeds in de middeleeuwen tooiden de huizen en monumenten zich met kleur. Economische, sociale, esthetische of wetgevende redenen hebben de Brusselse fysionomie beïnvloed. Zo werden op het einde van de 18de eeuw de gebouwen van nieuwe stadsdelen uniform bepleisterd om een totaaleffect te creëren, 'de witte stad' genoemd. Dat veranderde echter met de komst van de eclectische stijl en de art nouveau, waarbij gevels versierd werden met keramiek en sgraffiti. De 20ste eeuw pakte uit met modernistisch glas, beton en... veel kleur waarin het licht kon spelen. En ook in het nieuwe millennium zijn de kleuren weer helemaal terug: stadsmeubilair, gevels, stripfresco's, street art... Een wandeling langs Brusselse muren die u heel wat te vertellen hebben!

- 🕒 zaterdag en zondag om 14u (duur: 2u30)
- 📍 vertrek: voor het Broodhuis, Grote Markt in Brussel
- M** 1-5 (Centraal Station)
- T** 3-4 (Beurs)
- B** 33-46-48-86-95 (Beurs), 38-63-65 (Centraal Station)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 0486/40 40 89. Maximaal 25 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Codemus Concept.

12. Mode & Kant Museum

🕒 za en zo van 10u tot 17u

📍 Violetstraat 12 – Brussel

📞 enkel na reservatie

M 1-5 (De Brouckère/Centraal Station)

T 3-4 (Beurs)

B 29-46-66-71-86-88 (De Brouckère), 46-86 (Beurs), 95 (Brussels Parlement)

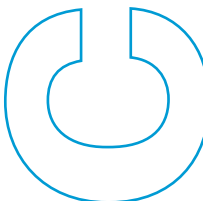
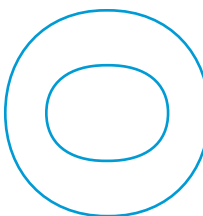
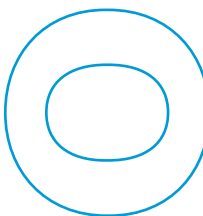
♿ toegankelijk

Op een boogscheut van de Grote Markt is het Mode & Kant Museum gevestigd in een huis uit de 17de eeuw. Tussen 1973 en 1974 werden de gevels gerenoveerd en voorzien van ondermuren van zandsteen. Sinds de oprichting in 1977 werden de collecties voortdurend uitgebreid. Vandaag bevatten ze tal van uitzonderlijke kostuums en accessoires van vroeger en nu die aan het publiek worden getoond tijdens tijdelijke tentoonstellingen. Een permanente ruimte is gewijd aan de wereldberoemde Brusselse kant.

Tentoonstelling 'Masculinities' over de mannelijke garderobe. Rondleidingen zaterdag en zondag om 11u (Nederlands) en om 12u30 en 14u (Frans) (duur: 1u).

'Masculinities' legt het accent op de creativiteit, de inventiviteit en het talent van de hedendaagse ontwerpers maar onderzoekt ook hoe de evolutie van de mannenmode het concept 'mannelijkheid' vertaalt en promoot. Ook de evolutie van het gebruik van kleur in de mannenmode komt aan bod.

👉 Rondleidingen in Franse gebarentaal, zaterdag om 10u30. Met de medewerking van Arts & Culture.

SPEURTOCHT

Goudkoorts: van kleur tot schat

Doe zoals de avonturiers van de Amerikaanse Gold Rush en ga op schattenjacht op de Grote Markt en omgeving. Gevels en beelden, straatstenen en monumenten, inscripties en legendes geven u tal van aanwijzingen om uw route uit te stippelen. Observatie en deductie leiden u naar een oogverblindende schat van geschiedenis en cultuur. Waar zit het goud?

🕒 zaterdag en zondag om 9u, 11u30 en 14u (duur: 2u)

📍 vertrek: aan de leeuwentrap van het Stadhuis van Brussel, Grote Markt in Brussel

M 1-5 (Centraal Station)

T 3-4 (Beurs)

B 33-46-48-86-95 (Beurs), 38-63-65 (Centraal Station)

📞 reserveren verplicht op het nummer 02/537.68.75 (maandag tot vrijdag van 10u tot 13u). Maximaal 50 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis.

13. Broederschap van de Gezellen van Sint-Laurentius

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Rogier van der Weydenstraat 18 Brussel
- 👤 enkel na reservatie
- T 3-4 (Anneessens)
- B 48-95 (Anneessens)
- 🚫 niet toegankelijk

In het gebouw op de hoek van de Stalingradlaan en de Rogier van der Weydenstraat is het Broederschap van de Gezellen van Sint-Laurentius gevestigd. Sinds 1308 genieten die het privilege om ieder jaar op 9 augustus vóór 17 uur de Meyboom (of vreugdeboom) te planten op de hoek van de Zandstraat en de Broekstraat. Een dag later wordt het patroonsfeest van Sint-Laurentius gevierd. De lustige *Bûmdroegers* trekken samen naar het Zoniënwoud om er een boom om te hakken. Ze dragen hem in optocht door de gemeenten Schaarbeek en Sint-Joost-ten-Node voordat ze hem tonen en planten

op de Grote Markt. De Gezellen van Sint-Laurentius staan ook aan de oorsprong van verschillende bontgekleurde optochten met de reuzen die zijn verbonden aan de Meyboom. Al in 1810 namen de 'marchante figuren' deel aan de optocht die de stad had georganiseerd voor het huwelijk van keizer Napoleon en Maria-Louisa van Oostenrijk. De reuzen escorteerden de Meyboom op de vooravond van de Eerste Wereldoorlog. Meeke in geel en rood met blauwe schorten en baby Janneke kregen in de loop der jaren het gezelschap van Boma en Bompain in blauwe kiel en later ook van Rooske, in het rood gekleed, Jefke in de nationale kleuren en ten slotte Pitje, de champetter. Sinds 2005 zijn ze door Unesco erkend als immaterieel erfgoed.

De tentoonstelling 'Het leven in het groot en in kleur' bevat verschillende voorwerpen die te maken hebben met de Meyboom.

👉 **Rondleidingen in Franse gebarentaal, zaterdag om 11u en zondag om 14u. Met de medewerking van Arts & Culture.**

WANDELING

LGBT, een regenbooggemeenschap

Een wandeling door het hart van de Sint-Jacobswijk, vlakbij de Grote Markt. Door de vele regenboogbars en buurtwinkels is dit een van de drukste buurten in het centrum van Brussel. Kleurrijke gevels en vlaggen in alle kleuren waarvan u snel de betekenis zult kennen, sieren deze buurt die met haar bijzondere sfeer dagelijks duizenden wandelaars aantrekt.

De kleurrijke fresco's in de Lollepstraat vertellen over de moeilijkheden, de strijd van mannen en vrouwen tegen allerhande vooroordelen. Vlakbij de Beurs, waar mensen van alle slag samenkomen, wordt ook verteld over feestelijke evenementen zoals de jaarlijkse *Gay Pride* met haar kleurenexplosie.

- 🕒 zaterdag en zondag om 9u30 en 13u30 (duur: 1u45)
- 📍 vertrek: aan het Stadhuis van Brussel, Grote Markt in Brussel
- M 1-5 (Centraal Station)
- T 3-4 (Beurs)
- B 33-46-48-86-95 (Beurs), 38-63-65 (Centraal Station)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 0499/21.39.85 of per mail (info@e-guides.be). Maximaal 20 personen.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van E-Guides.

FIETSTOCHT

Brusselse mozaïek

Maak u klaar voor een (per elektrische fiets) fietstocht in het noorden van Brussel! Zwarte Maagdstraat, Groendreef, het Withuis, Roodhuisplein, metrostation Zwarte Vijvers, het *Grande Maison de Blanc*, de Groene Hondstraat... Het zijn slechts enkele voorbeelden van (plaats)namen waar een kleur in voorkomt. Ze getuigen van ons industrieel verleden, van onze architectuur en erfgoed, de verstedelijking van Brussel, de sociale geschiedenis. Wat betekenen ze en waar komt hun naam vandaan? Waar verwijzen ze naar? U ontdekt het tijdens een originele fietstocht die begint in de Vijfhoek en vervolgens Sint-Jans-Molenbeek, Jette en Laken aandoet.

🕒 zaterdag en zondag om 9u30, 14u (duur: 3u)

📍 vertrek: Huidevettersstraat 62 in Brussel
(in het lokaal van Once in Brussels, achteraan op de binnenplaats)

M 2-6 (Zuidstation)

T 3-4-51-81-82 (Zuidstation/Lemonnier)

B 49-50-78 (Zuidstation), 27-48 (Kapellekerk)

📞 reserveren verplicht op www.onceinbrussels.be (in het menu 'Activités' selecteert u 'Flâneries à vélo électrique' en vervolgens 'Journées du Patrimoine: Bruxelles mosaïque à vélo électrique'). Maximaal 12 personen per vertrek. Zorg dat u uw identiteitskaart op zak, hebt die zal dienen als borg voor het ontlenen van een elektrische fiets. Deze activiteit is niet geschikt voor kinderen (minimumgrootte: 1m55).

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Once in Brussels.

Dit uitgestrekte geheel bestaat uit twee complexen die nauw met elkaar verweven zijn: een grootwarenhuis in Belle-Époquestijl (de *Merchie-Pède*) en een industriegebouw dat volledig is geïntegreerd in het stadsweefsel (het *Palais du Vin*). In 1909 begon architect Fernand Symons met de bouw van het *Palais du Vin*. Hij koos voor de art-nouveaustijl die duidelijk naar voor komt in het decor met plantenmotieven en in de polychromie van de gevel met geglazuurde steen, smeedijzer, blauwe en witte steen en sgraffiti van Géo Ponchon. Achter de gevel bevinden zich de boteltarijruimten en de hallen met tongewelven waar de vaten werden opgeslagen. Om hygiënische redenen werden de muren van de werkruimten bedekt met witte, lichtblauwe en bordeaux tegels. Sinds 1996 is deze architecturale parel eigendom van het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn dat het van 1998 tot 2006 renoveerde om er de '*Ateliers des Tanneurs*' in onder te brengen. De ruimte van 8.000 m² is een economische ontwikkelingspool die onderdak biedt aan bedrijven maar waar ook evenementen worden georganiseerd. Verder zijn er een biomarkt en een restaurant. (beschermd – 29/03/2001)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 13u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 13u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Once in Brussels.

Vertrekpunt van de fietstocht 'Brusselse mozaïek' en de speurtocht 'De Marollen in het vizier!' (zie kaderteksten hierboven en -onder).

📍 Rondleidingen in Franse gebarentaal, zaterdag en zondag om 11u. Met de medewerking van Arts & Culture.

14. Les Ateliers des Tanneurs

🕒 za en zo van 10u tot 18u

📍 Huidevettersstraat 58-62 Brussel

📞 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie

M 2-6 (Zuidstation)

T 3-4-51-81-82 (Zuidstation/Lemonnier)

B 49-50-78 (Zuidstation), 27-48 (Kapellekerk)

♿ toegankelijk

SPEURTOCHT

De Marollen in het vizier!

De Marollen zijn een historische en toeristische wijk in Brussel. Een volkse plek vol contrasten en een immigratiebuurt waar tal van sociale woningen werden gebouwd in de kleuren van hun tijd. De Marollenwijk wordt gekleurd door de diversiteit van de bewoners en de architectuur, door de rommelmarkt, de vele etalages in uiteenlopende stijlen, de oude en meer recente reclame die op de muren werd geschilderd, de stripfresco's, de street art en de recente muurschilderingen als hommage aan Bruegel. Ontdek alle kleuren van de Marollen tijdens een zoektocht voor groot en klein. Dé gelegenheid om ook eens even omhoog te kijken in plaats van uw blik alleen op grijze straatstenen te richten!

🕒 zaterdag en zondag om 10u en 14u30 (duur: 2u)

📍 vertrek: Huidevettersstraat 62 in Brussel (in het lokaal van Once in Brussels, achteraan op de binnenplaats)

M 2-6 (Zuidstation)

T 3-4-51-81-82 (Zuidstation/Lemonnier)

B 49-50-78 (Zuidstation), 27-38-48 (Kappellekerk)

📞 reserveren verplicht op www.onceinbrussels.be (in het menu 'Activités' selecteert u 'Activités ludiques' en vervolgens 'Journées du Patrimoine: Exploration ludique et familiale pour découvrir les couleurs des Marolles'). Maximaal 24 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Once in Brussels.

15. Koninklijke Maatschappij van de Ommegang

🕒 za en zo van 10u tot 18u

📍 Huidevettersstraat 180 Brussel

📞 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie

M 2-6 (Zuidstation)

T 3-4-51-81-82 (Zuidstation)

B 27-49-50-78 (Zuidstation)

♿ toegankelijk

De Ommegang gaat al terug tot de 14de eeuw. Oorspronkelijk was het een dankprocessie ter ere van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Zavel, georganiseerd door het Groot Koninklijk Serment, en van Sint-Joris der Kruisboogschutters. Vandaag herdenkt de optocht de voorstelling, door Keizer Karel, van diens zoon en opvolger, de toekomstige koning Filips II, in 1549. In totaal nemen bijna 1.400 figuranten van 38 folklore- en historische groepen deel aan het evenement, dat ieder jaar begin juli wordt gehouden. De historische praalstoet trekt door de straten van Brussel vanaf het Koninklijk Park waar steekspelen plaatsvinden, over de Grote Zavel tot aan de Grote Markt, de plaats van het spektakel. De maatschappij *Ommegang Brussels Events* leidt het feest ieder jaar in goede banen met een indrukwekkende infrastructuur. Reuzen, vaandels, wapens en kostuums liggen zorgvuldig opgeslagen in ateliers waar handige naaisters kleurrijke kousbroeken, gewaden, hoepelrokken, wambuizen en hoofddeksels verstellen. Maandenlang zijn ze bezig om alles tot in de puntjes af te werken. De *Koninklijke Maatschappij van de Ommegang* bewaart zelfs nog een koets die werd geschonken door koningin

Elisabeth van België en die voor de gelegenheid werd gerestaureerd. In deze kleurrijke stoet zijn rood en goud de kleuren van de Orde van het Gulden Vlies, het keel en zilver die van het Voormalig Serment der Kruisboogschutters. Elk jaar komen de toeschouwers steeds talrijker genieten van dit levend erfgoed dat sinds december 2019 is ingeschreven op de lijst van het immaterieel erfgoed van Unesco.

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 13u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 13u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis.

👉 **Rondleidingen in Franse gebarentaal, zaterdag om 11u en zondag om 15u. Met de medewerking van Arts & Culture.**

16. Stichting Frison Horta

- 🕒 enkel za van 12u tot 16u
- 📍 Lebeustraart 37 – Brussel
- 📞 enkel na reservatie
- B** 27-33-48-95 (Grote Zavel)
- 🚫 niet toegankelijk

Voordat hij hem opdracht gaf om zijn landhuis in Ukkel te bouwen, had advocaat Maurice Frison zijn vriend architect Victor Horta al gevraagd om de plannen te tekenen voor een stadswoning in de Lebeustraart. De architect leverde in 1894 een bijzonder fraai resultaat af. Hoewel de oorspronkelijke gevel werd gewijzigd om een winkeletalage te maken, zien we nog enkele typische kenmerken van de art nouveau: de uitspringende en geprofileerde omlijsting van de voordeur of het grote raam op de bovenste verdieping met gietijzere zuiltjes dat is opgevat als een erker. Recent werd het huis Frison aangekocht en gerestaureerd, waarbij de vroegere luister en elegantie werden hersteld. In het interieur werden de muren en plafonds blootgelegd. We zien opnieuw de kleurrijke decors met bochtige lijnen van Horta, een

soort van echo op de opmerkelijke mozaïeken die onder meer de inkomhal sieren. Smeedijzere elementen en oude schoorsteenmantels maken het geheel helemaal af. Eveneens bekend is de beglaasde wintertuin die is opgevat als een wandelgang met gele en watergroene tinten. Een waar kunstwerk van de art nouveau in Brussel. Vandaag is in het gebouw de Stichting Frison Horta gevestigd. Zij ijvert voor een beter begrip van de ambachten en tradities van de oosterse volkeren, vooral de Indiërs. (beschermd – 24/04/1994)

Fototenstoonstelling 'India during the Raj'.

17. Costermans

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Grote Zavel 5 – Brussel
- 📞 enkel na reservatie
- T** 92-93 (Kleine Zavel)
- B** 27-33-48-95 (Grote Zavel)
- 🚫 niet toegankelijk

Huis Costermans, opgericht in 1839, is gespecialiseerd in de verkoop van prestigieuze antiquiteiten. In het originele interieur presenteert het meubilair, schilderijen en kunstvoorwerpen. Het is gevestigd in een neoclassicistisch herenhuis dat waarschijnlijk rond 1785 werd gebouwd voor de familie du Chastel de La Howarderie, waarvan het de naam bewaart. In 1857 werd het huis uitgebreid. De gevel aan de kant van de Grote Zavel werd in 1954 aangepast toen op de benedenverdieping een handelszaak werd gevestigd. Voorbij de inrijpoort ligt een binnenplein met een orangerie en stallen. Er staan ook twee oudere huizen die uit de 17de eeuw dateren. In het mooie trappenhuis met stucwerk pronkt een rijk gesculpteerde houten wenteltrap naar de bel-étage. Daar bewaren de opeenvolgende salons en oude kamers in Lodewijk XVI-stijl nog hun originele schoorstenen, lambriseringen, parketvloeren en plafonds. Het 'Chinese salon' heeft nog steeds zijn oorspronkelijk behangpapier met plantenmotieven en exotische vogels.

Rondleidingen.

Tentoonstelling van Vlaamse schilderkunst uit de 17de eeuw en van Frans meubilair uit de 18de eeuw.

BUSTOCHT/WANDELING

De negende kunst kleurt de Brusselse gevels

België is gekend om zijn stripverhalen. Sommige striphelden hebben zelfs heel de wereld veroverd. In de laatste decennia hebben ze ook hun verschijning gemaakt in de straten van Brussel. 37 jaar na de sluiting van slagerij Van Kampen en het overlijden van Hergé, neemt deze wandeling u mee naar de jaren vijftig, waar Kwik en Flupke, professor Piccard alias Zonnebloem, de bende van Lambik en nog zoveel andere personages op u wachten om u een kleurrijke spiegel voor te houden. De Belgen en hun zin voor feesten en lekker eten, hun politiek en taalperikelen, hun architectuur, alles komt aan bod.

- 🕒 zaterdag om 10u en 14u (bustocht – duur: 3u) en zondag om 10u30 en 14u (wandeling – duur: 2u30)
- 📍 vertrek: Zuidstation (ingang aan de kant van de Pensioentoren), Europalaan in Brussel
- M** 2-6 (Zuidstation)
- T** 3-4-32-51-81-82 (Zuidstation)
- B** 27-49-50-78 (Zuidstation)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 0485/70.71.06 of per mail (info@bruxellesbavard.be). Maximaal 45 personen (bustocht) en 25 personen (wandeling) per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Brussel Babbelt.

18. Kerk Onze-Lieve-Vrouw-ter-Zege op de Zavel

- 🕒 za van 9u tot 18u, zo van 9u tot 11u30 en van 13u tot 18u
- 📍 Zavelstraat – Brussel
- T 92-93 (Kleine Zavel)
- B 27-33-48-95 (Grote Zavel)
- ♿ toegankelijk met hulp

De bescheiden kapel die in 1304 werd gebouwd door de gilde van de kruisboogschutters was het eerste bekende religieuze gebouw op de plaats van de huidige kerk. Vanwege het miraculeuze Mariabeeld dat ze herbergt, groeide ze al snel uit tot een bedevaartsoord. In de 15de eeuw werd de kerk aanzienlijk uitgebreid. Vanaf de 19de eeuw onderging de buitenkant een aantal restauraties die met name werden toevertrouwd aan de architecten A. Schoy, J.-J. Van Ysendijck en M. Van Ysendijck. Aan weerszijden van het koor zijn er twee kapellen in barokstijl gebouwd naar een ontwerp van Lucas Fayd'herbe van 1651. Hij voorzag ze van een weelderige decoratie gebaseerd op een bichromie van zwarte en witte marmer. De linker kapel, opgedragen aan Sint-Ursula, is versierd met weelderige sculpturen van prins Lamoraal II van Thurn und Taxis en zijn echtgenote. De rechter kapel staat onder het beschermheerschap van Sint-Marcoen en heeft muren van imitatiemarmer. Het transept bewaart nog enkele glas-in-loodra-

men uit de 16de eeuw die in 1861 werden geplaatst door Samuel Coucke. Tussen 1864 en 1865 ontwierp hij ook enkele glasramen voor de absis. De kunstenaar voltooide zijn artistieke parcours met de glas-in-loodramen in de zijbeuken tussen 1874 en 1900. De glasramen bovenaan het schip, waaronder de 300 blaazoenen boven het triforium, werden ontworpen door Louis-Charles Crespin en meester-glassmaker Florent-Prospere Colpaert, die ook de vier grote koepels van het koor op zijn naam schreef. Bij zonnig weer tooiën ze het schip met duizend kleuren. (beschermd – 05/03/1936)

Vertrekpunt van de wandeling 'Glas-in-loodramen: het verleden ingekleurd' (zie kadertekst hieronder).

SPEURTOCHT

De zeven sleutels van Brussel

Kleuren dragen heel wat verschillende en verborgen betekenissen in zich. Het zijn codes die een identiteit, een sociale status en een zekere graad van verbondenheid en macht vertalen. Dit zoekspel onthult de geheimen die schuil gaan achter een wapenschild, een kostuum, een standbeeld of een vlag.

Kies de juiste kleurcodes en verover de sleutels van de poorten van Brussel. Zo word je de bewaker van de kleuren van de geschiedenis.

- 🕒 zaterdag en zondag om 9u, 11u30 en 14u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: aan de fontein op de Kleine Zavel in Brussel
- T 92-93 (Kleine Zavel)
- B 27-33-48-95 (Grote Zavel)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 02/537.68.75 (maandag tot vrijdag van 10u tot 13u). Maximaal 50 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis.

WANDELING

Glas-in-loodramen: het verleden ingekleurd

De glas-in-loodramen van kerken en openbare gebouwen trekken steevast onze blik naar zich toe. Met eenvoudige decors, figuratief of symbolisch, illustreren ze onze geschiedenis als een prentenboek. Ze beelden tal van vorsten en andere historische figuren af, herinneren ons aan glorierijke of sombere episodes uit het verleden. Maar we vinden ze in al hun fleurige exuberantie ook terug in veel recentere gebouwen.

De wandeling brengt u van de Zavel naar de kathedraal maar ook naar de Ravensteingalerij. Ze toont de evolutie van de glas-in-loodtechnieken door de eeuwen heen en vertelt over de productie en de vele kleuren van deze kunstobjecten.

- 🕒 zaterdag om 9u30 en 13u en zondag om 13u en 16u (duur: 1u45)
- 📍 vertrek: voor de Onze-Lieve-Vrouw-ter-Zavelkerk, Regentschapslaan 3b in Brussel
- T 92-93 (Kleine Zavel)
- B 27-33-48-95 (Grote Zavel)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 0499/21.39.85 of per mail (info@e-guides.be). Maximaal 20 personen.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van E-Guides.

19. BELvue museum

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Paleizenplein 7 - Brussel
- 📞 enkel na reservatie
- T 92-93 (Koning)
- B 27-33-38-71-95 (Koning)
- ♿ toegankelijk met hulp

Het Hotel *Bellevue* werd in 1776 gebouwd voor Philippe de Proft, een rijke wijnhandelaar en herbergier. Op architecturaal vlak voldoet het aan de eisen van keizerin Maria-Theresa, die het neoclassicistische geheel van het Koningsplein wilde vrijwaren. Enkele reizigers die er verbleven waren Honoré de Balzac, de prins van Metternich en Jérôme Bonaparte. In 1902 werd het gebouw aangekocht door de Stichting van de Kroon en ter beschikking gesteld van prinses Clementine, dochter van Leopold II. Later woonden prins Leopold en prinses Astrid er. Tussen 1934 en 1953 stond het hotel leeg. Het werd in bruikleen gegeven aan het Rode Kruis. Vervolgens werd het verbouwd tot achtereenvolgens museum voor sierkunsten, museum van de Dynastie en ten slotte dus het museum over België en zijn geschiedenis. Democratie, welvaart, solidariteit, pluralisme, migratie, taal, Europa... Dat zijn de thema's die in

het BELvue museum aan bod komen om een beeld te schetsen van ons land. In de galerij geven meer dan 200 voorwerpen gestalte aan het materiële geheugen van België. U bewondert onder meer een lithografie van Magritte, kristallen vazen van Val Saint-Lambert, een motorfiets of een voetbal met de handtekeningen van de Rode Duivels. Een mooi staaltje van belgitude dus.

Rondleidingen 'Zwart, geel, rood' met aandacht voor de collectievoorwerpen in de kleuren van de Belgische vlag, zaterdag en zondag om 11u (Nederlands) en om 14u30 (Frans).

👉 **Rondleidingen in Franse gebarentaal voor gezinnen en jeugd, zaterdag om 11u30 en 14u. Met de medewerking van Arts & Culture.**

WANDELING

Toon me je kleur, ik zal je zeggen waar je vandaan komt!

Brussel een stad van vele identiteiten en origines, zowel van haar inwoners als van haar gebouwen. Volg de gids voor een wandeling in het stadscentrum, kijk naar de kleuren van de materialen die u omringen: steen, marmer, glas-in-loodramen, baksteen, en sta stil bij hun afkomst... Lediaanse zandsteen, Gobertange, Soignies, Écaussinnes... Elk materiaal heeft zijn eigen verhaal dat wacht om te worden verteld.

- 🕒 zaterdag en zondag om 9u, 11u30 en 14u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: aan de ingang van het BIP, Koningsstraat 2-4 in Brussel
- T 92-93 (Koning)
- B 27-33-38-71-95 (Koning)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 02/537.68.75 (maandag tot vrijdag van 10u tot 13u). Maximaal 25 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis.

WANDELING

Neoclassicistisch Brussel of de 'witte' stad

Sinds het midden van de 18de eeuw heeft Brussel een grondige metamorfose ondergaan. De middeleeuwse stad had haar tijd gehad en moest plaats ruimen voor moderniteit. Een mooi voorbeeld van die stedenbouwkundige transformaties is de Koningswijk. De steile, bochtige straatjes in de bovenstad werden vervangen door mooie brede en beboomde lanen. De Warande van Karel V werd een wandel- en flaneerplek en moderne gebouwen met veel licht werden gebouwd tot groot genoegen van de rijke bourgeoisie. In amper één eeuw tijd zijn de Brusselaars getuige van de mutatie van de oude Keizerswijk. De feodale wanorde maakt plaats voor een heuse, doordachte en gestructureerde ruimtelijke ordening. Een 'witte' stad rees op. Laat u even verleiden tot een wandeling door de 19de-eeuwse straten. Neem rustig de tijd om onze neoclassicistische stedelijke ruimte en haar architectuur te bewonderen, te begrijpen en te waarderen.

- 🕒 zaterdag en zondag om 10u30, 14u en 16u30 (duur: 1u30)
- 📍 vertrek: voor de ingang van het paleis van Karel van Lotharingen, Museumstraat in Brussel.
- T 92-93 (Koning)
- B 27-33-38-71-95 (Koning)
- 📞 reserveren verplicht op www.onceinbrussels.be (in het menu 'Activités' selecteert u 'Découvertes et conférences' en vervolgens 'Journées du Patrimoine: Bruxelles néoclassique ou quand la ville se pare de blanc'). Maximaal 20 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Once in Brussels.

SPEURTOCHT

Brussel, een kleurrijke stad

Wie in Brussel op het Koningsplein of op het Martelaarsplein staat, waant zich steevast in een 'witte stad'. En inderdaad, eind 18de eeuw en begin 19de eeuw, in een tijd dat de neoklassieke stijl overheerste, tooiden de Brusselse gevels zich uniform in het wit. En toch is Brussel ook een kleurrijke stad. Dat is ze overigens altijd geweest. Tijdens deze wandeling doorheen het stadscentrum ontdekt u die kleuren die de stad door de eeuwen heen haar gezicht hebben gegeven. Aan de hand van talrijke voorbeelden ziet u hoe de gebouwen veranderden en elkaar opvolgden en waarom dat zo was. En krijgt u een antwoord op de vraag hoe de voorkeur voor kleur – of net geen kleur – of voor een welbepaalde kleur een invloed had – en nog steeds heeft – op het godsdienstige, politieke en sociale leven van de stad.

- 🕒 zaterdag en zondag om 10u30 en 14u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: aan de trappen van de Sint-Jacobskerk op de Coudenberg, Koningsplein in Brussel
- T 92-93 (Koning)
- B 27-33-38-71-95 (Koning)
- 📞 reserveren verplicht via www.korei.be. Maximaal 20 personen per vertrek.

Met de medewerking van [Korei Guided Tours](#).

WANDELING

Restaureren is kleur bekennen

Een van de beginselen bij de restauratie van gebouwen is getrouwheid aan de visie van de ontwerper. Maar waar ligt de 'creatieve' vrijheid van de restaurateur? Hoe kan deze de pracht van een gebouw herstellen zonder aan de authenticiteit ervan te raken? En waar ligt de lijn tussen restaureren en heruitvinden?

De restaurateurs van de Brusselse gebouwen hebben allen deze denkoefening gemaakt, de ene keer al met meer succes dan de andere. Het streven naar de oorspronkelijke kleuren, de neiging om méér te doen dan nodig... De standbeelden van het stadhuis, de zuilen van de Sint-Jacobskerk, de deuren van de Sint-Katelijnekerk zijn slechts drie van de voorbeelden die u zult ontdekken tijdens deze wandeling. Een evenwichtsoefening tussen esthetische keuzes, respect voor het oorspronkelijke ontwerp en populaire keuzes.

- 🕒 zaterdag en zondag om 9u, 11u30 en 14u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: aan de trappen van de Sint-Jacobskerk op de Coudenberg, Koningsplein in Brussel
- T 92-93 (Koning)
- B 27-33-38-71-95 (Koning)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 02/537.68.75 (maandag tot vrijdag van 10u tot 13u). Maximaal 25 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van [Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis](#).

WANDELING

Rood en zwart: van het ene militaire serment naar het andere

In het ancien régime werd Brussel beschermd door militaire sermenten die elk een eigen wapen hanteerden zoals de kruisboog, pijl en boog, de haakbus of het zwaard. De leden van de verschillende sermenten waren ook te herkennen aan de kleur van hun uniform. Vandaag zetten het Groot Koninklijk Serment en van Sint-Joris der Kruisboogschutters van Brussel – de roden – en het Voormalig Groot Koninklijk en Edel Serment der Kruisboogschutters van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Zavel – de zwarten – nog een feodale traditie voort: die van het kruisboogschieten. Het ene gilde is gevestigd in de Borgendaalengang, het andere opeert vanuit de kelders van de Berg van Barmhartigheid in de Sint-Gisleinstraat. Deze wandeling neemt u mee naar het Brussel van de middeleeuwen. U verneemt meer over de traditie van de Ommegang en over het oratorium en de kapel van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Zavel.

- 🕒 zaterdag en zondag om 10u30, 14u en 16u30 (duur: 1u30)
- 📍 vertrek: voor het hek van de Borgendaalengang, Koningsplein in Brussel
- T 92-93 (Koning)
- B 27-33-38-71-95 (Koning)
- 📞 reserveren verplicht op www.onceinbrussels.be (in het menu 'Activités' selecteert u 'Découvertes et conférences' en vervolgens 'Journées du Patrimoine: Les rouges et les noirs: d'un serment militaire à un autre' et réserver). Maximaal 20 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van [Once in Brussels](#).

WANDELING

Street versus Art – centrum. Over gevestigde en spontane straatkunst

Brussel investeert steeds meer in haar imago als ‘Street Art’ stad. Op straathoeken en gevels verschijnen werken van (inter)nationale artiesten, vaak in opdracht van de stad. Ze moeten een nieuw soort toerisme aantrekken. Deze wandeling neemt u mee van aan het Centraal Station langshet toeristisch centrum naar de Marollen. Daar eist ook de spontane straatkunst, vaak op het randje van de illegaliteit, haar plek op. We eindigen in de buurt van de Kapellekerk, waar het vroegere Recyclart en het skatepark de meest zichtbare uitingen zijn van de provocatieve subcultuur van taggers en graffitikunstenaars.

- 🕒 zondag om 10u (Nederlands) en zaterdag om 14u (Frans) (duur: 2u30)
- 📍 vertrek: in het midden van het Europakruispunt, Centraal Station in Brussel (eind van de wandeling: Kapellekerk)
- M 1-5 (Centraal Station)
- B 29-38-63-65-66-71-86 (Centraal Station)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 02/218.38.78 of per mail (onthaal@brukselbinnenstebuiten.be). Maximaal 25 personen per vertrek.

Met de medewerking van Brukselbinnenstebuiten.

20. Square – Brussels Convention Centre

- 🕒 enkel za van 10u tot 18u
- 📍 Kunstberg – Brussel
- 📍 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie
- M 1-5 (Centraal Station)
- B 29-38-63-65-66-86 (Centraal Station), 38-71 (Bozar)
- ♿ toegankelijk met hulp

Begin jaren '50 werd een nieuw project klaargestoomd dat voor een duurzame verandering moest zorgen op de heuvel van de Coudenberg. De Kunstberg kreeg vorm. Het architectenduo Ghobert en Houyoux ontwierpen een monumentaal stedenbouwkundig complex dat de verbinding vormt tussen de boven- en de benedenstad. Het omvat de Koninklijke Bibliotheek, het Algemeen Rijksarchief van België en een Congrespaleis. De gebouwen werden geopend in 1958, net op tijd voor de Wereldtentoonstelling. Ze zijn

gelegen rond een tuin die werd ontworpen door René Pechère. In 2009 werd het Congrespaleis grondig gerenoveerd. Het kreeg een monumentale ingang in de vorm van een glazen kubus, ontworpen door het Brusselse architectenbureau A2RC. De binnenruimten werden heringericht maar de grote monumentale muurschilderingen van twee van de bekendste Belgische kunstenaars bleven zorgvuldig bewaard. De eerste, van René Magritte, werd door de meester van het surrealisme Les *Barricades mystérieuses* gedoopt. De tweede, van Paul Delvaux, is 41 m lang en toont tal van figuren, gekleed en naakt, in een semi-architecturale omgeving. Beide vormen twee unieke decors in het Brusselse culturele landschap.

Rondleidingen, zaterdag om 10u30, 11u30, 12u30, 13u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 13u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Arkadia en van Korei Guided Tours.

GEZINSWANDELING

Wij kleuren de stad

Kleuren, er zijn er zoveel! In de stad wordt elke kleur met zorg gekozen. Kleuren vertellen ons iets. Waarom is het stoplicht rood en het licht van de apotheker groen? Waarom zijn de kleuren van de Brusselse vlag rood en groen? Waarom zijn de huizen op de Grote Markt beladen met goud?

Tijdens deze wandeling in het centrum van Brussel willen we de geheimen en de betekenis van kleuren ontsluiten. We zoeken een antwoord op de vraag waar en waarom we verschillende kleuren vinden in straten en op gebouwen. We kijken naar gevels en muren, uithangborden, reclameverlichting en interieurs van eethuizen. Eén ding is zeker, na deze zoektocht zullen ze allerminst van hun glans verliezen. Integendeel, de kleuren zullen feller en helderder oplichten dan voordien. Een wandeling voor gezinnen met kinderen.

- 🕒 zaterdag en zondag om 10u en 14u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: hoofdingang Centraal Station, Europakruispunt in Brussel
- M 1-5 (Centraal Station)
- B 29-38-63-65-66-71-86 (Centraal Station)
- 📞 reserveren verplicht per mail (stapstad2014@gmail.com). Maximaal 20 personen per vertrek.

Met de medewerking van Stapstad.

21. Sint-Michiël- en Sint-Goedelekathdraal

⌚ za van 10u tot 17u
zo van 14u tot 17u30

📍 Sint-Goedelevoorplein
Brussel

M 1-5 (Centraal Station)

T 92-93 (Park)

B 29-38-63-65-66-71-86
(Centraal Station/Park)

♿ toegankelijk met hulp

De Sint-Michiël- en Sint-Goedelekathdraal werd tussen begin 12de en eind 15de eeuw gebouwd in gotische stijl. Vandaag herbergt ze nog een uitzonderlijk geheel van oude glasramen. De oude glas-in-loodramen zijn verdwenen. De huidige zijn van de hand van meester-glasmakers uit de 16de, 17de en 19de eeuw die werkten volgens de ontwerpen van beroemde schilders, waaronder Théodore van Thulden en Bernard Van Orley. De 50 monumentale ramen vertellen de geschiedenis en de technische evolutie van

deze kunst, van het einde van de renaissance tot de neogotische stijl van het Brusselse atelier van Jean-Baptiste Capronnier. Er worden religieuze taferelen afgebeeld, maar ook episodes uit de geschiedenis van de voormalige Nederlanden en België. We zien de beeltenissen van verschillende vorsten uit onze streken. Onder hen Keizer Karel, die is afgebeeld bij de patroonheiligen van Brussel. Het Sacrament van het Mirakel en de moord op de Brusselse joden in 1370 worden ook afgebeeld. (beschermd – 05/03/1936)

Rondleidingen met focus op de geschiedenis van het religieuze glas-in-loodraam, de expressie van de sacrale kunst die de kathedraal een bijzondere kleurenpracht verleent in een indrukwekkende variëteit van figuratieve of abstracte werken. Zaterdag van 10u tot 17u (laatste vertrek om 16u – duur: 45 min) en zondag van 14u tot 17u30 (laatste vertrek om 16u30 – duur: 45 min). Afspraak op het voorplein van de kathedraal.

Met de medewerking van La Fonderie.

Vertrekpunt van bustour 'De kleuren van de stad' (zie kadertekst hieronder).

BUSTOCHT

De kleuren van de stad

Kleur is heel belangrijk in de Brusselse architectuur. De meeste gevels bestaan traditioneel uit baksteen, steen en hout. Eind 18de eeuw werd er gebouwd aan de neoklassieke 'witte stad'. In de 19de eeuw kwam de kleur echter weer helemaal terug, in het kielzog van het eclectisme. Door het spelen met baksteen, witsteen of hardsteen, gesculpteerd en geschilderd houtwerk, ijzerwerk, sgraffiti en andere decoratietechnieken zoals keramiek en mozaïek, werd elke gevel een heus kunstwerk. Dat geldt zeker voor de art-nouveau- en art-decogevels. Ook beelden en planten geven kleur aan het landschap van heel wat Brusselse wijken. Tijdens deze bustocht kunt u een aantal van die wijken – de Grote Markt, de Koningswijk, de Squareswijk,... – bekijken vanuit een andere hoek.

⌚ zaterdag om 9u30, 10u30, 13u30 en 14u30 (duur: 3u)

📍 vertrek: aan het standbeeld van kardinaal Mercier (aan de zijkant van de kathedraal), Sint-Goedelevlein in Brussel

M 1-5 (Centraal Station)

T 92-93 (Park)

B 29-38-63-65-66-71-86 (Centraal Station/Park)

⌚ reserveren verplicht op het nummer 02/219.33.45 (maandag tot vrijdag van 10u tot 15u). Maximaal 45 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van het *Atelier de Recherche et d'Action Urbaines (ARAU)*.

22. Ambtswoning van de Gouverneur van de Nationale Bank van België

- 🕒 za en zo van 10u tot 17u
- 📍 Wildewoudstraat 10 – Brussel
- 🚶 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie

M 1-5 (Park)

T 92-93 (Park)

B 29-63-65-66 (Park)

♿ toegankelijk met hulp

Hotel van de Gouverneur is het enige overblijfsel van een groot complex dat de architecten Beyaert en Janssens tussen 1860 en 1870 bouwden voor de Nationale Bank. Zoals de naam al aangeeft, woonde de Gouverneur in deze vertrekken en ontving hij er belangrijke gasten. De monumentale gevel werd dan ook rijkelijk gedecoreerd in eclectische stijl, een doordachte combinatie van Lodewijk XVI-stijl, second empire-stijl en elementen uit de Italiaanse

en Franse renaissance. De gevel bestaat uit Euville-, Gobertange-, Savonnière- en Audunsteen. De bel-étage boven een gelijkvloers met valse, voeglijnen, onthult haar traveeën en weelderige beeldhouwprogramma. Ook het interieur van de woning oogt uiterst verzorgd met een indrukwekkende aaneenschakeling van pronkkamers. De werkzalen behielden hun lambrisering en rijkelijk versierde cassetteplafonds en de salons onderscheiden zich door hun prestigieuze bichromie van wit en goud, opgeluisterd door mythologische schilderijen van

Joseph Stallaert in de feestzaal, kersenrode zijde in het rode salon of meubilair bedekt met tapijten in het salon Aubusson. De zeldzame marmers, kostbare houtsoorten en verguld stucwerk zorgen mee voor een uitgelezen kader voor officiële recepties van de Nationale Bank.

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 13u30, 14u30, 15u30 en 16u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 13u, 14u, 15u en 16u (Frans).

Tentoonstelling 'CUSTOMIZED – Deurwaarderkostuums van de NBB revisited door La Cambre'. Tijdens de verbouwingen van de ambtswoning van de Gouverneur van de Nationale Bank werden oude deurwaarderkostuums aangetroffen die werden geschonken aan het atelier stylisme van La Cambre. Een selectie van creaties van de studenten stylisme zal 'in situ' worden getoond in hun oorspronkelijke historische setting.

BUSTOCHT

Brussels by night

's Nachts transformeert de stad zich in een mysterieus landschap dat al meer dan één schilder, dichter of filosoof heeft geïnspireerd. Tijdens deze bustocht (her)ontdekt u onze mooie hoofdstad en de kleuren waarin ze zich tooit zodra de zon onder is. Maak u klaar voor een nachtelijke panoramische rondrit in Brussel. U ziet de 'obscure' kantjes van onze hoofdstad en rijdt langs stemmig verlichte en kleurrijke gebouwen zoals de Financietoren, het ING-gebouw... Cultuur zoals u ze overdag niet ervaart.

- 🕒 zaterdag en zondag om 20u30 (duur: 2u)
- 📍 vertrek: voor de Nationale Bank van België, Berlaumontlaan3 in Brussel
- M** 1-5 (Centraal Station)
- T** 92-93 (Park)
- B** 29-38-63-65-66-71-86 (Centraal Station/Park)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 02/537.68.75 (maandag tot vrijdag van 10u tot 13u). Maximaal 45 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis.

23. Haute École Bruxelles-Brabant/ Institut supérieur industriel de Bruxelles

- 🕒 enkel za van 10u tot 18u
- 📍 enkel na reservatie
- 📍 Koningsstraat 150 – Brussel
- T 92-93 (Congres)
- 🚫 niet toegankelijk

In het kader van de heraanleg van het voormalige Panoramaplein, dat zou omgedoopt worden tot Congresplein, won architect Joseph Poelaert in 1849 de architectuurwedstrijd voor de bouw van de

twee gebouwen die het nieuwe plein zouden flankeren. De twee herenhuzen werden gebouwd tussen 1850 en 1852. De witbepleisterde gevels met sokkels in hardsteen vertonen een mengeling van neoclassicisme en Italiaanse renaissance. In het gebouw Congresplein 2 vestigde zich de *Banque Transatlantique*. Tussen 1919 en 1920 kreeg het een tweede ingang in de Koningsstraat van architect Paul Saintenoy. Hij ontwierp ook de binneninrichting met de indrukwekkende hal en trap in veelkleurige marmer. Vandaag is in het gebouw de *Ecole d'Ingénieurs industriels de la Haute Ecole Bruxelles-Brabant* gevestigd.

Gids ter plaatse. Met de medewerking van Korei Guided Tours.

TENTOONSTELLING EN WANDELING

Tijd voor kleur

De Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuwwijk toont ons verschillende aspecten van de chromatische geschiedenis van Brussel. Het Barricadenplein (vroeger Oranjeplein) is wit omdat de voorschriften er een homogene kleur oplegden. Vanaf de jaren 1840 worden de zichtbare natuurlijke materialen in ere hersteld en doet een zekere polychromie geleidelijk aan haar intrede: baksteen, steen, smeedijzer op de balkons... De architectuur thetraliseert de straat en maakt van heel wat gevels een echt kunstwerk met schilderijen en beeldhouwwerk, sgraffiti en tegels en het gebruik van hout of glas. De glas-in-loodramen schitteren als nooit tevoren.

Een tentoonstelling over materialen, kleuren en kleurcontrasten, aangevuld met een wandeling en een bezoek aan verschillende gebouwen van de wijk.

- 🕒 zaterdag en zondag van 9u tot 17u (wandelingen om 10u, 12u, 14u en 16u – duur: 1u)
- 📍 vertrek: Jeugdherberg Jacques Brel, Zavelput 30 in Brussel

M 1-5 (Park), 2-6 (Madou)

T 92-93 (Congres)

B 29-63-65-66 (Madou)

- 📧 reserveren verplicht per mail (info@quartierlibertes-vrijheidswijk.brussels – gelieve uw taal te vermelden: Frans, Nederlands of Engels). Maximaal 12 personen per vertrek.

Met de medewerking van het Wijkcomité Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuw van de Stad Brussel.

24. Hotel de Knuyt de Vosmaer

- 🕒 za en zo van 10u tot 17u
- 📍 Congresstraat 33 – Brussel
- 📞 enkel na reservatie
- M** 2-6 (Madou)
- T** 92-93 (Congres)
- B** 29-63-65-66 (Madou)
- 🚫 niet toegankelijk

Architect Joseph Naert bouwde het Hotel de Knuyt de Vosmaer tussen 1878 en 1879 in een eclectische stijl waarin de renaissance-invloeden overheersen. Drie gevels, rijkelijk bekleed met baksteen en Euvillesteen, steunen op een gelijkvloers met bossage van hardsteen en een aaneenschakeling van rondbogen. Het magistrale gebouw met trapezielvormig plan beslaat de hoek van de Congresstraat met de Drukpersstraat en de Onderrichtstraat. De hoofdingang ligt in de centrale as en wordt ter hoogte van de kroonlijst bekroond met een grote dakkapel met aedícula en het wapenschild van de opdrachtgever. In het inte-

rieur bleef de bijzonder weelderige decoratie bewaard. Ze is het resultaat van de smaak van de opeenvolgende eigenaars, Hector de Knuyt, zoon van een grootgrondbezitter, maar vooral van Édouard Empain, die al in 1881 eigenaar werd van het gebouw. De inkomhal, versierd met marmeren borstbeelden op voetstuk, leidt naar een monumentale trap van marmer en onyx. Het plafond erboven is beschilderd met allegorische figuren. De inkomhal wordt verlicht door historische glas-in-loodramen. Andere hebben een religieus karakter met beeltenissen van de heilige Theresia van Avila, de heilige Jacobus of paus Gregorius de Grote. De stijlen in de verschillende kamers wisselen elkaar af. Het grote salon is gelambriseerd met panelen in neo-Lodewijk XV-stijl, terwijl de woonkamer pronkt met houtsnijwerk met neorenaissance motieven. Andere elementen, zoals een houten trap, behoren tot de neogotiek. Recent werd het geheel zorgvuldig gerestaureerd. (beschermd – 4/10/1983)

Gids ter plaatse. Met de medewerking van het Wijkcomité Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuw van de Stad Brussel.

WANDELING

Een ondergronds kleurenrijk

De metro grauw en grijs? Helemaal niet. Dankzij de vele kunstenaars die er hun creativiteit de vrije loop konden laten is de Brusselse metro een rijk van kleuren. Elk metrostation is anders en tezamen vormen ze één grote ondergrondse kunstgalerij. Kunstliefhebbers, deze wandeling mag u zeker niet missen.

- 🕒 zaterdag en zondag om 11u, 13u30 en 16u (duur: 1u30)
- 📍 vertrek: ingang van het station Park, op de hoek van de Wetstraat en de Koningsstraat in Brussel
- M** 1-5 (Park)
- T** 92-93 (Park)
- B** 29-63-65-66 (Park)
- 📞 reserveren verplicht via de website www.arkadia.be (tabblad Open Monumentendagen). Maximaal 25 personen.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Arkadia.

WANDELING

De kleuren van de Belgische politiek

Wat is dat met politiek en kleur: de vlaggen, de partijen, de regeerkoorden, de symbolen van een gewest of een gemeenschap, blauw, rood, groen, de zwarte leeuw, de blauwe en gele iris, het zwart-geel-rood dat weer iets anders zegt dan het blauw-wit-rood? Tijdens deze wandeling langs plaatsen zoals het federaal parlement, het koninklijk paleis, het Brussels parlement, de partijzetels, de kabinetten of het standbeeld van de Brabançonne, neemt u een duik in de Belgische politiek. Een ideale gelegenheid om – zo neutraal mogelijk! – te praten over de werking van onze instellingen en de gebouwen waarin ze gevestigd zijn, het koningschap, de democratie en de fameuze compromissen die we sluiten.

- 🕒 zaterdag en zondag om 10u30, 13u45 en 16u30 (duur: 1u45)
- 📍 vertrek: aan het standbeeld van de Brabançonne, Surllet de Chokierplein in Brussel
- M** 2-6 (Madou)
- B** 29-63-65-66 (Madou)
- 📞 reserveren verplicht op www.onceinbrussels.be (in het menu 'Activités' selecteert u 'Découvertes et conférences' en vervolgens 'Journées du Patrimoine: Les couleurs de la politique belge'). Maximaal 20 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Once in Brussels.

WANDELING

De ondergrondse kleuren van Brussel

Iedere week haasten miljoenen reizigers zich door de gangen van de Brusselse metro. Nochtans loont het de moeite om even op te kijken, want de metro is een heuse kunstgalerij. De werken staan uiteraard op zich en hebben elk hun eigen betekenis, maar door de interactie met de locatie krijgen ze soms een enigszins andere uitstraling. Schilderijen, beeldhouwwerken, foto's, glas-in-loodramen: tal van werken van Belgische kunstenaars sieren de perrons en de gangen van de metro en verfraaien ze met verschillende vormen en talrijke kleuren. Ook de beleving van de toeschouwer en de sfeer in de metro ondergaan de invloed van de kleuren en de architectuur van de stations. Een ontdekkingstocht langs de ondergrondse kleuren van Brussel.

- 🕒 zondag om 10u30 en 14u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: aan de ingang van het metrostation Park, op de hoek van de Koningsstraat en de Wetstraat in Brussel

M 1-5 (Park)

T 92-93 (Park)

B 29-63-65-66 (Park)

- 📞 reserveren verplicht via www.korei.be.
Maximaal 20 personen per vertrek.

[Met de medewerking van Korei Guided Tours.](#)

WANDELING

Mozaïek van mozaïeken

Het stadscentrum, een mozaïek van culturen en sferen, waar ook de grote verscheidenheid aan bouwstijlen toe bijdraagt: art nouveau of modern, elegant of naïef, oud of hedendaags, warme kleuren en verfijnde composities... Van het Koningsplein tot het Rogierplein nodigt deze wandeling u uit om de charme van deze veelheid te ontdekken en vooral om ervan te genieten.

- 🕒 zaterdag en zondag om 10u, 13u en 16u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: ingang van het station Park, op de hoek van de Wetstraat en de Koningsstraat in Brussel

M 1-5 (Park)

T 92-93 (Park)

B 29-63-65-66 (Park)

- 📞 reserveren verplicht op het nummer 0485/70.71.06 of per mail (info@bruxellesbavard.be). Maximaal 25 personen per vertrek.

[Enkel in het Frans.](#)

[Met de medewerking van Brussel Babbelt.](#)

25. Universitaire Stichting

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Egmontstraat 11 – Brussel
- 📖 enkel met rondleidingen op reservatie
- M** 2-6 (Troon)
- B** 27-34-38-64-80-95 (Troon)
- 🚫 niet toegankelijk

Het gebouwencomplex waar sinds begin jaren 1920 de Universitaire Stichting is gevestigd, werd tussen 1870 en 1958 achtereenvolgens gebouwd en verbouwd door de architecten Eugène Flanneau, Ernest Jaspar en Maurice Haec. De Universitaire Stichting werd opgericht na de Eerste Wereldoorlog en kreeg in 1920 het officiële statuut van instelling van openbaar nut. Ze stelt zich tot doel om materiële steun te verlenen aan onderzoekers en om een forum te ontwikkelen tussen het universitaire milieu en de

leidende segmenten van de civiele maatschappij. Gedurende enkele decennia bood ze onder meer onderdak aan het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (NFWO). De salons hebben al hun vroegere charme bewaard, net als trouwens de vergader- en de leeszalen die nog altijd hun hoge lambriseringen en mooi gestucte plafonds hebben. Sommige imiteren de vormen van Arabische keramiek. Een geschilderd plantendecor in art-decostijl siert de muren van de eetzaal, terwijl andere ruimten pronken met een Chinese paravent of keramieken ter hoogte van de schoorsteenmantel. Desfeer in het gebouw doet denken aan de sfeer in de Engelse privéclubs. (beschermd – 16/07/2015)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Pro Velo.

WANDELING

Avondkleuren

Steeds talrijker wordende lichtgevende reclameborden nemen 's avonds over van het daglicht. Aan creativiteit geen gebrek in de feestverlichting aan het eind van het jaar. Welke geschiedenis zit daarachter? Sinds wanneer worden onze steden – en tegenwoordig zelfs het platteland – zo mooi verlicht? En welke kleuren worden het vaakst gebruikt? Is die verlichting echt nodig? Hoe wordt ze gemaakt? Over de milieu-impact van stadsverlichting is al veel gezegd en geschreven. Kunnen we met minder? Of zelfs helemaal zonder? Een schitterende en kleurrijke avondwandeling.

- 🕒 zaterdag en zondag om 18u30 (duur: 1u30)
- 📍 vertrek: op de hoek van de Naamsestraat en de Waterloolaan (de wandeling eindigt op het Stefaniaplein) in Brussel
- M** 2-6 (Naamsepoort)
- B** 33-34-54-64-71-80 (Naamsepoort)
- 📖 reserveren verplicht op het nummer 0499/21.39.85 of per mail (info@e-guides.be). Maximaal 20 personen.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van E-Guides.

ERFGOED en NATUUR

Parken, tuinen,
groene en
natuurlijke
ruimtes

12)
13)
09
2020

32[#]

Europese Open
Monumentendagen
in Wallonië

BRUSSEL-UITBREIDING
ETTERBEEK
SINT-LAMBRECHTS-WOLUWE
SINT-PIETERS-WOLUWE

26. Solvaybibliotheek

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Leopoldpark, Belliardstraat 137
Brussel-Uitbreiding
- 👤 enkel toegang via
rondleidingen en na reservatie
- M 1-5 (Maalbeek)
- B 21-27-59 (Leopoldpark)
- 🚫 niet toegankelijk

De Solvaybibliotheek, geopend in 1902, werd gebouwd door de architecten Constant Bosmans en Henri Vandeveld. In het begin was in het gebouw een Sociologisch Instituut gevestigd dat zich wilde integreren in het Leopoldpark. De arts Paul Héger en de industrieel Ernest Solvay koesterden toen al een tiental jaar het idee om dit park om te vormen tot een Stad van de Wetenschap. In 1967 verhuist het instituut naar de rand van de universitaire campus Solbosch en neemt de universiteitsuitgeverij er haar intrek. Ze zou er blijven tot 1981. Het gebouw, nu zonder bestemming, werd teruggekocht door het Gewest en zorgvuldig gerestaureerd. Op 27 mei 1994 opende de bibliotheek opnieuw haar deuren. De maatschappij Edificio organiseert er tal van evenementen. De inkomhal met mozaïekvloer leidt naar een immense leeszaal in eclectische stijl. Daarrond liggen de individuele studiekabinetten met gecapitonnerde deuren. Zoals zo vaak in die tijd werden de decorateurs sterk geïnspireerd door de natuur. Muurschilderingen waarin

het rood overheerst en die bladerrijke guirlandes afbeelden worden toegeschreven aan Adolphe Crespin. Ook in de vele glas-in-loodramen zijn planten alomtegenwoordig, terwijl celadongroene smeedijzeren stengels ritme geven aan de leuning, afwisselend met de houten balusters. (beschermd - 8/08/1988)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 13u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 13u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis en Klare Lijn.

FIETSTOCHT

Van de Maalbeek naar de Watermaalbeek, het blauwe (water) en groene (natuur) netwerk in de stad

Deze fietstocht brengt u van de Maalbeekvallei naar het Ter Kamerenbos, via de recent aangelegde stedelijke wandel- en fietsbruggen langs de vallei en de vijvers. In het stedelijke landschap ziet u hoe de vallei van de Watermaalbeek is ontstaan, hoe de rivier werd opengelegd en hoe ze de stadsparken doorkruist. U ontdekt ook haar stormbekken en volgt de rivier tot aan de samenvloeiing met de eveneens weer bovengronds stromende Woluwe.

- 🕒 zondag om 11u en 15u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: ingang van het Leopoldpark aan de kant van het Jourdanplein, Maalbeeksesteenweg in Etterbeek (de fietstocht eindigt aan het metrostation Hermann-Debroux)
- B 59-60-80 (Jourdan)
- 👤 reserveren verplicht per mail (info@cowb.be). Maximaal 30 personen per vertrek. Vergeet niet zelf uw fiets mee te brengen. Geen fietsverhuur ter plaatse. Villo!-stations in de buurt.

Met de medewerking van de Commission ornithologique de Watermael-Boitsfort.

27. Huis van de Europese geschiedenis

- za en zo van 10u tot 18u
- Leopoldpark, Belliardstraat 135 Brussel-Uitbreiding
- enkel na reservatie
- M** 1-5 (Maalbeek)
- B** 21-27-59 (Leopoldpark)
- toegankelijk met hulp

George Eastman, mecenas die met zijn uitvinding van het draagbare fotoestel Kodak de fotografie binnen ieders bereik bracht, gaf in 1933 Michel Polak de opdracht om een tandheelkundige kliniek in Brussel te bouwen. Eerder al lag de filantroop aan de basis van gelijkaardige centra in Rochester, Londen, Rome, Parijs en Stockholm. De Zwitserse architect die ook het nabijgelegen Résidence Palace op zijn naam schreef, ontwierp een sobere gevel onder een plat dak waarin de nadruk

ligt op volumetrie. Binnen verleent de grote inkomhal met kostbaar marmer toegang tot de kantoren en de wachtzaal voor de kinderen. De muren zijn versierd met fresco's gebaseerd op de *Fabels van La Fontaine*. Ze werden gemaakt door een persoonlijke vriend van Michel Polak, Camille Barthélémy. Deze Ardense schilder, bekend om zijn landschappen en dorpsgezichten, koos onder meer voor 'De aap en de kat', 'De vos en de kalkoenen' en 'De twee geiten'. Behalve door de vrolijk ogende dieren onderscheiden de art-deco-composities zich door hun rijke kleurengamma. Op 6 mei 2017 werd het Huis van de Europese geschiedenis opengesteld voor het publiek. Bedoeling is om de bezoekers meer inzicht te verschaffen in het gezamenlijke verleden en de verschillende belevingen van de Europese burgers.

Rondleidingen over de architectuur en de restauratie van het gebouw, zaterdag en zondag om 16u (Nederlands), 15u (Frans) en 14u (Engels).

color

28. SYNERGRID

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Palmerstonlaan 4
Brussel-Uitbreiding
- 📄 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie
- M** 1-5 (Schuman/Maalbeek)
- B** 28-61 (Ardense Jagers),
64 (Luther), 60-63-64
(Ambiorix), 21-63-79 (Geuzen)
- 🚫 niet toegankelijk

Victor Horta startte de werken aan dit herenhuis in 1895, toen de art nouveau nog in haar kinderschoenen stond. Het werd een van de mooiste realisaties van de architect. In het interieur bevestigde hij zijn genie met de inrichting van de ruimten, de verdeling van het licht en het gebruik van gekleurde materialen. Opdrachtgever was Edmond van Eetvelde, vooraanstaand diplomaat en adviseur van koning Leopold II.

Horta koos voor zichtbare metalen structuren die voordien alleen in industriële gebouwen werden gebruikt. Een erker neemt over twee bouwlagen de hele breedte van de gevel in beslag. In 1899-1900 voegde Horta een tweede vleugel toe, opgetrokken uit witte steen. In de hal worden de bezoekers onthaald op een mozaïekvloer met wilde lianen. Die leidt naar een rotonde

waar een trap begint onder een buitengewone beglaasde koepel. Net als plantenstengels ondersteunen elegante colonetten de geaderde koepel waarvan de glas-in-loodramen gestileerde bladeren en bloemstengels afbeelden die het invallende daglicht kleuren. Eenzelfde inspiratie voor de glas-in-loodramen met Amerikaans glas van de dubbele deur tussen de wintertuin en de eetkamer. Hier zien we struiken met sierlijke buigingen. Het vertrek zelf behield zijn gewafelde muurbekleding in oker, groen en bruin waarop planten, olifanten en zeesterren zijn afgebeeld. (beschermd –18/11/1976)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 13u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 13u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van het Atelier de Recherche et d'Action Urbaines (ARAU) en van Korei Guided Tours.

WANDELING

De kleurenencyclopedie van de art nouveau

Noem de Noord-Oostwijk van Brussel gerust een kleurenencyclopedie van de art nouveau. De wijk is gelegen rond de Maria-Louizasquare, de Palmerstonlaan, de Ambiorixsquare en de Margueritesquare.

Tijdens deze wandeling bewondert u niet alleen de creaties van pionier Victor Horta, waaronder zijn absolute meesterwerk het Huis van Eetvelde, maar ook die van de tweede generatie art-nouveau-architecten zoals Paul Hamesse, Georges Hobé, Paul Saintenoy, Gustave Strauven, Victor Taelemans, Armand Van Waesberghe. Verschillende gevels zijn versierd met kleurrijke sgraffiti of mozaïeken.

- 🕒 zondag om 10u30 en 14u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: Gutenbergsquare in Brussel-Uitbreiding
- M** 1-5 (Maalbeek)
- B** 29-59-63 (Gutenberg)
- 📄 reserveren verplicht via www.korei.be.
Maximaal 20 personen per vertrek.

Met de medewerking van Korei Guided Tours.

29. Quaker House

🕒 enkel za van 10u tot 18u

📍 Ambiorixsquare 50
Brussel-Uitbreiding

🕒 enkel toegang via
rondleidingen en na reservatie

M 1-5 (Schuman/Maalbeek)

B 28-61 (Ardense Jagers),
64 (Luther), 60-63-64
(Ambiorix), 21-63-79 (Geuzen)

🚫 niet toegankelijk

In 1898 startte architect Georges Hobé de werken voor de bouw van een hoekhuis op de Ambiorixsquare.

De bijzondere ligging van dit hoekperceel vereiste een aparte oplossing. Hij koos voor een schuin geplaatste polygonale erker van witsteen die wordt bekroond door een uitragend leien dak. Het is de enige opvallende decoratie van een eerder sobere gevel. In het interieur voorzag Hobé deuren met kleurrijke glas-in-loodramen, de trap kreeg

een lambrisering en in de salons liggen elegante parketvloeren. Maar de merkwaardigste decoratie in dit huis is het behangpapier. Dankzij zorgvuldige stratigrafische studies kon het oorspronkelijke behangpapier worden blootgelegd en vervolgens worden gerestaureerd of gereconstrueerd. Het Japanse behangpapier was te zeer beschadigd en werd vervangen door aluminiumpapier van dezelfde afmetingen. Het werd met de vrije hand beschilderd door de restauratrice, met de motieven en kleuren van het oorspronkelijke papier waarvan fragmenten waren blootgelegd. Een onverwachte wedergeboorte voor dit bijzonder interessante huis in het Brusselse landschap. (beschermd – 9/02/2006)

Rondleidingen, zaterdag om 11u, 12u, 13u, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u30, 11u30, 12u30, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van het Quaker House en van Klare Lijn.

Tentoonstelling 'Kleurvariaties in oud behangpapier'. Presentatie van stalen van het originele behangpapier die model stonden voor de restauratie/reconstructie van het huidige papier en technische uitleg over de manier waarop het behangpapier werd gerestaureerd/gereconstrueerd.

30. Huis Saint-Cyr

🕒 za en zo van 9u30 tot 18u

📍 Ambiorixsquare 11
Brussel-Uitbreiding

🕒 enkel toegankelijk via de
activiteit 'Luth alors!'

M 1-5 (Schuman/Maalbeek)

B 28-61 (Ardense Jagers),
64 (Luther), 60-63-64
(Ambiorix), 21-63-79 (Geuzen)

🚫 niet toegankelijk

Velen kennen de naam Victor Horta, maar weinigen hebben al gehoord van architect Gustave Strauven, nochtans in zijn tijd een fervent voorvechter van de theorieën van de art nouveau. Rond 1900 krijgt hij een bijzonder smal perceel toegevoegd. Voor de kunstenaar Georges Léonard de Saint-Cyr ontwerpt hij een gebouw dat zich uitstrekt in de hoogte. De ingang prijkt bovenaan een fraaie trap. Daarboven situeren zich drie verdiepingen met brede ramen met bochtige stijlen. Een golvende panache van smeedijzer bekroont de ronde erker op

de bovenste verdieping. Net als de andere verdiepingen is die voorzien van extravagant belijnde balkonrelingen van Charles Van Waeyenberghe, die ook tekende voor het hek tussen de woning en het trottoir. Sommigen noemden de stijl van dit meesterwerk van Strauven flamboyante art nouveau of barok. Anderen vergeleken het opmerkelijke smeedwerk met klimop die de architecturale lijnen van het gebouw inpalmte. Tijdens een restauratiecampagne werd de glorieuze polychromie van het huis in ere hersteld. Rode banden animeren het parement van

steen van Silezië, terwijl smeedijzeren elementen celadongroen werden geschilderd en het houtwerk zich tooit in hazelnootbruin. Binnen worden de ruimten verlicht door glas-in-loodramen en een zenitale koepel met bloemmotieven. Op de eerste verdieping bleef een Chinees salon met roodgeschilderde panelen bewaard. Hier spreekt duidelijk de voorliefde voor het exotisme die de art nouveau typeert. (beschermd – 8/08/1988)

Activiteit 'Luth alors!' (zie kader-tekst hiernaast).

31. Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrium

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Jubelpark 1 – Brussel-Uitbreiding
- 📞 enkel na reservatie
- M** 1-5 (Merode)
- T** 81 (Merode)
- B** 61 (Ridderschap), 22-27-80 (Merode)
- ♿ toegankelijk met hulp

Het modernistische gebouw waarin het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrium (KIK) is gevestigd, werd voltooid in 1962. Het was het eerste gebouw ter wereld dat speciaal werd ontworpen om het interdisciplinair onderzoek en de restauratie van kunstwerken te faciliteren. Het modulaire skelet van gewapend beton werd ontworpen

door architect Charles Rimanque. De zes verdiepingen staan met elkaar in verbinding via een buitengewone trap met spiraalstructuur, een waar meesterwerk waarbij de treden zijn vervat in een bochtige trapwalg. De trap figureerde onder meer in een verbluffende scène in de film *L'Écume des jours* (Michel Gondry, 2013). In sommige vertrekken, zoals het kantoor van de directeur en de vergaderzaal, bleven het meubilair

en de originele inrichting bewaard als getuigen van de modernistische binnenhuisarchitectuur. De ruimten bieden bovendien een prachtig uitzicht op de stad. (beschermd – 29/11/2007)

De gedreven experts van het KIK geven uitleg over dit fascinerende gebouw en over hun kleuronderzoek in tal van Brusselse gebouwen. Daarnaast zullen ze u ook de gloednieuwe inventaris van het roerend erfgoed van het Gewest voorstellen.

PROJECT

Luth alors!

Het duo van *Luth alors!* bestaat uit de magische stem van de Brusselse sopraan Lore Binon en het warme timbre van de luiten en cisters van Floris De Rycker. In dit programma ontworpen voor het Huis Saint-Cyr voeren de beide musici u mee op een verkenningstocht van de hoofse liefde in de loop der eeuwen. De natuur is alomtegenwoordig in de kunstwerken van de renaissance en het begin van de barok, maar ook in de art-nouveauekamers van het huis. De kleuren in de verschillende vertrekken – bijvoorbeeld het rode salon met Chinees geïnspireerd houtwerk of de donkergroene tussenverdieping – zijn de echo van de donkere valleien en de plafonds in het mooiste azuurblauw verwijzen naar een stralende hemel. Tijdens het bezoek kunnen de deelnemers op hun traject luisteren naar een miniconcertje van enkele minuten.

- 🕒 rondleidingen, zaterdag en zondag om:
 - 10u, 11u en 12u (Nederlands) – 9u30, 10u30, 11u30 en 12u30 (Frans) (rondleidingen)
 - 14u45 en 16u15 (Nederlands) – 14u, 15u30, en 17u (Frans) (de bezoekers zullen de artiesten ontmoeten tijdens de rondleiding)
 - zondag om 17u45 (Nederlands) – zaterdag om 17u45 (Frans) (rondleiding gevolgd door een concert van 20 min op het einde)
- 📍 Ambiorixsquare 11 in Brussel-Uitbreiding
- M** 1-5 (Schuman/Maalbeek)
- B** 28-61 (Ardense Jagers), 64 (Luther), 60-63-64 (Ambiorix), 21-63-79 (Geuzen)

- 📞 reserveren verplicht per mail (artonov.coordination@gmail.com) of op het nummer 0483/60.79.42. Maximaal 8 personen per vertrek.

Met de medewerking van Artonov en, voor de rondleidingen, van het Atelier de Recherche et d'Action Urbaines (ARAU).

BUSTOCHT

In de kleurrijke voetstappen van Jean Glibert

‘De kleuren van Jean Glibert vertellen ons niets, symboliseren niets. Ze veranderen alleen de ruimte en het licht.’ Gilles Bechet.

Deze rondleiding, deels met de bus en deels te voet, brengt hulde aan de kunstenaar-architect die heel wat belangrijke gebouwen in Brussel op zijn naam schreef. Denk maar aan het metrostation Merode of zijn bijdrage aan de brug bij het Zuidstation.

- 🕒 zaterdag 10u30, 13u30 en 16u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: ingang van het Merodestation, op de hoek van de Tongerenstraat en de Tervurenlaan in Etterbeek
- M** 1-5 (Merode)
- T** 81 (Merode)
- B** 27-61-80 (Merode)
- 📞 reserveren verplicht via de website www.arkadia.be (tabblad Open Monumentendagen). Maximaal 45 personen.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Arkadia.

32. Glasatelier RenoVitro

🕒 za en zo van 10u tot 18u

📍 Richard Kipsstraat 8 – Etterbeek

📞 enkel na reservatie

B 36-80 (Leman)

♿ toegankelijk

Naeen loopbaan in de verkoop beslist Renaud Chapelle om een andere weg in te slaan en ambachtsman te worden. Hij volgt een opleiding mozaïek en treedt in dienst bij het glasatelier van Pierre Majerus. Daar zal hij vier jaar blijven. Vervolgens loopt hij stage bij andere meester-glaseniers, tot hij beslist om een eigen atelier op te richten: RenoVitro. Hij vervolmaakt zich in zijn kunst en trekt naar Frankrijk om er de technieken van de glastegels te leren. Vandaag vervaardigt hij kunstzinnige glasramen met loden voegen en verlichtingsarmaturen met koperen voegen. Hij maakt ook glasramen van gesculpteerde glastegels die met hars worden geassembleerd. Oude glasramen worden gerestaureerd met behulp van een voorraad oude elementen. Daarmee reconstrueert hij de ontbrekende delen of repareert hij beschadigde roedes en lussen. Recent restaureerde hij een glasraam van het gemeentehuis van Schaarbeek.

Tentoonstelling 'Glaslicht' met de laatste creaties van Renaud Chapelle.

Voorstelling van de verschillende gereedschappen van de glasmaker en van de technieken voor het restaureren en creëren van glas-in-loodramen (snijden van glas, lussen en houwen van tegels), zaterdag en zondag om 11u en 15u.

33. Haphuis

🕒 enkel za van 10u tot 18u

📍 Waversesteenweg 508
Etterbeek

📞 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie

B 34 (Fetis)

♿ niet toegankelijk

In 1804 kocht de Etterbeekse burgemeester Albert-Joseph Hap een eigendom van ongeveer 3 ha met een vijver en een 16de-eeuws landhuis in renaissancestijl. In 1859 liet zijn zoon François-Louis, notaris van beroep, een woning bouwen aan de straatkant. Die werd in 1905 uitgebreid en verbouwd door architect G. Thoelen, die ze voorzag van een neoclassicistische gevel. In het interieur bleven de opmerkelijke decors bewaard, zowel in het notaris kantoor als in de privévertrekken. Een mozaïek afgezet met Griekse motieven en friezen in art-nouveaustijl, aangebracht met olie en sjabloon, decoreert de inkomhal en het trappenhuis. Oude zichten van Etterbeek, op doek geschilderd door Édouard Navez, sieren de muren van de eetzaal, terwijl een plafond doorkruist door arabesken boven het grote salon hangt. De muren zijn hier bedekt met behangpapier en

houtwerk. Glas-in-loodramen met plantenmotieven vormen de zenitale koepel van de veranda. In de aangrenzende ruimte ligt een veelkleurige mozaïekvloer. Het bedienkantoor pronkt met een prachtig glas-in-loodraam in art-nouveaustijl. Het beeldt een zonsongang af die is omwikkeld met plantaardige spiralen. Het notaris kantoor, in neo-Vlaamse renaissance, combineert behangpapier, houtwerk en ter hoogte van de schoorsteen groene marmer, blauwe steen en keramiek van de Boch-fabriek in La Louvière. Het huis is vandaag eigendom van de gemeente Etterbeek en wordt momenteel gerestaureerd. (beschermd – 09/03/1995)

Rondleidingen, zaterdag om 10u30, 11u30, 12u30, 13u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 13u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Brussel Babbelt.

Rondleidingen in de tuin en infostand over het verleden, het heden en de toekomst van de site.

Met de medewerking van het gemeentebestuur van Etterbeek, architectenbureau SKOPE en de restauratiebedrijven Monument en Altri Tempi.

34. Centre Belge du vitrail Pierre Majerus / Fondation pour le vitrail Pierre Majerus et Marcelle Nizet

- 🕒 za en zo van 13u tot 17u
- 📍 Jachtlaan 62 – Etterbeek
- 📞 enkel na reservatie
- M 1-5 (Schuman)
- T 81 (Acacias)
- B 34-36 (De Jacht)
- ♿ toegankelijk met hulp

De ateliers van Pierre Majerus, opgericht in 1965, waren oorspronkelijk gevestigd op de Waversesteenweg. In 1980 verhuisden ze naar de gebouwen van een voormalige zeepfabriek die werd omgebouwd tot garage in de Jachtlaan. Achter het grote hek strekt zich de binnenplaats voor het atelier uit. Onder de glazen daken werken de ambachtslieden nog volledig in

de geest van de meester, die in 1994 overleed. Zijn echtgenote Marcelle Nizet waakt over de instandhouding van zijn inventieve geest. Tal van kerken en privéwoningen maar ook kastelen, herenhuizen of restaurants deden op de ateliers van Pierre Majerus een beroep voor hedendaagse creaties of voor de renovatie van bestaande werken. Pierre Majerus ontwikkelde de techniek van glasramen met betonnen voegen en wist de directeur van Saint-Gobain te overtuigen om glas-in-loodramen te integreren in dubbele beglazing.

Dankzij deze succesvolle techniek konden tal van meesterwerken worden gered terwijl de isolatie van de ramen werd verbeterd. Pierre Majerus reintroduceerde ook het ondoorzichtig glas, een initiatief dat al snel navolging kreeg van zijn confraters.

Rondleidingen.

Tentoonstelling 'Twee eeuwen glas-in-loodramen in Brussel', met glasramen uit het midden van de 19 eeuw, de art nouveau en de art deco periode en de hedendaagse tijd.

Demonstratie van het glassnijden, de montering in het lood en de Tiffany-techniek van glasramen met koper, voorbeelden van schilderen op glas met uitleg, beknopte geschiedenis van het glas, het kleuren van glas, de vervaardiging van het glasraam, de tekeningen, de kleurkeuze, het snijden van de kalibers, het snijden van de ruiten, het zetten in lood...

De bezoekers kunnen zelf ook aan de slag.

35. Castel de Lindthout

- 🕒 enkel zondag van 10u tot 18u
- 📍 Twee Lindenlaan 2 Sint-Lambrechts-Woluwe
- 📞 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie
- M 1 (Montgomery)
- T 7-25-39-44 (Montgomery)
- B 27-61-80 (Montgomery)
- ♿ niet toegankelijk

De Gentse architect Florimond Vandepoele bouwde het Castel de Lindthout in opdracht van advocaat Auguste Beckers. Hij koos voor de Vlaamse neo-renaïssancestijl en de werken werden uitgevoerd tussen 1867 en 1869. In 1898 komt het gebouw in handen van bankier Charles-Henri Dietrich, de toekomstige baron de Val-Duchesse, die het renoveert met de medewerking van architect Edmond De Vigne en decorateur Jean Van Holder. Het Castel heeft zijn oude decoratie weten te bewaren. In de inkomhal prijken landschapstaferelen van Woluwe boven in trompe-l'oeil beschilderde gemarouffeerde doeken versierd met wapenschilden in de zuiverste neogotiek. Geschilderde glas-in-loodramen en friezen, wandbekledingen en houtparementen sieren de grote gotische zaal. In de eetzaal keert de neo-renaïssance terug met een cassetteplafond en gesculpteerde lambriseringen. De keramiekzaal, die haar naam dankt aan de panelen van Delftse tegels op de muren, grenst aan de balzaal met een prachtig houten gebinte. In 1903 wordt het gebouw aangekocht

door de *Sœurs du Sacré-Cœur de Lille* die uit Frankrijk werden verjaagd. Ze stichtten er een pensioonaat en breidden het domein uit met een aantal bijgebouwen en een neogotische kapel ontworpen door Julien Walckiers (1914-1919).

Het eigenlijke Castel, dat tot 1998 door de zusters werd bewoond, heeft zijn binnendecoratie van begin 20ste eeuw bewaard. In 2000 werd het eigendom van de gemeente Sint-Lambrechts-Woluwe, die er de academie voor muziek, woord en dans in onderbracht. Het Castel en de oude delen van het voormalige domein de Lindthout zijn sinds 2002 beschermd als geheel. De gevels, ramen en daken werden tussen 2015 en 2018 grondig gerestaureerd. (beschermd – 04/09/2002)

Rondleidingen, zondag om 12u en 15u (Nederlands) en om 10u, 11u, 14u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Arkadia.

36. Gemeentemuseum van Sint-Lambrechts-Woluwe

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Karrestraat 40
Sint-Lambrechts-Woluwe
- 📞 enkel na reservatie
- B 27 (Verheyleweghen),
29 (Speekaert)
- ♿ toegankelijk met hulp

In 1884 koopt Émile Devos, een Brusselse aannemer van schrijnwerken, een eigendom in het gehucht Rodebeek. Aangetrokken door het nog landelijke karakter van dit stukje Woluwe bouwt hij er een bescheiden landhuis dat hij vanaf 1893 meermaals uitbreidt. Het huis oogt bijzonder pittoresk, met trapgevels in een Brabantse landelijke stijl. Het interieur bevat fijn bewerkt houtwerk (lambriseringen, plafonds, schoorsteenmantels, enz.) en Hollandse keramiektegels. Die zijn vooral afkomstig uit het kleine

Friese stadje Makkum en zijn ook vandaag nog de belangrijkste troef van het huis. De echtgenoten Devos (overleden in 1942 en 1945) hebben geen erfgenamen maar zien erop toe dat de eigendom na hun dood niet versnipperd geraakt. In hun testament noteren ze dat het park en het huis moeten worden overgedragen aan de gemeente, die ze moet openstellen voor het publiek. Zo krijgt de gemeente, sinds 1944 ook al eigenaar van de aanpalende

eigendom Montald, er een prachtig landgoed bij met zowel artistieke als ecologische waarde.

Het gebouw werd tussen 2018 en 2020 grondiger gerestaureerd. Omdat structurele problemen de stabiliteit van het geheel in het gedrang brachten, kwamen er zware engineeringwerken aan te pas die het interieur van de conciërgewoning hebben gewijzigd. Buiten werden de gevels en daken identiek gerestaureerd. De oorspronkelijke koepel werd gereconstrueerd. Het interieur werd aangepast aan de normen voor museumtechnieken, met respect voor het monument. (beschermd - 1/04/2010)

Rondleidingen, zaterdag om 10u30, 14u en 16u (Frans) en zondag om 10u30 en 16u (Frans) en 14u (tweetalig). Met de medewerking van de gemeente Sint-Lambrechts-Woluwe en van Arkadia.

WANDELING

Glaskunst: geen bijzaak in Sint-Lambrechts-Woluwe

De spiegelcompositie die in het oog springt van zodra je het station Diamant buitenkomt is al de eerste aanwijzing. Deze wijk houdt van glas. Heel wat particuliere huizen pronken met prachtige glas-in-loodramen, vaak van de hand van anonieme glazeniers. Andere komen regelrecht uit de ateliers van de grote Brusselse glaskunstenaar Pierre Majéus, die op magistrale wijze al zijn knowhow tentoon spreidde in glas-in-loodramen met een berglandschap of – zijn jongensdroom – een racewagen. In de kerk van de Goddelijke Zaligmaker realiseerde hij een Boom van Jesse. Apotheose van deze wandeling is het prachtige glas-in-loodraam van Maurits Nevens, het ‘Omegapunt’ van Teilhard de Chardin.

- 🕒 zaterdag en zondag om 10u, 13u en 16u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: ingang metrostation Montgomery, hoek van de Tervurenlaan en van de Brand Whitlocklaan in Sint-Pieters-Woluwe
- M 1 (Montgomery)
- T 7-25-39-44-81 (Montgomery)
- B 27-61-80 (Montgomery)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 0485/70.71.06 of per mail (info@bruxellesbavard.be). Maximaal 25 personen per vertrek.

Enkel in het Frans

Met de medewerking van Brussel Babbelt.

WANDELING

De Linthoutwijk toont haar kleuren

In de wijk van het Heilig Hart van Linthout bouwden architecten zoals Hamesse, Dewin of Van Hemelrijck, samen met gedreven ondernemers, historische gevels van veelkleurige baksteen met prachtige decoratieve details. Sgraffiti, tegels, glas-in-loodramen en ijzerwerk,... Een charmant erfgoed dat wacht om te worden bewonderd!

- 🕒 zaterdag en zondag om 10u30, 13u en 15u30 (duur: 1u30)
- 📍 vertrek: ingang van het station Georges Henri, Jonnartlaan in Sint-Lambrechts-Woluwe
- T 7-25 (Georges Henri)
- B 27-28-80 (Georges Henri)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 0485/70.71.06 of per mail (info@bruxellesbavard.be). Maximaal 25 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Brussel Babbelt.

WANDELING

Mozaïek en sgraffiti in de Georges Henriwijk

Tijdens deze wandeling ontdekt u de vele kleuren van het klein erfgoed in de Georges Henriwijk. Sgraffiti, mozaïek, cementtegels, glas-in-loodramen of oordeelkundig geschikte bakstenen... Kleuren zien we overal, op alle gevels. De wijk herbergt ook een zeldzaamheid in het Brussels gewest: de oude reclamerschilderingen van 'Sano' & 'l'Alsacienne' getuigen van een vergeten kunst waarvan nog slechts enkele voorbeelden zijn overgebleven.

🕒 zaterdag om 16u (tweetalig) en om 10u30 en 14u (Frans) (duur: 1u30)

📍 vertrek: voor de Sint-Hendrikskerk, Sint-Hendriksvoorplein 18 in Sint-Lambrechts-Woluwe.

M 1 (Joséphine-Charlotte)

T 7-25 (Georges Henri)

B 27-28-80 (Degrooff)

📞 reserveren verplicht via de website www.arkadia.be (tabblad Open Monumentendagen). Maximaal 25 personen per vertrek.

Met de medewerking van de dienst Erfgoedpromotie van Sint-Lambrechts-Woluwe en van Arkadia.

FIETSTOCHT

De Woluwe, groen en blauw natuurlijk erfgoed

De gemeente Sint-Lambrechts-Woluwe dankt haar naam aan een rivier: de Woluwe. Deze fietstocht neemt u mee naar die rivier, een bijrivier van de Zenne die het hele oosten van Brussel heeft getekend. We volgen de rivier en maken kennis met natuurlijk en landelijk erfgoed zoals het Hof Ter Muschen, een natuurgebied van 10 ha met hoogbiologische waarde, of de oude molen Lindekemala. Een aangename tocht langs natuur, parken, de rivier en bebouwd erfgoed.

🕒 zaterdag om 16u (Nederlands) en zondag om 10u en 14u (Frans) (duur: 3u30)

📍 vertrek: aan de hoofdingang van het gemeentehuis van Sint-Lambrechts-Woluwe, Paul Hymanslaan 2 in Sint-Lambrechts-Woluwe.

M 1 (Tomberg)

B 28 (Tomberg)

📞 reserveren verplicht op het nummer 02/502.73.55 (maandag tot zondag van 10u tot 18u), per mail (info@provelo.org) of via de website www.provelo.org. Maximaal 18 personen per vertrek. Geen fietsverhuur mogelijk. De deelnemers dienen zich te voorzien van hun eigen fiets.

Met de medewerking van Pro Velo.

WANDELING

In 'Hoog-Woluwe' aan kleur geen gebrek

Kleur in de architectuur? Natuurlijk! Heel wat gevels danken hun schoonheid aan het contrast van de materialen en de toevoeging van decoratieve elementen. En laat dat nu net een veelgebruikte praktijk zijn van de art nouveau, art deco en het modernisme. In Sint-Lambrechts-Woluwe ontstond begin 20ste eeuw een nieuwe wijk - in de volksmond 'Hoog-Woluwe' genoemd - die hoog uittorent boven de Woluwevallei en aanleunt bij de toen pas geopende Tervurenlaan. In deze wijk ontwikkelde en bevestigde zich een zeer vernieuwende stijl die in schrill contrast staat met de klassieke architectuur: de art nouveau, gekenmerkt door edele materialen zoals gehouwen steen, door iets goedkopere technieken zoals sgraffiti en door keramiektegels. Na de Eerste Wereldoorlog werd deze bouwstijl afgelost door de art deco en het modernisme, dat speelt met materiaalcontrasten in bewust sober en strak gehouden gevels.

Een wandeling door deze wijk, een exploratie van vaak minder gekende pareltjes uit deze periode.

🕒 zaterdag en zondag om 10u30 en 15u (duur: 1u30)

📍 vertrek: aan het Instituut voor Doven, Stommen en Blinden, Jean-Baptiste Degrooffplein in Sint-Lambrechts-Woluwe

M 1 (Gibraumont)

T 7-25 (Georges Henri)

B 27-28-80 (Degrooff)

📞 reserveren verplicht op het nummer 0475/36.31.43 (maandag tot vrijdag van 9u tot 11u). Maximaal 15 personen per vertrek.

Met de medewerking van de Geschied- en Heemkundige Kring van Woluwe.

37. Sint-Aleidiskerk

- 🕒 za van 10u tot 16u30
zo van 14u tot 18u
- 📍 Sint-Aleidisvoorplein
Sint-Pieters-Woluwe
- B 36 (Sint-Aleidis)
- ♿ toegankelijk

De Sint-Aleidiskerk werd tussen 1934 en 1936 gebouwd door Léonard Homez, een architect die in zijn ruimtelijke ontwerpen veel belang hechtte aan akoestiek en verlichting. Achter een bakstenen topgevel geflankeerd door een klokkentoren strekt zich een schip uit waarvan de

omvang de enorme mechanische weerstand van het gewapend beton illustreert. De gewelbogen van de Sint-Aleidiskerk zijn gebaseerd op het principe van de ovaal met zeven centra die veel minder strak is dan de spitsboog. In 2001 werd de kerk verbouwd en kreeg ze haar onmiskenbaar fraaiste ornamenten: 30 glas-in-loodramen van de hand van Jan Goris. Deze schilder, beeldhouwer en meester-glazierier ontwierp een niet-figuratief geheel, een vuurwerk van kleuren, met een transcendent lyriek. De vloeiende lijnen en de bijna vegetale zachtheid zetten aan tot dromen en bezinning terwijl het licht speelt in de steeds veranderende regenbogen.

WANDELING

Het Hof ter Musschen, of kleur als getuige van de tijd die voorbij gaat

Het natuurgebied, de hoeve, de bakoven, de windmolens... Van de kleuren van de bouwmaterialen uit verschillende periodes tot de kleuren van fauna en flora, biedt deze wandeling u een nieuwe kijk op het Hof ter Musschen. Ook het toekomstige tarweveld brengt een nieuwe kleur op de site.

De hele dag door worden er workshops over vogels aangeboden: initiatie met verrekijkers en vogelkijkers, identificatie van de vogels, uitleg over de functie van kleur bij het zingen, identificatie van dieren- en vogelgeluiden, uitleg over het ringen.

- 🕒 zondag om 10u (tweetalig) en om 12u, 14u en 16u (Frans) (duur: 1u) (workshops van 10u tot 18u)
- 📍 vertrek: op de hoek van de Hippocrateslaan en de Woluwelaan in Sint-Lambrechts-Woluwe
- B 42-79 (Thiry-Woluwe)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 02/761.2778 of per mail (v.latteur@woluwe1200.be). Maximaal 25 personen.

Met de medewerking van de dienst Erfgoedpromotie van Sint-Lambrechts-Woluwe en van de Milieucommissie Brussel en Omgeving (MOB).

WANDELING

De kleuren van het stedelijk vervoer in Brussel

Toen in 2006 het geel van de MIVB-rijtuigen moest plaats maken voor metaalgrijs, ontstond een golf van protest, en met reden: de rijtuigen werden een stuk minder zichtbaar in het stedelijke landschap en verloren tijdelijk ook een stuk van hun identiteit. De kleuren van het openbaar vervoer zien we zowel op de rijtuigen als op de uniformen, de logo's, de vervoersbewijzen, de haltes en de winkels. De MIVB markeert duidelijk haar aanwezigheid in de openbare ruimte en is al van ver te herkennen. Dat dit altijd zo geweest is tonen de collecties van het Museum voor het Stedelijk Vervoer te Brussel. Het is precies 150 jaar geleden dat de eerste Amerikaanse tram de Louizalaan afreed tot aan het Ter Kamerenbos. Deze wandeling, met commentaar van een specialist van het Brusselse openbaar vervoer, plaatst het museum weer in de context waarin het is ontstaan: de inhuldiging van de Tervurenlaan tijdens de Wereldtentoonstelling van 1897.

- 🕒 zaterdag en zondag om 10u30, 13u45 en 16u30 (duur: 1u45)
- 📍 vertrek: aan het Museum voor het Stedelijk Vervoer te Brussel, Tervurenlaan 364 in Sint-Pieters-Woluwe
- T 8-39-44 (Trammuseum)
- B 36 (Trammuseum)
- 📞 reserveren verplicht op www.onceinbrussels.be (in het menu 'Activités' selecteert u 'Découvertes et conférences' en vervolgens 'Journées du Patrimoine: Les couleurs des transports urbains bruxellois'). Maximaal 20 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Once in Brussels.

38. Onze-Lieve-Vrouw-van-Stokkelkerk

- 🕒 za van 14u tot 17u
zo van 14u tot 18u
- 📍 Kerkstraat
Sint-Pieters-Woluwe
- M 1 (Stokkel)
- T 39 (Stokkel)
- B 36 (Stokkel)
- ♿ toegankelijk

De architecten van dit gedurfde ontwerp zijn René Aerts en Paul Ramon, die de plannen tekenden in 1957-1958. De werken gingen in 1962 van start en duurden tot 1967. Het piramidale dak dat oorspronkelijk was voorzien, werd vervangen door de structuur die we vandaag kennen. Alleen het monumentale kruis bovenop het dak en de zichtbare klokken verwijzen naar de functie van het gebouw. Voor het overige had het net zo goed een sporthal of

kantoorgebouw kunnen zijn. Met haar beglaasde gevels die lijken op gordijnmuren ende algemene vorm, bijna een kubus, leunt deze kerk erg aan bij andere hedendaagse realisaties. De vrij lage benedenverdieping doet dienst als sokkel. De architecten hebben het licht hellende terrein optimaal benut. De eerste verdieping heeft aan de zijkant een overstek, zodat een soort van galerij ontstaat die wordt begrensd door steunpijlers. De zandstenen breukstenen van de onderbouw buiten beschouwing gelaten, is het gebouw een geslaagde combinatie van wit beton – glad, gebouchardeerd of ruw – en het glasraam dat wordt ingedeeld door aluminium profielen en lijkt op een werk van Mondriaan. Sinds 1976 vrolijken de grote glasramen van Pierre Majerus met hun felle kleuren een gebouw op dat er anders veel strenger had uitgezien.

Gids ter plaatse. Met de medewerking van Brussel Babbelt.

39. Museum voor het Stedelijk Vervoer te Brussel

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Tervurenlaan 364
Sint-Pieters-Woluwe
- 🎫 enkel na reservatie
- T 8-39-44 (Trammuseum)
- B 36 (Trammuseum)
- ♿ toegankelijk

De hangars waarin vandaag het Museum voor het Stedelijk Vervoer te Brussel is ondergebracht, werden van 1897 tot 1908 gebouwd door de aannemers Jean en Pierre Carsoel. De eerste hangars zijn dus even oud als de tramlijn die vanaf 1897 de koloniale sectie van de Wereldtentoonstelling in Tervuren verbindt met de rest van de stad. Oorspronkelijk bevatte het depot een stelplaats voor trams, een kleine werkplaats, een elektri-

citeitsfabriek, een administratiegebouw, een grote lampenopslag- en -onderhoudsplaats en een woning in neo-renaissancestijl. De MIVB gebruikt vandaag nog altijd een stelplaats. In 1982 rijpt het idee om in het gebouw een museum te installeren. Tussen 2007 en 2009 vinden er grondige renovatiewerken plaats en vandaag wordt er een rijke collectie van trams, bussen, trolleybussen en taxi's getoond. Heel belangrijk in deze nieuwe vervoermiddelen

in het Brusselse landschap zijn de kleuren. Tram 1348 die in 1914 in het verkeer wordt gebracht wordt lichtgeel geschilderd. Die kleur wordt behouden tot de Brusselse Vervoersmaatschappij begin jaren 2000 het lichtgeel vervangt door grijs. Zoals we zien drukt de kleur ook zijn stempel op de uniformen, de logo's, de vervoersbewijzen of de haltes om ze makkelijk identificeerbaar te maken. (beschermd – 29/11/2001)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 11u, 14u en 16u.

Vertrekpunt van de wandeling 'De kleuren van het stedelijk vervoer in Brussel' (zie kadertekst hiernaast).

40. Sint-Pieterskerk

🕒 za van 10u tot 16u30
zo van 12u tot 18u

📍 Sint-Pietersvoorplein
Sint-Pieters-Woluwe

🚶 T 8 (Bronnenpark)

♿ toegankelijk

Tot in 1935 had de Sint-Pieterskerk nog de pittoreske charme van een dorpskerk. In 1164 werd de kerk reeds vermeld in een handvest van het cartularium van de abdij van Vorst. Het huidige gebouw dateert waarschijnlijk van eind 18de eeuw aangezien de abdis van Vorst de kerk in 1755 deels liet heropbouwen. Hoe dan ook besliste de kerkfabriek dat de kerk verouderd was en bovendien veel te klein. De omliggende gronden werden onteigend en het primitieve gebouw werd aanzienlijk uitgebreid. Alleen de toren en het koor bleven behouden. De werken gingen van start in 1936.

Het interieur in art-decostijl wordt gekenmerkt door zijn soberheid. Voor de decoratie werden verschillende soorten marmer gebruikt op de vloer (zwarte marmer van Mazy, gele marmer van Siena en 'Bois Jourdan' marmer) en op de altaren en parementen (Italiaanse marmer van Levanto, pargrijze marmer uit het Oosten of romaanse travertijn). In 1937 werden de glas-in-loodramen in academische stijl van meester-glasmaker J.B. Jacobs geplaatst. Ze beelden allemaal taferelen af uit het leven van Petrus, de eerste apostel: 'De geloofsbelijdenis', 'Het primaat van Sint-Petrus', 'Jezus wandelt over het water en redt Sint-Petrus', 'De verloochening van Sint-Petrus', 'Sint-Petrus bevrijd door de engel', 'Sint-Petrus geneest een lamme' en, in het koor, 'De wonderlijke visvangst'. In 1939 werd nog een achtste glas-in-loodraam toegevoegd: 'Sint-Petrus draagt de sleutel naar het paradijs'. (beschermd - 19/02/2004)

41. Gemeentehuis van Sint-Pieters-Woluwe

🕒 za en zo van 14u tot 18u

📍 Charles Thielemanslaan 93
Sint-Pieters-Woluwe

🕒 enkel na reservatie

🚶 T 39-44 (Groene Hond)

B 36 (Groene Hond)

♿ toegankelijk met hulp

De plannen van het gemeentehuis van Sint-Pieters-Woluwe werden getekend door de architecten Guillaume Vermeiren en Joseph-Paul Nicaise. De administratieve vleugel werd gebouwd tussen 1961 en 1965. Het gebouw, vrij geïnspireerd op de neo-Vlaamse-renaissancestijl, wordt gedomineerd door een indrukwekkende belforttoren die van op de belangrijkste verkeersaders van de stad te zien is. In de hal van de dienst Bevolking herinnert een art-deco-glas-in-loodraam genaamd *Groene Hond* aan het beeld van Van Heffen

dat vandaag in het Jubelpark staat en aan de beroemde voormalige herberg aan de rand van het Woluwepark. Op de eerste verdieping zijn de deur en de gangen versierd met glasramen van meester-glazenier Jacques Colpaert rond het thema kunst en wetenschap. De monumentale kunstwerken *Moïse ou Adam et Ève chassés du Paradis terrestre* en *Le Christ entre les Larons* van Émile Fabry (1865-1966) decoreren de inkomhal. Beide taferelen maken deel uit van een drieluik dat oorspronkelijk bedoeld was voor het Justitiepaleis van Brussel. Ter gelegenheid van de honderdste verjaardag van de kunstenaar kocht de gemeente vier monumentale composities. De drie schilderijen, gemaakt rond 1932, kregen een plaatsje in het gemeentehuis van Sint-Pieters-Woluwe. Een ander kunstwerk, *L'Effort*, werd in 2000 gehangen in zaal Fabry van de W:Hall die toen net gerestaureerd was.

Gidsen ter plaatse. Met de medewerking van Korei Guided Tours.

42. Bibliotheca Wittockiana

🕒 za en zo van 10u tot 18u

📍 Bemelstraat 23
Sint-Pieters-Woluwe

📞 enkel na reservatie

T 39-44 (Julius Cesar)

B 36 (Atlantische oceaan)

🚫 niet toegankelijk

De Bibliotheca Wittockiana werd van 1981 tot 1983 gebouwd op initiatief van Michel Wittock, die een hedendaagse boekentempel voor ogen had. De architect was Emmanuel de Callataÿ. Het gebouw, dat in 1988 de *Belgian Architecture Award* won, ligt deels ondergronds. Vandaag wordt de structuur van gegroefd bekist beton bedekt door een laag klimop zodat ze nog meer opgaat in de omringende natuur. Tal van kunstenaars hebben er gewerkt. Émile Veranneman bijvoorbeeld, ontwierp het meubilair van de kost-

bare reserve, roodgelakt als verwijzing naar het kostbare marokijnleer van de boekbanden. Jacqueline Guillermain en Denmark tekenden voor hedendaagse kunstwerken die verband houden met boeken. In 1996 kreeg het gebouw er een verdieping bij: een lichte constructie van metaal en glas ontworpen door architect Charly Wittock, de jongste zoon van de stichter. De collectie bevat enkele duizenden exemplaren, waaronder zowel een Franse

renaissanceband van Jean Picard als maquettes van Belgische kunstenaars zoals Henry van de Velde, Berthe Van Regemont of Jo Delahaut. Een andere bijzonderheid van dit uitzonderlijke geheel is een groep collages van André Lansky, een meester in kleuren uit de 'school' van Matisse. Vandaag zijn de collectie en haar schrijn eigendom van de Koning Boudewijnstichting, die waakt over de instandhouding ervan.

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 12u, 14u en 15u30 (Nederlands) en om 10u, 11u30, 13u30 en 15u (Frans). Met de medewerking van E-Guides.

Tentoonstelling 'Camiel van Breedam'.

'Leestafel' rond de NCS Kleuren-atlas en -index met Felix A. D'Haeseleer, specialist in de kleurperceptie, zaterdag van 15u30 tot 17u30.

Bijeenkomst "Marc Danval Vian vertelt", zondag om 15u. Een initiatief voorgesteld door W:HALL.

43. Onze-Lieve-Vrouw der Genadekerk

🕒 za en zo van 10u tot 18u

📍 Vogelzanglaan 2
Sint-Pieters-Woluwe

B 36 (Vogelzang)

♿ toegankelijk met hulp

De imposante neoromaanse kerk Onze-Lieve-Vrouw der Genade werd door architect Camille Damman gebouwd in een van de nieuwe wijken van Sint-Pieters-Woluwe en in 1949 ingewijd. Bouwheren waren de minderbroeders die naar hier verhuisden vanuit het stadscentrum. Hun congregatie was daar gevestigd sinds 1228 en waakte er over het beeld van Onze-Lieve-Vrouw-van-Vogelzang dat in een beuk stond te midden van een klein bos langs de Zenne. Een kopie van dat beeld staat nu in het schip van de kerk. De kapitelen van de 28 zuilen van het hoofdschip verhalen de mysteriën uit het leven van Maria. Behalve een van de grootste moderne orgels van Europa,

bevat de kerk ook een geheel van glas-in-loodramen in een stijl die schatplichtig is aan de art deco. Ze werden tussen 1961 en 1967 gerealiseerd door de meester-glasmakers Simon Steger, die eerder de glasramen van de Sint-Suzannakerk in Schaarbeek voor zijn rekening nam, en Fernand Crickx, die onder meer meewerkte aan de basiliek van Koekelberg. In het oratorium, een plaats van bezinning rechts in de kerk, vertelt een tabernakel van keramist Max van der Linden het leven van Sint-Franciscus.

TENTOONSTELLING

LOUIS & IK

© Archieven van de Stad Brussel

De Brusselaar Louis Tenaerts (1898-1994), zoon van een aannemer van schrijnwerken, was niet alleen een begenadigd architect-aannemer, maar ook een zakenman met veel flair. Hij was vooral actief in de gemeenten van de tweede kroon. Na Laken en Jette, waar hij in het begin van de jaren, 20 zijn eerste wapenfeiten pleegt, leidt Tenaerts tal van werven in de nieuwe wijken van Schaarbeek, Elsene, Oudergem, Ukkel, Vorst, Sint-Pieters-Woluwe, Sint-Lambrechts-Woluwe en Watermaal-Bosvoorde. Tot 1939 bouwt hij er in sneltempo enkele honderden gezinswoningen en kleine opbrengstgebouwen, in eigen naam of in naam van de *Comptoir immobilier belge* (C.I.B.).

Bescheiden woningen, standaard gebouwd met een bescheiden budget voor de modale burger, zijn zijn specialiteit, maar Tenaerts ontwerpt ook meer luxueuze woningen met een zeker modern comfort volgens de nieuwste stijltrends.

Noem Tenaerts gerust een kameleonarchitect. Een architect die de mode volgt, moderniteit omarmt en de nieuwste materialen integreert. Hij put uit het rijke vormenarsenaal van de art deco om een speelse en efficiënte architectuur te ontwerpen en drukt zijn stempel op tal van Brusselse wijken. Terwijl zijn woningen in pakketbootstijl tot de opmerkelijkste gebouwen van Brussel behoren, is de naam Tenaerts bij velen nog onbekend maar beslist het ontdekken waard.

© ARCHistory

© ARCHistory

© ARCHistory

© ARCHistory

Gratis tentoonstelling van 18 september tot 22 november 2020, dagelijks vanaf 10u, op de mezzanine van de Sint-Gorikshallen, Sint-Goriksplein in Brussel.

Rondleidingen op 19 en 20 september om 11u30, 12u30, 14u30, 16u30 en 17u30.

'Specials' van Madame Rosa op 19 en 20 september om 15u, 16u en 17u (enkel in het Frans).

Organisatie: ARCHistory, met de steun van urban. brussels, in samenwerking met de Brussels Art Deco Society en het CIVA.

OUDEGERM

WATERMAAL-BOSVOORDE

ELSENE

UKKEL

44. Tuinwijk *Le Logis-Floréal*

📍 Watermaal-Bosvoorde

B 17-95 (Drie Linden)

Voor de bouw van een geheel van woningen die een nieuwe manier van samenleven zou introduceren viel in 1920 de keuze op de site van de Drie Linden. De werken voor *Le Logis* werden gestart in 1921, die voor *Le Floréal* in 1922. Stedenbouwkundige Louis van der Swaelmen werkte nauw samen met architect Jean-Jules Eggericx, die tijdens zijn verblijf in Groot-Brittannië had kennis gemaakt met het tuinwijkconcept dat daar sinds het einde van de 19de eeuw een zeker succes kende. De huizen van baksteen of sintelblokken kregen ramen en luiken in felle kleuren. Elk huis had ook een eigen tuintje. De bewoners kregen in die naoorlogse jaren niet alleen

een gezonde woning aangeboden, maar ook collectieve voorzieningen (scholen, sportvelden, een medisch centrum, een bioscoop,...). Talrijke groene ruimten, verschillende soorten hagen, rijen Japanse kerse-laars en doordachte doorzichten verfraaien deze wijk, waarvan de straten allemaal genoemd zijn naar bloemen of vogels. De coöperatieve die aan de basis stond van de bouw legde strenge regels op. Bovendien zijn beide tuinwijken beschermd. Ze hebben dan ook nog niets van hun oorspronkelijke uitzicht, een vrolijke mix van charme en landelijkheid, verloren. De tuinwijken hebben elk hun eigen kleurcode. Kleur neemt er een belangrijke plaats in en laat de volumes en decors ten volle tot hun recht komen. (beschermd - 15/02/2001)

Wandeling 'Le Logis-Floréal en het belang van kleur' (zie kader-tekst hieronder).

WANDELING

De schilders in het Rood Klooster

Het Zoniënwoud, een prachtig atelier op ware grootte, heeft al meer dan één groot kunstenaar geïnspireerd. De charmes van het Rood Klooster en de oude abdij trekken, net als de artiestenkolonie die zich midden 19de eeuw in Tervuren vestigde, de kunstenaars aan aan van zij die de Brabantse coloristen of fauvisten worden genoemd. In het spoor van kunstschilder en stichter van de Liga van de Vrienden van het Zoniënwoud René Stevens (1858-1937) ontdekken we dit kleurrijke deel van de 'tuin van Brussel'.

🕒 zaterdag en zondag om 12u (Nederlands) en om 10u (Frans) (duur: 1u)

📍 vertrek: aan de Boschgeestbron, Rood Klooster in Oudergem

M 5 (Herrmann-Debroux)

T 8 (Herrmann-Debroux),
44 (Oudergem-Woud)

B 34 (Twee Steenwegen),
41 (Herrmann-Debroux),
72 (Massartpark/ADEPS)

📧 reserveren verplicht per mail (emmanuel.vandeputte@gmail.com) of op het nummer 0474/66.26.55.

Met de medewerking van de Vrienden van het Zoniënwoud.

WANDELING

Le Logis-Floréal en het belang van kleur

Het concept van de tuinwijk, overgewaaid uit Engeland na de Eerste Wereldoorlog, bood een uitstekende gelegenheid om te experimenteren met nieuwe vormen en bouwtechnieken. De nieuwe manier van wonen vertrekt vanuit een landelijk ideaal en het recht op individualiteit en combineert standaardisering met een pittoreske stijl. Dat wordt dan ook de sleutel tot haar succes. *Le Logis* en *Floréal* vormen in het interbellum het grootste geheel van goedkope woningen in België. Kleur neemt er een belangrijke plaats in en laat de volumes en decors ten volle tot hun recht komen. Beide tuinwijken hebben elk hun eigen kleurcode. Een originele wandeling die u meeneemt naar een andere tijd.

🕒 zaterdag om 11u en 14u (duur: 2u)

📍 vertrek: op de hoek van de Ortolanenlaan en de Vinkstraat in Watermaal-Bosvoorde

B 17-95 (Calyppo 2000)

📧 reserveren verplicht op het nummer 02/219.33.45 (maandag tot vrijdag van 10u tot 15u). Maximaal 25 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van het Atelier de Recherche et d'Action Urbaines (ARAU).

45. Fosbury & Sons

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Terhulpensesteenweg 185
Watermaal-Bosvoorde
- 👤 enkel toegang via
rondleidingen en na reservatie
- T 8 (Bosvoorde Station)
- ♿ toegankelijk met hulp

Van 1968 tot 1970 werd op initiatief van de Cementbedrijven CBR een gebouw opgetrokken in een laat-modernistische stijl. Architect van dienst was Constantin Brodzki, die werd geholpen door Marcel Lambrichs. De gevels, volledig bestaande uit gegoten betonelementen, illustreren alle technische en architectonische mogelijkheden van het procedé dat destijds volop in de mode was. Het gebouw is een visitekaartje voor het bedrijf dat na de Tweede Wereldoorlog de productie van bakstenen stopzette om zich te concentreren op de cementindustrie, de winning

van hulpstoffen (zand, grind, kalk en porfier) en de vervaardiging van gebruiksklaar beton. De gekleurde ruiten van de ovale ramen hebben geen omlijsting. Ze zijn rechtstreeks ingewerkt in de structuren, waardoor ze een geritmeerd visueel contrast bieden. Het Museum voor Moderne Kunst van New York selecteerde dit fraaie staaltje van functionele architectuur gestoeld op de Bauhaus-stroming voor de tentoonstelling 'Transformations in Modern Architecture'. In het interieur, eveneens ontworpen door de architect, herkennen we het talent van grote namen zoals Jules Wabbes en Florence Knoll die het meubilair, de acajouwanden en de parketvloeren voor hun rekening namen. Vandaag huist er onder meer het bedrijf Fosbury & Sons. Het gebouw biedt coworkingruimte, een principe dat sinds enkele jaren opgang maakt en bedrijven of particulieren de mogelijkheid biedt om te vergaderen of te werken in een uitgelezen kader. (bewaarljst - 22/11/2018)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 13u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 13u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Arkadia en van Korei Guided Tours.

Mogelijkheid tot brunch, zondag van 11u tot 14u op reservatie (info: www.fosburyandsons.com).

WANDELING

Van de Watermaalbeek naar de Woluwe, het groene en blauwe netwerk van Watermaal tot Oudergem

Afspraak voor een wandeling langs het blauwe (water) en groene (natuur) netwerk dat alomtegenwoordig is in de stad, vooral in de vallei van de Watermaalbeek: context en geschiedenis van het water, observatie van fauna en flora, doorkruising van het Reigerbosspark langs de Watermaalbeek, de openlegging van de rivier, een passage langs het Senypark en het pad langs de Woluwe, een andere rivier die opnieuw bovengronds stroomt.

- 🕒 zaterdag om 14u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: aan de brievenbus op het Eugène Keymplein in Watermaal-Bosvoorde (de wandeling eindigt aan het metrostation Hermann-Debroux)

B 17-41-95 (Keym)

Met de medewerking van de *Commission ornithologique de Watermael-Boitsfort*.

WANDELING

Kunst en kleur op de campus van de VUB

Een visueel baken op de campus van de Vrije Universiteit Brussel is het centraal gelegen ellipsvormige gebouw van het rectoraat, ontworpen door architect Renaat Braem. In zijn zoektocht naar een synthese van de artistieke vormen, voorzag Braem grote muurschilderingen in felle kleuren. De ellipsvorm keert terug in de details van het gebouw maar ook in de grote luifel aan de ingang – symbool voor een wereldvisie gebaseerd op het idee van het vrije onderzoek. In de loop van het 50-jarige bestaan van de campus werden de wandelwegen opgeluisterd met tal van monumentale werken. Een van de oudste beeldhouwwerken is dat van de student die wordt opgeleid volgens de principes van de VUB: de *Denker in alle staten*, een werk van de post-moderne kunstenaar Willy Van Den Dorpe. Geïnspireerd op het beroemde beeld van Rodin stelt de student van Van Den Dorpe zich open voor de wind uit elke denkrichting. Op zijn hoofd staat een windwijzer. De campus bevat echter ook werken van hedendaagse kunstenaars zoals Johan Tahon en Philip Aguirre die eveneens een omweg waard zijn.

- 🕒 zaterdag om 10u30 en 14u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: rectoraat VUB, Pleinlaan 2 in Elsene
- T 7-25 (VUB)
- B 95 (Etterbeek Station)
- 📄 reserveren verplicht via www.korei.be. Maximaal 20 personen per vertrek.

Met de medewerking van Korei Guided Tours.

46. **Théâtre royal du Peruchet**

- ⌚ za en zo van 14u tot 18u
- 📍 Vorstlaan 50 – Elsene
- 🎫 enkel na reservatie
- T 8-25 (Boondaal Station)
- 🚫 niet toegankelijk

De oude hoeve waarin het *Théâtre du Péruchet* in 1968 zijn intrek neemt, is een overblijfsel van het landelijke verleden van Elsene. Ze zou dateren uit de tweede helft van de 19de eeuw of uiterlijk van begin 20ste eeuw. In een stal die aan het woonhuis grenst, worden vandaag de marionettenvoorstellingen gehouden. In 1940 ligt het *Théâtre du Péruchet* aan de basis van een marionettenacademie en in 1958 wordt een internationaal festival georganiseerd in het kader van de Wereldtentoonstelling in Brussel. In 1969, 1970 en 1971 wordt dat experiment herhaald en komen

marionettenspelers uit de hele wereld opnieuw samen in de Belgische hoofdstad. Vandaag speelt het theater, dat in 1929 werd opgericht, meer dan 200 voorstellingen per jaar. In de hoeve is ook het internationaal marionettenmuseum gevestigd met bijna 4.000 exemplaren uit de hele wereld. De oudste zijn afkomstig uit India, Indonesië of Italië (de personages van de *Commedia dell'Arte*). Daarnaast zijn er Tibetaanse dansers, marionetten met gelakte gezichten uit China maar ook Lilliputters uit de Angelsaksische wereld of veel modernere Russische poppen uit de vroege 20ste eeuw... Kortom, een kleurrijke toren van Babel uit de wereld van de marionetten.

Rondleidingen in het theater en op de tentoonstelling in het museum, zaterdag en zondag om 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30.

Tentoonstelling 'Grotosques Burattini, la tradition de la marionette à gaine italienne de la Commedia dell'arte à nos jours'.

47. **Rectoraat van de Vrije Universiteit Brussel (VUB)**

- ⌚ za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Pleinlaan 2 – Elsene
- 🎫 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie
- T 7-25 (VUB)
- B 95 (Etterbeek Station)
- 🚫 niet toegankelijk

Het rectoraat van de VUB werd van 1971 tot 1978 gebouwd volgens de plannen van de Antwerpse architect Renaat Braem. Het is een van de gebouwen die de academische autoriteiten lieten optrekken op het voormalige oefenplein dat ze eind jaren '60 toegewezen kregen voor de uitbreiding van de twee nieuwe taaleenheden van de Brusselse universiteit. De Vrije Universiteit Brussel (VUB) kreeg 20 ha aan de rand van de Generaal Jacqueslaan. Het rectoraat heeft de vorm van een langgerekte ellips die volgens de architect 'het best past en is afgestemd op het werk van de natuurkrachten'. Rond een centrale kern liggen in een kroon een aantal kantoorruimten. Een golvende luifel

in de stijl van Le Corbusier is op zijn voorkant versierd met symbolische inscripties. De vorm van het gebouw verwijst zelf naar de meest primaire wetenschappelijke waarheid. Het gebouw, dat kan worden opgevat als een totaal kunstwerk en in dit precieze geval als een allegorie van de bevrijding van de geest, werd door de architect voorzien van grote muurschilderingen in felle kleuren (bijna 500 m lengte) die werden aangebracht tussen 1976 en 1984. Gerangschikt volgens thema en in een spiraal aangebracht van het gelijkvloers tot de vijfde verdieping, behandelen ze van boven naar beneden symbolisch de thema's energie (vuur en water), de oorsprong van het leven, de primitieve aarde, de mens, de revolutie en ten slotte, als ultieme doel, de menselijke vrijheid. Gelijkvloers en eerste verdieping van het rectoraat werden recent gerenoveerd door Origin Architecture & Engineering. De deelnemers aan de Open Monumentendagen krijgen als eerste de gelegenheid om de vernieuwde landschapskantoren, het initiële concept van Braem, te bezoeken. De muurschilderingen krijgen een bijzonder prominente plaats in het geheel. (beschermd – 27/09/2007)

Rondleidingen, zaterdag om 10u, 11u, 12u, 13u30, 14u30, 15u30 en 16u30 en zondag om 10u, 11u, 12u, 13u30, 15u, 16u en 17u (Nederlands), zaterdag om 10u30, 11u30, 12u30, 14u, 15u, 16u en 17u en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 15u30 en 16u30 (Frans). Met de medewerking van Korei Guided Tours.

Vertretpunt van de wandeling 'Kunst en kleur op de campus van de VUB' (zie kadertekst vorige pagina).

48. Atelier Flores

- 🕒 za van 10u tot 18u
zo van 10u tot 16u
- 📍 Dublinstraat 33 – Elsene
- 📞 enkel na reservatie
- 📄 M 2-6 (Naamsepoort)
- 📞 B 34-38-80-95 (Italie)
- 🚫 niet toegankelijk

In de Sint-Bonifaaswijk werd in 1998 het atelier Flores opgericht door glasbewerker Oscar Flores, al 30 jaar actief. In 2013 kreeg hij versterking van Juliette Bonmariage. Van de restauratie van oude glas-in-loodramen evolueerde hun activiteit naar het creëren van originele werken, ook in samenwerking met talentvolle grafisch kunstenaars zoals Jaune en Dave Decat. Oscar, die het vak leerde in onder meer het atelier Veerdegem-Vosch, vormt samen met Juliette, gespecialiseerd in fusing en thermofoming, een inventief duo met aandacht voor de wensen van hun klanten. Voor de restauratie van oude glas-in-loodramen beheersen ze de kunst van het schilderen op glas en het lijmen met hars. Atelier Flores biedt ook een ruim gamma van Tiffany-lampen aan, naast exclusieve creaties en laswerken op metaal op verzoek. Het atelier organiseert initiatielessen in de glas-in-loodkunst.

Uitleg over restauratie en over de lessen die worden aangeboden in het atelier en demonstratie van het in lood zetten van de glasramen en het snijden van het glas op creatie, zaterdag en zondag van 10u tot 12u en van 13u30 tot 16u.

WANDELING

Van het Wiertz-monument naar de Kroonlaan: kleurnuances en kleurcontrasten

Sinds de 19de eeuw staan er in het stedelijke landschap heel wat monumenten in de openbare ruimte. Ze zijn opgetrokken uit edele metalen zoals brons en arduin en tonen een sobere combinatie van kleuren die hun grootsheid accentueren. Het Raymond Blyckaertsplein wordt overheerst door witte gevels met hardstenen sokkels. De gevels van de herenhuizen in de Kroonlaan daarentegen zijn rijkelijk voorzien van smeedwerk, houtwerk en decoratieve elementen. Elke bouwstijl had blijkbaar haar eigen favoriete materialen... De delicate tinten wisselen elkaar af en de gevels contrasteren visueel met elkaar in deze vrij goed bewaarde laan.

- 🕒 zondag om 11u, 12u30, 14u30 en 16u (Nederlands) en om 10u30, 12u14u en 15u30 (Frans) (duur: 1u)
- 📍 vertrek: aan het Wiertz-monument, Raymond Blyckaertsplein in Elsene
- 📄 T 81 (Mouterij)
- 📄 B 38-60-95 (Blykaerts)
- 📞 Ⓜ reserveren verplicht per mail (patrimoine@ixelles.brussels). Maximaal 20 personen per vertrek.

Met de medewerking van de Dienst Erfgoed van de gemeente Elsene.

WANDELING

Kleuren en vormen in de stad

Vanaf de Naamsepoort lopen we even door Matonge, de Herderstraat en de Keyenveldstraat. Dan steken we over naar het Egmontpark, verkennen we de Zavel en de straten rond de Zavel en duiken dan de Marollen in om te eindigen aan de Bowling.

Tijdens de wandeling gaan we vooral kijkend en vergelijkend op zoek naar de kleuren en vormen van de binnenstad. Niet alleen het klassieke erfgoed vraagt hierbij onze aandacht maar evengoed de hedendaagse architectuur en alle vormen van straatkunst.

- 🕒 zaterdag en zondag om 9u30 en 13u30 (duur: 1u45)
- 📍 vertrek: Naamsepoort, hoek van de Elsenesteenweg en de Waversesteenweg in Elsene (eind van de wandeling: Keizerinlaan in Brussel)
- 📄 M 2-6 (Naamsepoort)
- 📄 T 33-34-54-64-71-80 (Naamsepoort)
- 📞 Ⓜ reserveren verplicht op het nummer 0499/21.39.85 of per e-mail (info@e-guides.be). Maximaal 20 personen per vertrek.

Met de medewerking van E-Guides.

49. Fresco Hergé / Sint-Bonifatiusinstituut

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Raadstraat 57 – Elsene
- 🎫 enkel na reservatie
- M 2-6 (Naamsepoort)
- B 54-71 (Sint-Bonifaaswijk)
- ♿ toegankelijk

Het Sint-Bonifatiusinstituut werd opgericht in 1866 en zou nog aanzienlijk uitbreiden. Het vestigde zich eerst op de Waversesteenweg, later op de Elsensesteenweg. In 1920 nam het zijn intrek in nieuwe lokalen in de Viaductstraat. Nadat in 1911 het pensioonaat van de Zusters van Sint-Vincentius a Paolo in de Raadstraat werd aangekocht, werden er omvangrijke werken gestart om het instituut alle ruimte te geven die het nodig had. In het najaar van 1922 riep de federatie van de *Belgian Catholic Scouts* haar leden op om de hen ter beschikking gestelde

lokalen te renoveren. Het lokaal dat ons interesseert (8,80 x 3,5 x 3 m) ligt op het gelijkvloers van het huis dat aan de kapel grenst. De leider van de scoutseenheid vertrouwde het project toe aan een zekere Georges Rémy, alias Hergé, die op 15-jarige leeftijd in de lente van 1923 samen met de scouts van zijn groep de laatste hand legde aan het decor. De kunstenaar in spe bedacht friezen met 35 galopperende ridders op één meter boven de grond, 52 indianen en scouts aan de rand van het plafond. Touwklimmende scouts omkaderen de twee deuren van het lokaal en de schoorsteen terwijl andere, die rug aan rug aan hetzelfde touw trekken, post vatten boven de deuren. Onderaan het lokaal duidt een grote geografische kaart de kampplaatsen van de scouts aan. Vanaf 1925 kreeg het lokaal een andere bestemming. Er werd met name een garage in ondergebracht en dat bespaarde de fresco's ongelukkige overschilderingen in de loop der jaren. Nadat ze lange tijd in de vergetelheid waren

geraakt, werden deze getuigen van de vroege fantasie van Hergé in 2007 herontdekt.

Uitleg over de geschiedenis van de fresco's.

Tentoonstelling 'Hergé en de scouts in Sint-Bonifatius' met foto's van de Sint-Bonifatius-eenheden in de tijd van Hergé en tekeningen (kopieën) die hij in dat kader heeft gemaakt.

FIETSTOCHT

De Brusselse gevels, een festival van kleuren

Architecten van alle tijden kozen voor kleur – of net niet – om hun stempel te drukken op de gevels van hun gebouwen. Fiets doorheen de Brusselse straten en ontdek de materialen en technieken die werden gebruikt om de huisgevels te decoreren. Smeedijzer, polychrome baksteen, gehouwen steen of technieken zoals graffiti of mozaïek zorgen voor een vrolijk kleurfestival. U hoeft enkel even omhoog te kijken en te genieten van het spektakel.

- 🕒 zaterdag en zondag om 14u (Nederlands) en zaterdag om 13u30 en zondag om 10u en 13u30 (Frans) (duur: 3u)
- 📍 vertrek: Pro Velo, Londenstraat 15 in Elsene
- M 2-6 (Troon)
- B 27-34-38-64-80-95 (Wetenschap)
- 🎫 reserveren verplicht op het nummer 02/502.73.55 (maandag tot zondag van 10u tot 18u), per mail (info@provело.org) of via de website www.provело.org. Maximaal 18 personen per vertrek. Huur van fietsen mogelijk: klassieke (€ 11) of elektrische fiets (€ 19).

Met de medewerking van Pro Velo.

ONTDEKKINGSBEZOEK

Op zoek naar kleur in het landschaps- en architectuurarchief van het CIVA

Parallel met het evenement *Garden Tales* op 19 september waarbij bezoekers een kijkje kunnen nemen in parken en tuinen, stelt het CIVA zijn landschaps- en architectuurarchief open om u de wereld van de kleuren te tonen onder haar vele facetten. Landschaps- en bouwarchitecten bedenken, tekenen, werken met kleuren en wekken ze tot leven in hun projecten. En dat is vaak precisiewerk.

Tijdens dit bezoek ontdekt u een ruime waaier van documenten, maquettes, foto's, tijdschriften... die de evolutie schetsen van het werken met kleuren doorheen de geschiedenis, zowel in het domein van de tuinkunsten als in het domein van de architectuur.

- 🕒 zaterdag om 11u30 en 14u30 (Nederlands) en om 11u en 14u (Frans) (duur: 1u)
- 📍 CIVA, Kluisstraat 55 in Elsene
- T 8-81-93 (Baljuw)
- B 54 (Baljuw)
- 🎫 reserveren verplicht op het nummer 02/642.24.50 of per mail (education@civa.brussels). Maximaal 15 personen per vertrek.

Met de medewerking van het CIVA.

WANDELING

Van het Flageyplein naar de Brouwerijstraat: een polychromie van materialen

Waar op het Flageyplein de gele baksteen overheerst, kenmerken de omliggende straten zich door een veelheid aan materialen, in een breed gamma aan kleuren en tinten. Het geheel levert een subtiel spel van polychromie op. Natuurstenen, bakstenen, houtwerk, ijzerwerk, glas-in-loodramen, sgraffiti, allemaal getuigen van de materiële en ambachtelijke rijkdom van een architectuur die haar stempel drukte op deze buurt. De gebouwen ademen niet alleen een knowhow uit die de tand des tijds heeft doorstaan, maar tonen ook de hoogstaande kwaliteit van hun gevelbekledingen. Neem even de tijd om deze wijk, waar verschillende herenhuizen werden gebouwd door gerenommeerde architecten, te (her)ontdekken vanuit het perspectief van kleuren en materialen.

- 🕒 zaterdag om 11u, 12u30, 14u30 en 16u (Nederlands) en om 10u30, 12u, 14u en 15u30 (Frans) (duur: 1u)
- 📍 vertrek: voor de Heilig Kruiskerk, Heilig-Kruisplein in Elsene
- T 81 (Flagey)
- B 38-59-60-71 (Flagey)
- 📞 reserveren verplicht per mail (patrimoine@ixelles.brussels). Maximaal 20 personen per vertrek.

Met de medewerking van de Dienst Erfgoed van de gemeente Elsene.

TENTOONSTELLING

Sgraffiti of de kunst van kleur

Vanaf eind 19de eeuw verandert de stad zienderogen. Het zijn hoogtijden voor de bouwsector. Hygiënisten en de gemeentereglementen bevorderen de ontwikkeling van decoratieve technieken en de stad tolt zich in schitterende kleuren.

Met de hulp van de burgers zocht de G.E.R.P.M.-S.C een indrukwekkende collectie foto's van sgraffiti bij elkaar. U kunt ze bewonderen tijdens uw bezoek aan dit huis dat Paul Hamesse in 1908 bouwde voor de schilder Franz Ludwig. Daarnaast wordt u ook een studie voorgesteld over de pigmenten en geeft restauratrice Élise Raimbault een demonstratie van haar werk. Er wordt ook hulde gebracht aan Monique Cordier, kunstschilder en restauratrice, die in september 2010 overleed. Enkele restauraties van haar hand worden tentoongesteld.

- 🕒 zaterdag en zondag van 11u tot 18u
- 📍 Elyzeese Veldenstraat 72 in Elsene
- T 81 (Dautzenberg)

Met de medewerking van de *Groupe d'Études et de Recherches Peintures murales – Sgraffites culturelles (G.E.R.P.M.-S.C)*.

50. Museum en tuinen David en Alice van Buuren

- 🕒 za en zo van 10u tot 13u
- 📍 Leo Erreralaan 41 – Ukkel
- 📞 enkel na reservatie
- T 3-7 (Churchill)
- ♿ niet toegankelijk

De bouw van het huis van bankier David van Buuren en zijn echtgenote Alice ging van start in 1928, onder toezicht van de Brusselse architecten Léon Govaerts en Alexis van Vaerenbergh. Het duo ontwierp een woning die op magistrale wijze de moderniteit van hun tijd uitstraalt: zowel in het interieur als aan de buitenkant is de stijl art deco. De echtgenoten van Buuren waren mecenasen en verzamelers. Ze decoreerden hun woning met smaak en voorzagen de salons

van schilderijen van grote meesters, beeldhouwwerken en zeldzame voorwerpen. Het houtwerk, het meubilair, de tapijten en de kunstwerken vormen een harmonieus schrijn met verschillende kleuren. Niet-figuratieve glas-in-loodramen van de Nederlander Jaap Gidding verlichten de grote hal en het bureau. Al snel besloot het echtpaar deze uitzonderlijke plek te bestendigen

door er een museum van te maken. Voor de tuin deden ze een beroep op de landschapsarchitect Jules Buysens. Op het smalle, hellende terrein legde hij een 'pittoreske tuin' aan met een groenzaal, een kruidenperk, vijvers, een bloemenmuur, rotsen, heideperken en coniferen rond een centraal grasperk. Het taxuslabyrint werd in 1968 aangelegd door René Pechère, die werkte rond het thema van het 'Hooglied'. Het tennisveld verving hij door een rozentuin en hij ontwierp ook de 'tuin van het hart', een van de attracties van deze locatie. (beschermd – 17/04/1997)

Gratis toegang aan het museum, enkel van 10u tot 13u.

Toegang aan de tuinen betalend (€3).

WANDELING

Tussen Charleroi en Brugmann bekent de architectuur kleur

Sgraffiti, mozaïek, baksteen... Tussen de Charleroi-sesteenweg en het Brugmannplein, op het kruispunt tussen de drie gemeenten, toont de architectuur haar kleuren. Van Blerot tot Brunfaut, over Boelens of Pelseener... Kunstenaars die kleuren in dienst stelden van hun fantasie en vernuft.

- 🕒 zaterdag en zondag om 11u30 en 15u (Nederlands) en om 9u en 13u (Frans) (duur: 2u)
- 📍 vertrek: voor de Drievuldigheidskerk, Baljuwstraat in Brussel-Uitbreiding
- T 81 (Drievuldigheid)
- B 54 (Drievuldigheid)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 02/537.68.75 (maandag tot vrijdag van 10u tot 13u). Maximaal 25 personen per vertrek.

Met de medewerking van **Itinéraires**,
op de Paden van de Geschiedenis.

WANDELING

De art-nouveaugevel, een kleurenpalet

Voor de architecten van de art nouveau vormen gevels een canvas waarop zij naar harte lust kunnen experimenteren. De nieuwe mogelijkheden die oude technieken bieden worden er uitgetest door de beste kunstenaars en ambachtslieden. Gevels worden kunstwerkjes. Kunst verovert de straat. Tijdens deze wandeling verkennen we alle technieken van de art nouveau – baksteen, smeedijzer, gietijzer, hout, keramiek, sgraffiti, glas-in-loodramen – en zien we hoe ze de straat verfraaien en kleur geven. A priori anonieme gevels in de Louiza/Baljuwwijk zullen ook enkele van hun geheimen prijsgeven.

- 🕒 zondag om 10u, 11u, 14u en 15u (duur: 1u30)
- 📍 vertrek: op de hoek van de Louizalaan en de Baljuwstraat in Brussel-Uitbreiding
- T 8-81-93 (Baljuw)
- B 54 (Baljuw)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 02/219.33.45 (maandag tot vrijdag van 10u tot 15u). Maximaal 25 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van het **Atelier de Recherche et d'Action Urbaines (ARAU)**.

51. Roze Hoeve

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 De Frélaan 44 – Ukkel
- 📞 enkel na reservatie
- T 4-92 (Helden)
- B 37-38-41-43-98 (Helden)
- ♿ toegankelijk met hulp

De Roze Hoeve, gebouwd in de buurt van de Ukkelbeek, wordt in 1287 voor het eerst vermeld in de kerkelijke archieven. Samen met het dal en het bos van Boetendaal vormde ze een leengoed van de hertog van Brabant. Destijds was ze bekend onder de naam 't Hof ten Hove. In de loop der eeuwen kreeg de hoeve verschillende eigenaars. Eind 19de eeuw werd ze omgebouwd tot een zuivelfabriek. Er was toen al een afspanning die leven bracht in de wijk. Later vestigde zich er een openluchttheater, in sommige ruimten een garage en in andere een

geitenkwekerij. De hoeve zou haar landbouwfunctie behouden tot in 1954. Toen trok de laatste boer de deur achter zich dicht nadat het dak van de stal was ingestort op de veestapel. Pas in de jaren 1990 ontfermde de vzw *La Ferme rose* zich over deze landelijke getuige in een stedelijk milieu. De hoeve werd stap voor stap weer tot leven gewekt. De buitenbepleistering maar ook de

pastelkleur van de bakstenen verklaren de naam die werd gekozen door deze vereniging, die met een rijk programma van culturele manifestaties een nieuwe wind blaast door de fraaie vierkantshoeve. Van 2011 tot 2016 werd de hoeve gerestaureerd en kreeg ze haar oude glorie terug. (beschermd – 13/07/1971)

Tentoonstelling 'Kleuren en vormen' met creaties van plastische kunstenaars uit Ukkel die vooral werken rond kleur en abstracte schilderkunst.

Tentoonstelling 'De Roze Hoeve gisteren en vandaag' over de geschiedenis van de hoeve door de eeuwen heen (foto's, schilderijen, reproducties, affiches). Met de medewerking van de dienst Cultuur van de gemeente Ukkel.

Vertrekpunt van de activiteit 'Vertelwandeling in de Roze Hoeve' (zie kadertekst volgende pagina).

ACTIVITEIT

Vertelwandeling in de Roze Hoeve

En als de muren nu eens oren hadden? Zon of regen, tijdens een wandeling langs de gebouwen luistert u naar verhalen over vroeger. In het landhuis 't Hof ten Hove, later omgedoopt tot de Roze Hoeve, woonden heren, boeren, koeien, geiten en schapen. Historische verhalen en fantasievertelsels begeleiden u op uw wandeling tussen de geschiedenis van deze betoverende plek en de dynamische evenementen die er vandaag worden georganiseerd. Elk verhaal heeft zijn kleur, aan u de taak om te raden welke...

- 🕒 zaterdag en zondag om 11u, 14u en 16u
- 📍 vertrek: aan de poort van de Roze Hoeve, De Frélaan 44 in Ukkel
- T 4-92 (Helden)
- B 37-38-41-43-98 (Helden)
- 👤 gezinswandeling. Maximaal 25 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van de dienst Cultuur van de gemeente Ukkel en van verhalenvertelster Bernadette Heinrich van het Collectif Fabula.

ACTIVITEITEN

Gevelkleuren: Ukkelse voorbeelden

Het belang van kleur in de architectuur wordt vaak onderschat. Vorm, stijl, concept... of gewoon de handtekening van de ontwerper zouden veel belangrijker zijn. Wie echter aandachtig kijkt naar gebouwen en vooral naar hun gevels, ziet hoe er toch wel subtiel werd gezocht naar de juiste kleuren: in het schilderwerk, de sgraffiti of de mozaïeken, maar ook in de materiaalkeuze en combinatie ervan. Dit aspect van de architectuur (dat bij velen onbekend is en ook wel te lijden heeft onder de tand des tijds) is het thema van een tweetalige tentoonstelling in het kasteel van Wolvendael (*École d'Art d'Uccle*). Tijdens een wandeling in het centrum van Ukkel ontdekt u de getuigen uit verschillende periodes (van eind 19de eeuw tot vandaag) en architectuurstijlen: eclecticisme, art nouveau, art deco, modernisme...

- 🕒 zaterdag en zondag van 10u30 tot 16u
wandelingen zondag om 14u30 (Nederlands) en zaterdag en zondag om 11u, 13u en 15u (Frans)
- 📍 Kasteel van Wolvendael (*École d'Art d'Uccle*),
Rodestraat 2 in Ukkel
- T 4-92 (Helden), 97 (Marlow)
- B 37-38-41-43-98 (Helden)

Met de medewerking van de Geschied- en Heemkundige Kring van Ukkel en omgeving.

Open Monumenten- dag

Zondag
13 sept. 2020

www.openmonumentendag.be

volg ons op en #OMD2020

**OPEN
MONU-
MENTEN**

een initiatief van

in samenwerking met

Agentschap
Ontroerend
Erfgoed

SINT-GILLIS

VORST

ANDERLECHT

SINT-JANS-MOLENBEEK

52. Hôtel Hannon

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Verbindingslaan 1 – Sint-Gillis
- 🚶 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie
- T 92 (Ma Campagne)
- B 54 (Ma Campagne)
- 🚫 niet toegankelijk

Édouard Hannon was een ingenieur met een bijzondere voorliefde voor de art nouveau. Hij liet zijn herenhuis bouwen op een hoekterrein tussen de Verbindingslaan en de Brugmannlaan. In 1902 contacteert hij Jules Brunfaut met de vraag om zijn plannen te voltooiën. Op zijn verzoek doet de architect voor één keer afstand van zijn gebruikelijke eclecticisme. Geïnspireerd door de concepten van Horta, Van Rysselberghe en van de Velde ontwerpt hij een gevel waarvan het classicisme wordt genuanceerd door enkele details in art nouveau-stijl. De soepele lijn van de balkons,

bijvoorbeeld, vormt een geslaagd tegenwicht voor de hoek, die is gedecoreerd met een bas-reliëf van Victor Rousseau. De gewelfde onderbouw in Euvillesteen ondersteunt het smeedwerk van de wintertuin. Het trappenhuis is een waar kunstwerk, versierd met een mozaïek met golvende spiralen, een smeedijzeren borstwing van Pierre Desmedt en onirische fresco's van kunstschilder Paul-Albert Baudouin (1844-1931) uit Rouen, die

ook de fries van de rookkamer, uit 1904, voor zijn rekening nam. In tegenstelling tot de trappenhuisen van Victor Horta heeft dit van het Hôtel Hannon geen bovenlicht, maar geniet het een indirecte lichtinval via de deuren van de rookkamer en het salon die voorzien zijn van licht geamberd Amerikaans glas. De glas-in-loodramen met plantenmotieven zijn van de hand van Raphaël Evaldre en de firma Tiffany. Voor de aankleding en het vandaag verdwenen meubilair tekenden Émile Gallé en Louis Majorelle. (beschermd - 18/11/1976)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 13u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 13u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis en Klare Lijn.

Stand van l'Association des Amis de l'Unesco vertegenwoordigd door het tijdschrift Les Nouvelles du Patrimoine.

53. Persoonlijke woning van Fritz Seelldrayers

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Morisstraat 52 – Sint-Gillis
- 🚶 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie
- T 81-97 (Moris), 92 (Janson)
- B 54 (Ma Campagne)
- 🚫 niet toegankelijk

De persoonlijke woning van Fritz Seelldrayers (1878-1963) is de eerste realisatie van de toen amper 22-jarige architect. Het is zijn manifest en visitekaartje: geschilderde decors, glas-in-loodramen, vloeren en deuren (allemaal intact gebleven) getuigen van zijn verregaande talent. Meer nog, de architect aarzde niet om de vormen taal van de Wiener Sezession te introduceren in de decors van het salon. Een primeur in Brussel! We zien een verwijzing naar het oeuvre

van Victor Horta, maar in de manier waarop hij werkte met kleur, licht en ruimte volgde Fritz Seelldrayers toch vooral de architecturale opvattingen van Paul Hankar. Het ornament lijkt te verdwijnen om de structuren te reveleren (eigenlijk gaat het hier om een 'structurele' art nouveau, net als bij Serrurier-Bovy). De gevel kondigt meteen al het programma aan terwijl het ornament tot het strikt noodzakelijke is beperkt. Maar vooral door de eenvoud van de plattegrond en de poging om harmonie te creëren in de leefruimten op de verdiepingen kondigt dit huis de moderniteit van de 20ste eeuw aan.

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 13u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 13u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis en Klare Lijn.

54. Schilderschool Van der Kelen-Logelain

🕒 enkel zondag van 10u tot 18u

📍 Metaalstraat 30 – Sint-Gillis

📄 enkel na reservatie

T 3-4-51 (Sint-Gillisvoorplein)

♿ toegankelijk met hulp

De schilderschool Van der Kelen is gevestigd in een trapgevelhuis in Vlaamse neo-renaïssancestijl. Architect Jules Jacques Van Ysendyck ontwierp het in 1879 voor Prosper Schryvers, een kunstsmid die de gevel voorzag van elementen waarin al zijn talent tot uiting kwam: muurankers, stijlen, keperfriezen, kelderroosters en ramen. Achterop het perceel liet hij ook een ruim atelier bouwen. Hier gaan de lessen door van het instituut dat er in

1902 zijn intrek nam. Pierre Logelain richt in 1882 de eerste school voor decoratieve schilderkunst op. In 1892 volgt Alfred Van der Kelen zijn voorbeeld met een tweede school. In 1951 fusioneren de beide scholen onder het directeurschap van Clément Van der Kelen. Zijn familie verstrekt onderwijs dat tot ver over de grenzen bekend is. De leerlingen leren er de trompe-l'oeil schilderkunst, vooral imitaties van hout en marmer, maar ook ambachtelijke technieken waarmee restaurateurs oude decors perfect kunnen imiteren. In de halen in de andere kamers van het huis zijn enkele mooie voorbeelden tentoongesteld.

Rondeleiding in het atelier en uitleg over de gevel, zondag om 11u.

TENTOONSTELLING

Ateliergeheimen, ornamenten van de art nouveau

Tijdens deze tentoonstelling worden 80 tekeningen van onder meer William Morris, Henry van de Velde, Josef Hoffmann en Charles R. Mackintosh, waarvan 61 voor de allereerste keer, getoond aan het publiek. Het zijn ontwerpen voor stoffen en behangpapier die een groot fresco – bijna een herbarium – vormen van motieven en ornamenten. Alle etappes worden geïllustreerd: van de eerste pennentrek tot het definitieve werk.

Ook 60 stukken deurbeslag en gietafdrukken worden tentoongesteld in het atelier van de tekenaars van Victor Horta, een ruimte die met veel geduld werd gerestaureerd en ingericht om u een authentiek beeld te geven van het atelier van de meester van de art nouveau. U zult begrijpen hoe hij het ornament behandelde en hoe hij precies tewerk ging.

Een unieke gelegenheid om u onder te dompelen in de kunstzinnige wereld van de kunstenaars en architecten van eind 19de eeuw.

🕒 zaterdag en zondag om 11u30, 12u30, 13u30 en 14u30 (Nederlands) en 11u, 12u, 13u en 14u (Frans)

📍 Uitbreiding van het Hortamuseum, Amerikastraat 27 in Sint-Gillis

T 92-97 (Janson), 81 (Janson/Drievuldigheid), 93-94 (Baljuw)

B 54 (Drievuldigheid)

📄 reserveren verplicht op het nummer 02/543.04.90 of per mail (inf@hortamuseum.be). Maximaal 12 personen per groep. Opgelet: alleen de tentoonstelling is gratis te bezichtigen. Voor het museumbezoek betaalt u de toegangsprijs.

Met de medewerking van het Horta Museum.

55. Voormalige bioscoop Aegidium

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Sint-Gillisvoorplein 18
Sint-Gillis
- 📄 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie
- T 3-4-51 (Sint-Gillisvoorplein)
- B 48 (Sint-Gillisvoorplein)
- ♿ niet toegankelijk

De bioscoop *Aegidium* opende haar deuren in 1905. Bijeenbezoek wacht u een verrassing want achter de eclectische, overwegend neoklassieke gevel gaat een prachtige decoratie schuil. In de zorgvuldig bewaarde ruimten gaan art nouveau en art deco hand in hand met elementen die regelrecht uit het decoratieve vocabularium van Lodewijk

XVI stammen, zoals bloemenguirlandes, putti of medaillons. De grootste verrassing is echter de Moorese zaal, die in 1933 tot bioscoop werd verbouwd door architect Léon Denis. Loofwerk, schelpen, palmmotieven, geometrische friezen, ranke colonetten, hoefijzerbogen, spiegels en sporen van een fantasiegeschrift

creëren een oosterse wereld die niet zou misstaan in de sprookjes van duizend-en-één-nacht en nergens in Brussel zijn gelijke kent. Na een herbestemming onder leiding van het investeringsfonds Alphastone en de Brusselse start-up Cohabs zal een hybride complex worden geopend met op een oppervlakte van 5.000 m² woningen, handelszaken, een restaurant, een kunstgalerij, een bibliotheek, conferentiezalen en gemeenschapsruimten. (bewaarljst – 15/05/1997)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 11u30, 14u en 16u (Nederlands) en 10u, 12u30, 15u en 17u (Frans). Met de medewerking van Arkadia en Korei Guided Tours.

56. Gemeentehuis van Sint-Gillis

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Maurice Van Meenenplein 39
Sint-Gillis
- 📄 enkel na reservatie
- T 3-4-51 (Horta),
81-97 (Lombardije)
- ♿ toegankelijk met hulp

De plannen van het gemeentehuis, dat tussen 1896 en 1904 werd gebouwd op de site van een zandgroeve, zijn van de hand van Albert Dumont. Hij ontwierp een gebouw met een oppervlakte van 4.267 m² met twee gebogen zijvleugels die de burgers welkom lijken te heten. Als overtuigd francofiel koos hij voor de weelderige Franse neo-renaïssancestijl met een doordacht spel van roze graniet uit de Vogezes, Euville- en Savonnièressteen, baksteen en hardsteen. Voeg daarbij een rijk programma van beelden in verguld brons, witte marmer uit Carrera en Chauvigny-Trésorsteen. De polychromie van de materialen luistert niet alleen de gevels op, ook binnen speelt ze volop in de marme-

ren muurbekledingen en vloeren en in de vele kunstwerken in de zalen en privékantoren. Kunstschilder Omer Dierickx realiseerde zijn *De Vrijheid die op de Mens uitstraalt* op het plafond van de Europazaal. De buitenmuur van de Cereszaal bewaart een gigantisch fragment van het Panorama van de Eeuw (*De intrede van Napoleon in Parijs, 8x6m*) van de schilders Alfred Stevens en Henri Gervex. De raadzaal is bekleed met gemaroufleurde doeken, door Eugène Broerman beschilderd met taferelen uit de geschiedenis en de ontwikkeling van Sint-Gillis. Het geheel wordt aangevuld met glas-in-loodramen met de wapenschilden van de Brusselse gemeenten. Fernand Khnopff en de echtgenoten de Rudder ten slotte namen de decoratie van de trouwzaal voor hun rekening. (beschermd – 8/08/1988)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 15u30 (Nederlands) en om 14u30 en 16u30 (Frans). Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis.

Ontdekkingsbezoek 'Kunstcollectie' (zie kadertekst volgende pagina).

57. Établissements Linckx & Fils

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Garibaldistraat 90 – Sint-Gillis
- 📞 enkel na reservatie
- T 3-4-51 (Albert),
81-97 (Lombardi)
- B 48-54-37 (Albert)
- 🔗 niet toegankelijk

Als jong afgestudeerde van de *École des Bois et Marbres* in Parijs, richt Arthur Linckx in 1934 het etablissement op dat zijn naam draagt. Niet tevreden over de bestaande olie-

verven die in die tijd op de markt waren, ging de ondernemer op zoek naar een natuurlijker en zachter materiaal. Het duurde niet lang of hij vond een mengsel op basis van caseïne en pigmenten. Hij noemde deze poederverf 'Tempera', naar een eeuwenoude manier om verf te vervaardigen. Ze was oplosbaar in water en werd verpakt in zakken. De matte textuur van deze verf doet denken aan het krijtachtige uitzicht van kalk. Het originele kleurenpalet dat Arthur Linckx ontwikkelde werd zeer gewaardeerd door een cliënteel van professionele kunstenaars. Met de ontwikkeling van film en reclame, begonnen steeds meer bedrijven affiches te creëren op spandoeken

en gevels. De Ets Linckx ontwikkelden daarvoor waterverf in potten. Die was zeer mat om reflecties te vermijden maar ook niet-toxisch, zodat het werk in het atelier niet moest worden onderbroken. Verder was de verf zeer rijk aan pigmenten, bijzonder dekkend en snel drogend zodat snel in één laag kon worden gewerkt.

Arthur Linckx gaf zijn knowhow door aan zijn zoon André, die in 1947 het familiebedrijf in handen nam. In de jaren 1980 was het de beurt aan Jean-Claude Linckx om in de voetstapen van zijn vader te treden. In 2018 ging zijn zoon Stéphane Linckx in zee met een partner. Samen zetten ze de verkoop voort van de PAON LIN-kleuren waarvan de technische en esthetische kenmerken al bijna 90 jaar de faam maken van het bedrijf.

Uitleg over het fabricageproces van de verf.

Tentoonstelling van oude filmaffiches waarvoor de matte, dekkende, gepigmenteerde en snel drogende verf van de firma Linckx werd ontwikkeld.

ONTDEKKINGSBEZOEK

Kunstcollectie

De kunstcollectie van de gemeente Sint-Gillis begint met het gemeentehuis zelf, een meesterwerk uit 1904 dat sinds 1998 beschermd is. Vandaag bevat deze opmerkelijke collectie uit het eind van de 19de eeuw heel wat kunstwerken, waaronder enkele mooie stukken uit de 16de en 17de eeuw. Daarnaast zijn er de hedendaagse werken die vaak zijn ontsproten aan het Kunstenaarsparcours. De (gemaroufleurde) muurschilderingen vormen de parel aan de kroon. Het hand in hand gaan van symbolisme en monumentale kunst verklaart de aanwezigheid van creaties van de hand van Fernand Knopff, Albert Ciamberlani, Alfred Cluysenaar, Émile Fabry, Omer Dierickx en Eugène Broerman.

Maak kennis met deze kunstwerken die iedereen kan bewonderen, om de hoek van een gang of in de kantoren. Vergeten we niet de beelden die de gevels sieren of het kabinet van de burgemeester, dat een heus curiositeitenkabinet is. Er worden verschillende themabezoeken aangeboden:

Muurschilderingen (Fernand Knopff, Albert Ciamberlani, Alfred Cluysenaar, Émile Fabry...) door Jacqueline Guisset, kunsthistorica en specialiste in de monumentale kunst.

- 🕒 Zaterdag en zondag: 12u30 en 14u30

Enkele schatten uit de collectie van het gemeentehuis, Alain Jacobs, kunsthistoricus en lid van de *Association pour le Patrimoine artistique*.

- 🕒 Zaterdag en zondag: 11u30-13u-15u30

Beelden op de gevels, een beeld van de samenleving, door Pierre Dejemeppe.

- 🕒 Zaterdag en zondag: 15u en 16u30

Het kabinet van de burgemeester door Charles Picqué, burgemeester.

- 🕒 Zaterdag en zondag: 11u en 12u
- 📍 gemeentehuis van Sint-Gillis, Maurice Van Meenenplein 39 – Sint-Gillis
- T 3-4-51 (Horta), 81-97 (Lombardije)
- 📧 reserveren verplicht per mail (contact.1060@stgilles.brussels).

Met de medewerking van de gemeente Sint-Gillis

58. Sint-Augustinuskerk

- 🕒 za en zo van 14u tot 18u
- 📍 Hoogte Honderdplein – Vorst
- T 51 (Hoogte Honderd)
- B 48 (Hoogte Honderd),
54 (Steekspel),
37 (Molière-Longchamp)
- ♿ toegankelijk met hulp

Strategisch gelegen op een van de hoogste punten van de hoofdstad, is de Sint-Augustinuskerk een fraai voorbeeld van de art-decostijl. De bouw werd voltooid in 1935. De architecten Léon Guinnotte en André Watteyne kozen voor een 'piramidevormige' structuur met een centrale klokkentoren en een bijna cirkelvormig plan zodat de kerk vanaf elk van de acht lanen die naar het plein leiden een mooie aanblik vertoont. Volgens de plannen zijn de verhoudingen van de kerk gebaseerd op de heilige el van de Egyptenaren. Het plan in de vorm van een Grieks kruis dat in een cirkel is vervat, symboliseert het mystieke teken van de wereld. Net als de Sint-Jan-de-

Doperkerk in Sint-Jans-Molenbeek en de Sint-Suzannakerk in Schaarbeek werd de Sint-Augustinuskerk opgetrokken in gewapend beton. Ze is een schrijn voor een prachtig ensemble van glas-in-loodramen ontworpen door Guinnotte en gerealiseerd door meester-glasznier Paul Steyaert. De mooie art-deco glasramen van de toren worden aangevuld met meer traditionele glas-in-loodramen. Bij zonnig weer tooit het interieur van het gebouw zich in paarse, rode, gele en blauwe tinten. (beschermd – 8/08/1988)

Onthaal en uitleg, met name over de glas-in-loodramen, door leden van de kerkgemeenschap.

Begeleide toegang tot het doksaal met prachtig uitzicht op de kerk en de glas-in-loodramen.

Brochure verkrijgbaar op aanvraag.

59. Movy Club

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Monnikenstraat 21 – Vorst
- 🕒 enkel na reservatie
- T 32-82 (Drukkerij)
- B 49-50 (Drukkerij)
- ♿ niet toegankelijk

Vanaf 1954 onthaalt *Movy Club* het publiek in een verbouwde, uitgebreide bioscoop met een nieuw kleurrijk decor. Het gewelf oogt als een nachtblauwe sterrenhemel en een projectiescherm van 14 m en stereogeluid luiden het nieuwe cinemascope beeldformaat in. De lichtscenografie is georganiseerd rond de opening van het gordijn van champagnekleurige zijde. De opengaande beweging wordt verlicht door drie circuits met in totaal 400 lampjes, onttrokken aan het oog van het publiek. Een indirect licht komt van de zijmuren en sculpteert de ruimte tussen de projector en het

scherm, terwijl lijnen van wit neonlicht de hele lengte van de zaal doorkruisen. Uitbater Jean-Louis Houssa onderhoudt een innige band met zijn publiek. Zijn weekprogramma's maken van de 'Movy' de koning van de wijkbioscopen.

In 2024 zal *Movy Club* zijn deuren heropenen met haar referentiedecor van 1954: het nachtblauw van het sterrengewelf, het roze van de zijbekledingen, het champagne-

kleurig satijn van het gordijn, het blauwgrijs naast het scherm, het goud, het karmijnrood dat ter plaatse werd ontdekt via een stratigrafische studie met de scalpel om de juiste kleuren te vinden.

Rondleidingen, zondag om 10u30, 12u, 14u30 en 16u (Nederlands) en om 10u, 11u30, 14u en 15u30 (Frans). Met de medewerking van Arkadia.

Tijdens de Open Monumentendagen kunnen bezoekers, gewapend met een plan van de zaal, alle analysepunten terugvinden en de problematiek van de kleur-reconstructie – sinds de schilderwerken van 1977 zijn de originele kleuren verborgen – van binnen-uit beleven. Een zetel uit 1954 werd gerestaureerd en zal worden geïntegreerd in een virtuele 3D-maquette die wordt getoond aan het publiek.

60. Émaillerie Belge

- 🕒 za en zo van 10u tot 17u
- 📍 Sint-Denijsstraat 122 – Vorst
- 📄 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie
- T 32-82-97 (Kastanjes)
- B 50-54 (Bervoets)
- 🚫 niet toegankelijk

Émaillerie Belge werd op 16 november 1923 opgericht. Eerst specialiseerde het bedrijf zich in de productie van een ruime waaier van geëmailleerde artikelen, later volgden reclameborden en straatnaamborden. Deze werden meermaals gebakken op bijna 800° C om het email goed te laten hechten op de stalen plaat. Het bedrijf emailleerde ook sanitair, kachels en keukengerei. Tot in de jaren '50 gingen de zaken goed, maar de markt evolueerde en er braken moeilijke tijden aan. Het bedrijf paste zich aan door het gamma uit te breiden met producten in andere materialen. In 1990 ging het zich opnieuw concentreren op het emaileren en speci-

aliseerde zich in het vervaardigen van producten van topkwaliteit. In 2016 werd het overgenomen door een jonge ondernemer onder wie met succes nieuwe markten werden aangeboord. Vandaag is de *Émaillerie Belge* het enige emailbedrijf in de Benelux.

Het materiaal wordt zowel binnen als buiten gebruikt en biedt tal van voordelen. Het is bestand tegen warmte, tegen graffiti en tegen atmosferische corrosie. Vandaag gebeuren alle etappes van het productieproces intern. De emailerie beheerst de verschillende technieken voor zeefdrukken, kleurgradatie en vierkleurendruk. Ze beschikt daarvoor over bijna 780 kleurtinten en slaagt erin om zichzelf opnieuw uit te vinden en zich aan te passen aan de huidige noden en trends.

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 13u30, 14u30, 15u30 en 16u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 13u, 14u, 15u en 16u (Frans). Met de medewerking van Klare Lijn en La Fonderie.

61. Academie voor Beeldende Kunsten Anderlecht

- 🕒 za en zo van 10u tot 17u
- 📍 Dapperheidsplein Anderlecht
- 📄 enkel na reservatie
- M 5 (Sint-Guido)
- T 81 (Sint-Guido)
- B 46(Sint-Guido), 49 (Sint-Guido/Erasmushuis)
- 🚫 niet toegankelijk

Op de gevel van het 'Vlaams Huis' staat het fictieve jaartal 1563, maar in werkelijkheid dateert het huis uit 1890. Architect François Malfait (1872-1955), toen nog aan het begin van zijn carrière, bouwde het voor Jules Vandenpeereboom (1843-1917), advocaat, politicus, lange tijd minister van Spoorwegen, Post en Telegrafie en ten slotte ook minister van Staat. Het is een ontwerp in de

pure eclectische traditie. Neogotiek en neo-rennaissance tekenen present en volgens de wens van de opdrachtgever heeft het huis het karakter van een 16de-eeuws woonhuis.

Jules Vandenpeereboom wilde een huis opgevat als een museum, een schrijn voor zijn collecties meubilair, antiek en oude boeken. De binnendecoratie werd volledig in die zin uitgedacht en met de grootste zorg gerealiseerd. Tal van oude

elementen werden gerecupereerd uit historische woningen, zoals de monumentale stenen schoorstenen, de gesculpteerde lambriseringen en de glas-in-loodramen. Na de dood van Jules Vandenpeereboom in 1917 werd het huis overgedragen aan de Staat. Sinds 1979 is er de Academie voor Beeldende Kunsten gevestigd, die ook de industriële gebouwen van de aanpalende voormalige drukkerij ingenomen heeft. Verschillende ateliers zijn toegankelijk: restauratie van schilderijen, glas-in-loodramen, textiel, tekenen, polychromie en steenkappen. Achter het gebouw werd recent een gemeentelijke moestuin aangelegd. (beschermd – 28/02/2002)

Activiteiten 'Blauw' en 'Kleuren binnen handbereik' (zie kaderteksten hiernaast).

ACTIVITEIT

Blauw: creatieve workshops en lezing

Tijdens dit bonte weekend kleuren de ateliers textiel en polychromie van de Academie voor Beeldende Kunsten van Anderlecht helemaal blauw.

Textielspecialistes Hilde Arts, Lilie Boereboom en Joke Vandermeersch nemen u mee naar de wonderlijke wereld van de indigoverf.

- 🕒 zaterdag van 10u tot 12u30 (workshop), van 13u tot 14u (lezing) en van 14u tot 16u30 (workshop); zondag van 14u tot 16u30 (workshop) – afspraak in de cafetaria naast de binnentuin.
- ✉ inschrijven per mail tot 12 september (joke.vandermeersch@academieanderlecht.be). Maximaal 8 deelnemers per workshop.

Violette Demonty van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium leidt een workshop rond het thema azuriet.

- 🕒 zaterdag en zondag van 10u tot 12u en van 14u tot 16u – afspraak in het atelier Polychromie.
- ✉ inschrijven per mail tot 12 september (sandy.van.wissen@academieanderlecht.be). Maximaal 5 deelnemers per workshop.

Peter Wijns ten slotte zal in u in zijn atelier inwijden in de temperatechniek. Deze activiteit kadert in het project 'Kleuren binnen handbereik' van de Urban Sketchers.

- 🕒 zaterdag en zondag van 10u tot 12u en van 14u tot 16u – afspraak in het atelier Kunst&Cultuur.
- ✉ inschrijven per mail tot 12 september (tine.verwerft@academieanderlecht.be). Maximaal 3 deelnemers per workshop.

Met de medewerking van de Academie voor Beeldende Kunsten Anderlecht, het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium en de Urban Sketchers.

WANDELING/WORKSHOP

Kleuren binnen handbereik

'Show the world, one drawing at a time'... Het devies van de Urban Sketchers veronderstelt een flinke dosis nieuwsgierigheid. We tekenen wat we zien, met inkt en verf, alsof het niets is. Maar hoe worden verf en inkt gemaakt? Met de medewerking van de Academie voor Beeldende Kunsten van Anderlecht (AKBA) lichten we een tipje van de sluier op. U zult zien dat iedereen kleur kan maken en dat pigmenten soms gewoon voor het grijpen liggen, incognito.

Leren is goed. Zelf doen is beter: test de kleuren die u zelf hebt gemaakt. Hoe beïnvloeden ze wat u tekent of hoe u de dingen ziet? (Her)ontdek de veer of het penseel: de collegiale kerk Sint-Guido, de prachtige lokalen van de Academie, het Erasmushuis, het Begijnhof, de kleine Porseleinstraat... Tijdens een kort traject bent u vrij om samen met de sketchers zelf te tekenen, lerend van elkaar.

Om 17u komen we terug samen aan het vertrekpunt, waar we al onze schetsen verzamelen.

- 🕒 zaterdag van 10u30 tot 17u
- 📍 vertrek: Academie voor Beeldende Kunsten Anderlecht, Dapperheidsplein 17 in Anderlecht

M 5 (Sint-Guido)

T 81 (Sint-Guido)

B 46-49 (Sint-Guido), 49 (Erasmushuis)

- ✉ inschrijven verplicht per mail (info@urbansketchersbelgium.be). Algemene informatie (principe, materiaal, locatie, bereikbaarheid, plan, enz.): www.urbansketchersbelgium.be

Met de medewerking van Urban Sketchers en de Academie voor Beeldende Kunsten Anderlecht.

62. Sint-Annakapel

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Dapperheidsplein 14
Anderlecht
- 📞 enkel na reservatie
- 🚌 M 5 (Sint-Guido)
- 📞 T 81 (Sint-Guido)
- 📍 B 46-49 (Sint-Guido)
- ♿️ toegankelijk met hulp
(gelijkvloer)

63. Collegiale Sint-Pieter-en-Guidokerk

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Dapperheidsplein
Anderlecht
- 🚌 M 5 (Sint-Guido)
- 📞 T 81 (Sint-Guido)
- 📍 B 46-49 (Sint-Guido),
49 (Erasmushuis)
- ♿️ niet toegankelijk

De collegiale Sint-Pieter-en-Sint-Guidokerk, gebouwd tussen de tweede helft van de 14de eeuw en het midden van de 15de eeuw, is een van de belangrijkste kerken in Brabantse gotiekstijl in het Brussels gewest. Verschillende gerenommeerde bouwmeesters werkten eraan mee: Jan Van Ruysbroeck – ontwerper van de toren van het Brusselse stadhuis – voor het koor, Louis Van Boghem – architect van

In 1890 werden de Ziekenhuiszusters van de Zeer Heilige Verlosser naar Anderlecht geroepen. De kloosterorde uit de Elzas die zich bekommerde om de zorg van bejaarden, gehandicapten en zieken, stichtte op een boogscheut van de collegiale Sint-Pieter- en Sint-Guidokerk de eerste heelkundige kliniek van Brussel. Om alle patiënten en infrastructuur te kunnen opvangen, breidde het gebouw voortdurend uit. In 1950 werd een gloednieuw complex gebouwd volgens de plannen van architect L. Denekens. Een van de vleugels bevat een kapel die in 1961 werd voltooid en ingewijd. Ze heeft een parement van gele baksteen en bestaat uit één schip met spitsbooggewelf. De hoogte stemt overeen met drie verdiepingen. Opmerkelijk zijn de glas-in-loodramen in claustra van beton die een kleurrijk warm licht uitstralen. De Belgische kunstenaress Thérèse Delepeleer ontwierp ze volgens een iconografisch programma dat werd uitgewerkt in nauw overleg met de Zusters. Ze ogen bijzonder modern en abstracte vormen, figuratieve

symbolen en inscripties zijn harmonieus met elkaar gecombineerd. Sinds de verhuis van de kliniek in 1994 is in de gebouwen de vzw Rafaël gevestigd. Binnenkort zullen ze volledig worden gerenoveerd.

Doortocht van de wandeling 'De kleuren en hun symboliek in de religieuze glas-in-loodkunst. Twee opmerkelijke Anderlechtse gehelen' (zie kadertekst hier-naast).

het koninklijk klooster van Brouvor het portaal en Mathieu III Keldermans voor de toren, het portaal en de Sint-Guidokapel. Van 1874 tot 1898 werd de kerk gerestaureerd door Jules Jacques Van Ysendyck, die ook de vierkante toren van een spits voorzag. De kerk, opgetrokken uit witte kalksteen en baksteen, was aan de binnenkant volledig witgekalkt. Bij de restauratie in de 19de eeuw werden de materialen van de

muurbekledingen weer blootgelegd, evenals de mooie restanten van muurschilderingen in delicate kleuren. De collegiale kerk heeft ook een aantal fraaie glas-in-loodramen. Twee daarvan, in de eerste travee van het koor, dateren uit de late 15de eeuw (glasraam van Maria en het Kind) en de eerste helft van de 16de eeuw (glasraam van de Voorspraak). De andere werden eind 19de eeuw en in de 20ste eeuw gerealiseerd. (beschermd – 25/10/1938)

Vertretpunt van de wandeling 'De kleuren en hun symboliek in de religieuze glas-in-loodkunst. Twee opmerkelijke Anderlechtse gehelen' (zie kadertekst hier-naast).

WANDELING

De kleuren en hun symboliek in de religieuze glasraamkunst. Twee opmerkelijke gehelen in Anderlecht

Op slechts een boogscheut van elkaar in het historische centrum van Anderlecht, pronken de collegiale Sint-Pieter en Sint-Guidokerk en de Sint-Annakapel elk met een prachtig geheel van monumentale glas-in-loodramen. De eerste herbergt in haar koor twee glas-in-loodramen uit de 15de en 16de eeuw en nog een aantal andere van de hand van verschillende bekende Belgische meester-glazeniers uit de 19de eeuw. De tweede heeft koepels van doorschijnend beton die dateren uit 1960. Tijdens deze wandeling worden de kleuren, de iconografie en de symboliek van deze twee opmerkelijke realisaties geanalyseerd, zonder de technische aspecten van de glasraamkunst te vergeten.

🕒 zondag om 13u30 (Nederlands) en zaterdag om 14u en zondag om 12u30 en 14u (Frans) (duur: 1u)

📍 vertrek: voorplein van de collegiale Sint-Pieter en Sint-Guidokerk, Dapperheidsplein in Anderlecht

M 5 (Sint-Guido)

T 81 (Sint-Guido)

B 46-49 (Sint-Guido),
49 (Erasmushuis)

📞 reserveren verplicht op het nummer 02/526.83.51 (maandag tot vrijdag van 9u tot 12u en van 12u30 tot 15u) of per mail (monuments@anderlecht.brussels). Maximaal 20 personen per vertrek.

Met de medewerking van de kerkfabriek van de collegiale Sint-Pieter en Sint-Guidokerk, vzw Rafaël, Klare Lijn, het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium en het gemeentebestuur van Anderlecht (dienst Monumenten en Landschappen).

WANDELING

Kleur tussen stad en platteland

Tussen stad en platteland ligt de Hall of Fame in Anderlecht, een verrassend openluchtmuseum van de schilderkunst. Om de aanblik van de Ring te verzachten, hebben anonieme graffitikunstenaars, collectieven en grote kunstenaars van Brussel of elders een oogstrelend bos van betonnen zuilen gedecoreerd. Ontdek deze steeds veranderende tempel van de street art, te midden van een schrijn van groen.

🕒 zaterdag en zondag om 9u30 en 13u30 (duur: 1u45)

📍 vertrek: halte Marius Renard (tram 81) in Anderlecht

T 81 (Marius Renard)

📞 reserveren verplicht op het nummer 0499/21.39.85 of per mail (info@e-guides.be). Maximaal 20 personen.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van E-Guides.

WANDELING

De vijf zintuigen min één

De natuur trakteert ons ieder seizoen op zoveel kleuren dat we niet weten waar eerst te kijken. Vandaar ook de volgende vraag: 'Hoe zien mensen met een gezichtsbeperving een kleurrijke tuin?' Stel u even in hun plaats en bezoek de Zintuigentuin, voor één keer volledig vertrouwend op uw andere zintuigen.

De Zintuigentuin in Anderlecht is het eerste omheinde park in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat speciaal werd uitgedacht en ingericht voor slechtzienden, die er volledig zelfstandig kunnen rondwandelen. De tuin is een nieuw onderdeel van het Anderlechtse *Park System*. Het is een natuurlijke tuin, hoofdzakelijk gericht op de reukzin (welriekende planten), het gehoor (waterspelen en waterelementen), de tastzin (karakteristieke texturen) en de smaak (sommige planten zijn eetbaar).

🕒 zaterdag en zondag om 9u30 en 13u (duur: 1u45)

📍 vertrek: Neerpedestraat 187 in Anderlecht

B 46 (Scherdemaël), 75 (J. Bracops Ziekenhuis)

📞 reserveren verplicht op het nummer 0499/21.39.85 of per mail (info@e-guides.be). Maximaal 20 personen.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van E-Guides.

64. Erasmushuis

🕒 za en zo van 10u tot 18u

📍 Kapittelstraat 31 – Anderlecht

🎫 enkel na reservatie

M 5 (Sint-Guido)

T 81 (Sint-Guido)

B 46 (Sint-Guido),
49 (Sint-Guido/Erasmushuis)

♿ toegankelijk met hulp

Het Erasmushuis werd in de loop van de 15de en 16de eeuw in drie fasen gebouwd (1450-1515). Het is ongetwijfeld een van de oudste voorbeelden van een burgerwoning in Brussel. Het dankt zijn naam en faam aan de beroemde filosoof die er verbleef in 1521. Na een restauratiecampagne in 1932, onder leiding van architect Charles Van Elst, die werd bijgestaan door museumoprichter Daniel Van Damme, werd het huis omgevormd tot een museum over de grote humanist uit Rotterdam. De interieurs werden gereconstrueerd op basis van historische documenten en archeolo-

gische vondsten, een knap staaltje van historicisme. Vandaag vormen ze het decor van een unieke collectie met onder meer de belangrijkste uitgaven van Erasmus uit de 16de eeuw, maar ook kunstvoorwerpen, beeldhouwwerken en stijlmeubelen die grotendeels afkomstig zijn uit de oude collectie van minister Vandenpeereboom. Bijzondere aandacht verdient de collectie oude schilderijen met werken van Jeroen Bosch, Joost van Cleve, Quentin Metsys, Pieter Huys en Frans Francken II waarvan de kleuren de grote zaal

sieren, samen met het behangpapier dat een imitatie is van Cordobaleder. Portretten van Erasmus van de hand van Dürer, Holbein en Metsys hangen in het werkkabinet. (beschermd - 25/10/1938)

Rondleidingen met het accent op kleur bij de renaissanceschilders, zaterdag en zondag om 14u (Nederlands) en om 11u en 16u (Frans).

Bezoek aan de tentoonstelling 'Omnia Vanitas' in het gezelschap van kunstenaar Eileen Cohen Sussholz, zondag om 15u. Deze reeks keramiekwerken dankt haar naam aan de stillevens uit het begin van de renaissance. Dagdagelijkse voorwerpen in heldere kleuren bieden een ironische en ondeugende kijk op het thema memento mori. De voertaal is Engels.

Activiteiten 'In de tuinen van het Erasmushuis' (zie kadertekst hier naast).

WANDELING

De kleuren van het verzet

Weinig anderen dan de bewoners zelf kennen het Verzetsplein en toeristen komen hier al helemaal niet voorbij, en toch is dit kleurrijke plein een omweg waard. Rond het Huis van de Kunstenaars en het plein, deelt architectuur van de Vlaamse neo-rennaissance de ruimte met prachtige stedelijke mozaïeken, kleurrijke bakstenen, muurschilderingen en sgraffiti. Laat u verrassen!

🕒 zaterdag en zondag om 9u30 en 13u30 (duur: 1u45)

📍 vertrek: ingang van het station Sint-Guido in Anderlecht

M 5 (Sint-Guido)

T 81 (Sint-Guido)

B 46-49 (Sint-Guido), 49 (Erasmushuis)

📞 reserveren verplicht op het nummer 0499/21.39.85 of per mail (info@e-guides.be). Maximaal 20 personen.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van E-Guides.

ACTIVITEITEN

In de tuinen van het Erasmushuis...

Ter gelegenheid van de Monumentendagen worden er in de tuinen van het Erasmushuis verschillende activiteiten georganiseerd:

Spontaan creëren in de filosofische tuin

Tekenen op de 'Cocon'-bank in de filosofische tuin van het Erasmushuis: een droom tussen tekenen en natuur. Serge Goldwicht nodigt u uit voor een performance van 'live drawing', spontane creaties met veer, Chinese inkt en natuurlijke pigmenten op papier. Om de drie minuten verschijnt er een tekening. De tekeningen zullen worden tentoongesteld naarmate ze worden gecreëerd. U kunt ze kopen voor een zacht prijsje, voor het plezier van de uitwisseling.

🕒 zaterdag en zondag van 14u tot 17u

Workshop schilderen met planten, geleid door Dominique Casanovas & Blackwool 1030, met lokale wol

In de tuinen van het Erasmushuis dragen de wilde kruiden verborgen krachten in zich... Dat is het geval voor de tinctuurplanten waarmee in de renaissance de stoffen en wol werden gekleurd. Samen met twee experts dompelt u zich onder in de kunst van het schilderen met planten en leert u lokale wol spinnen, die van de zwarte schapen van Schaarbeek, zoals onze voorouders dat deden.

🕒 zaterdag en zondag van 12u tot 17u

Rondleidingen in de tuinen van het Erasmushuis

In de tuin die René Pechère creëerde aan de woning, is de herinnering aan het verblijf van de humanist in Brussel nog tastbaar. Het is een tuin met geneeskrachtige planten die de geest van de renaissance ademt. Rond deze kloostertuin ontwierp landschapsarchitect Benoît Fondu de filosofische tuin. De bladvormige bloemperken bevatten een botanisch staaltje van de landschappen die Erasmus op zijn reizen heeft doorkruist. Maak kennis met deze tuin en de kunstwerken van vier hedendaagse kunstenaars (Catherine Beaugrand, Marie-Jo Lafontaine, Perejaume en Bob Verschueren) tijdens de rondleidingen die het CIVA organiseert in het kader van het evenement *Garden Tales*.

🕒 zaterdag om 10u, 12u en 14u (duur: 1u)

📍 Erasmushuis, Kapittelstraat 31 – Anderlecht

M 5 (Sint-Guido)

T 81 (Sint-Guido)

B 46-49 (Sint-Guido), 49 (Erasmushuis)

WANDELING

Sint-Guido, een wijk rijk aan geschiedenis en poëzie

Kleurig versierde gevels, street art of glas-in-loodramen zijn de haltes van deze wandeling doorheen een wijk die rijk is aan geschiedenis en poëzie in hartje van Anderlecht.

🕒 zaterdag en zondag om 11u, 13u30 en 16u (duur: 1u30)

📍 vertrek: op de hoek van de Sint-Guidostraat en de Porseleinstraat in Anderlecht

M 5 (Sint-Guido)

T 81 (Sint-Guido)

B 46-49 (Sint-Guido), 49 (Erasmushuis)

🕒 reserveren verplicht via de website www.arkadia.be (tabblad Open Monumentendagen). Maximaal 25 personen.

[Enkel in het Frans.](#)

[Met de medewerking van Arkadia.](#)

ACTIVITEIT

Mozaïek in de stad. Een bontgekleurde realisatie van en voor Anderlechenaars

In het atelier van Nicole Honorez maken inwoners van Anderlecht al vier jaar kleurrijke mozaïeken waarmee ze steeds weer een ander stukje voetpad of straat in het centrum van de gemeente opvrolijken.

Anderlechenaars van alle leeftijden en alle origines nemen deel aan dit project. Al meer dan 400 tegels kregen een plaatsje in de voetpaden en vormen een harmonieus en kleurrijk geheel dat aanzet tot dromen en fantasie. Tijdens deze wandeling ontdekt u al deze kunstwerkjes. De mozaïek op de buitenmuur van het Rauterpark brengt de voorbijgangers een vrolijke groet met het woord 'Bonjour' dat er in alle kleuren en talen staat geschreven.

Na uw wandeling kunt u nog een kijkje nemen in het atelier, waar u een praatje kunt maken met de kunstenaars die er aan het werk zijn. Fotoalbums en video's tonen de verschillende etappes van dit multiculturele en intergenerationele project. U kunt ook zelf uw kleurrijke steentje bijdragen tot een mozaïek die speciaal wordt gemaakt voor de Open Monumentendagen. Die mozaïek zal later een plaatsje krijgen in het voetpad aan de ingang van het atelier.

- 🕒 zaterdag en zondag van 10u tot 18u (rondleiding en initiatie in de mozaïekunst, zaterdag en zondag om 10u, 13u en 16u)
- 📍 in het atelier in de kelder van het Gezondheidscentrum (schoolkliniek), d'Aumalestraat 21 in 1070 Brussel (zijingang, volg de pijlen) in Anderlecht
- M 5 (Sint-Guido)
- T 81 (Sint-Guido)
- B 46-49 (Sint-Guido), 49 (Erasmushuis)
- 📞 inschrijven verplicht op het nummer 0474/93.58.11 of per mail (nicolehonorez@hotmail.com). Maximaal 10 personen. Individuele wandeling mogelijk met de brochure die verkrijgbaar is in het Frans en het Nederlands.

Project gerealiseerd dankzij het Duurzaam Wijkcontract Biestebroek en met de steun van het Participatiehuis, met de medewerking van de dienst Monumenten en Landschappen en van het Gezondheidscentrum van de gemeente Anderlecht.

65. Sint-Jan-de-Doperkerk

- 🕒 za van 10u tot 18u
zo van 14u tot 18u
- 📍 Sint-Jan-de-Dopervoorplein
Sint-Jans-Molenbeek
- M 1-5 (Graaf van Vlaanderen)
- B 89 (Graaf van Vlaanderen)
- ♿ toegankelijk met hulp

De Sint-Jan-de-Doperkerk is een van de drie betonnen kerken van Brussel. In amper 15 maanden was de bouw, die in 1931 van start ging onder leiding van architect Joseph Diongre, voltooid. Hij respecteerde het traditionele grondplan in de vorm van het Latijnse kruis, maar koos ook voor een klokkentoren van 56 m hoog in de gevel. Witte steen van Brauvillers bekleeft de buitengevels, terwijl verschillende Belgische marmersoorten overvloedig aanwezig zijn in het interieur. Paraboolbogen, geïnspireerd door de betonstructuren van de hangars van Orly van architect Freyssinet, geven een weidse en lichte allure aan het schip, dat wordt verlicht door een uniek geheel van felgekleurde glas-in-loodramen. Deze niet-figuratieve glasramen, ontworpen door Diongre maar vervaardigd in het Brusselse atelier van Fernand Crickx, zijn gevat in 604 geprefabriceerde claustra's en werden in 2004 zorgvuldig gerestaureerd. Bij zonnig weer creëren ze een magisch lichtspel met geel, oranje, rood en hemelsblauw. In het schip, tussen twee niveaus van ramen, werden de mozaïeken van de twaalf apostelen van Pierre de Vaulcroix aangebracht. (beschermd - 29/02/1984)

Activiteit 'Wit van buiten, gekleurd van binnen' (zie kadertekst hiernaast).

ACTIVITEITEN

Wit van buiten, gekleurd van binnen

De Sint-Jan-de-Doperkerk of de poëzie van paraboolbogen, beton en kleurrijk licht... Uw ogen, oren en handen zijn uw bevoorrechte gids. Binnen wachten u een rijk decor en tal van activiteiten voor iedereen.

Via vijf belevingen kunt u alles rustig ontdekken, de kleuren en de activiteiten.

Op het programma

Kleurrijke klanken

Warme oren onder een gesloten koptelefoon, in uw eigen bubbel... U kunt kiezen tussen drie ontdekkingstrajecten doorheen de kerk. Met de 'Silent Disco' volgt u geheel op uw eigen ritme het traject van uw keuze: 'Litanie', 'Geluidsportret' of 'Cello in kleur'. Drie mogelijkheden om de banden te ontdekken tussen architectuur, kleur en geluid.

- 🕒 zaterdag van 10u tot 18u en zondag van 14u tot 18u, doorlopend, afhankelijk van de beschikbaarheid van de hoofdtelefoons (duur: 20 minuten)
- 👤 iedereen vanaf 6 jaar, kinderen verplicht onder begeleiding

Composities

Met behulp van doorzichtige en gekleurde geometrische vormen, lichtgevende tafels of retroprojectoren kunt u zich onderdompelen in het licht. De glas-in-loodramen van de kerk begeleiden u, staan model of inspireren u tot andere composities.

- 🕒 zaterdag van 10u tot 18u en zondag van 14u tot 18u, doorlopend
- 👤 creatieve workshop voor iedereen vanaf 4 jaar

Licht, kleur en creativiteit

Bekijk de glas-in-loodramen, hun kleuren. Vertaal het zachte, altijd wisselende licht met behulp van een penseel met gepigmenteerde inkt en calqueerpapier... Maak uw eigen glas-in-loodramen op een bamboestructuur in het midden van het schip.

- 🕒 zaterdag van 10u tot 18u en zondag van 14u tot 18u, doorlopend
- 👤 creatieve workshop/installatie voor iedereen vanaf 4 jaar

Sint-Jan-de-Doperkerk

Expertbezoek voor een kennismaking met het werk van Joseph Diongre. Een reis tussen architectuur, kleur en uitvoering.

- 🕒 zaterdag om 10u, 11u30, 14u, 15u30 en 17u en zondag om 14u, 15u30 en 17u
- 👤 bezoek voor volwassenen

Sint-Jan-de-Doperkerk in al haar aspecten of de uitdaging van de timeline van de glas-in-loodramen.

Expertbezoek voor junioren via een multisensoriële actieve ontdekkingstocht.

- 🕒 zaterdag om 10u, 11u30, 14u, 15u30 en 17u en zondag om 14u, 15u30 en 17u
- 👤 bezoek voor kinderen vanaf 6 jaar

Met de medewerking van *Patrimoine à Roulettes*.

WANDELING

Klein erfgoed rond het Weststation

Een kennismaking met de wijk van de Zwarte Vijvers in Sint-Jans-Molenbeek! Op het traject tussen het metrostation Zwarte Vijvers en het Weststation zien de gevels er op het eerste gezicht bescheiden uit. En toch verhullen ze een aantal onverwachte en soms erg kleurrijke elementen. Een adviseur gespecialiseerd in renovatie vertelt u hoe deze decorelementen die de Molenbeekse straten verfraaien worden bewaard en gerenoveerd.

- 🕒 zaterdag en zondag om 15u (duur: 1u30)
- 📍 vertrek: ingang van het station Zwarte Vijvers, Zwarte Vijversstraat 2 in Sint-Jans-Molenbeek

M 1-5 (Zwarte Vijvers)
B 13-20-89 (Zwarte Vijvers)

- 👤 maximaal 12 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van La Rue.

WANDELING

Street versus Art – kanaal. Over gewenste en ongewenste straatkunst

De Brusselse straten zijn een grote straatkunstgalerij. Graffiti, tags, flops, stickers, sjablonen, stencils... ze duiken onverwacht open zijn alom aanwezig. Van werken die behoren tot een artistieke traditie tot zuiver vandalisme, de diversiteit is enorm. Net zoals de stad is straatkunst vaak confronterend. Wat de ene choquerend vandalisme vindt, mag voor de andere nog wat meer provoceren. De overheden gaan er dan ook op verschillende manieren mee om: bestraffen, aanvaarden, bestrijden of recupereren zijn even zoveel recepten. Deze wandeling neemt u mee door de kleurrijke 'straatgalerij' in de kanaalbuurt, zet de grote lijnen uiteen en wijst u op de kleine lettertjes van de graffiti. Over Ralers, Créons, CTS, OakOak, en grootmeester Bonom.

- 🕒 zaterdag om 14u (Nederlands) en zondag om 10u (Frans) (duur: 2u30)
- 📍 vertrek: ingang metrostation Graaf van Vlaanderen (bovengronds kant kanaal) in Sint-Jans-Molenbeek

M 1-5 (Graaf van Vlaanderen)
B 89 (Graaf van Vlaanderen/ Paal)

- 👤 reserveren verplicht op het nummer 02/218.38.78 of per mail (onthaal@brukselbinnenstebuiten.be). Maximaal 25 personen per vertrek.

Met de medewerking van Brukselbinnenstebuiten.

WANDELING

Als kleuren vertellen... in Molenbeek

Tijdens deze wandeling langs het stedelijk en architecturaal erfgoed van het historische centrum van Sint-Jans-Molenbeek bewonderen we zowel de hedendaagse felle kleuren als de meer discrete tinten van het verleden. Kleuren die de openbare ruimte opluisteren en bepaalde binnenruimten tot leven brengen. Kleuren die verfraaien en verhalen vertellen. Op het programma: graffiti, kleine gekleurde molens, een monumentale muurschildering, een stukje van het tracé van de Kleine Zenne, de kleuren van gebouwen uit het neoclassicisme, de art deco en de moderne tijd, de nobele kleuren van de macht en een geschilderde allegorie op de regering, schitterende glas-in-loodramen en mozaïeken die in schril contrast staan met de soberheid van gewapend beton... Kortom, een mooie waaier van kleuren die vertellen over de gemeente.

- 🕒 zaterdag en zondag om 14u (duur: 1u30)
- 📍 vertrek: Vlaamsepoort op de brug, aan de kant van de Koolmijnenkaai in Sint-Jans-Molenbeek

T 51 (Vlaamsepoort)
B 86 (Vlaamsepoort)

- 👤 maximaal 25 personen per vertrek.

Met de medewerking van het MoMuse.

ACTIVITEIT**Made in West: kleur de wijk van het Weststation met ons mee**

Sinds eind 2019 wordt het lokaal decoratief klein erfgoed van de wijk van het Weststation in ere hersteld. Kleine reeksen hedendaagse ornamenten met heel veel kleur krijgen een plaatsje in de toekomstige stedenbouwkundige herinrichtingen. Op het programma: een praktijkworkshop om een techniek uit te testen (bijvoorbeeld cimorné, terrazzo), voorstelling van de eerste productie van het project en een 'vrije' wandeling door deze bij velen nog onbekende wijk waar je in een handvol straten alle soorten architecturale decors kan vinden die het Brussels gewest rijk is. Aan de stands van de bewoners kunt u kennismaken met een zeer kleurrijk 'immaterieel' erfgoed: culinaire specialiteiten en een culturele mix.

🕒 zondag van 11u tot 17u

📍 vertrek: Jardin des Quatre Vents, Vierwindenstraat 190 in Sint-Jans-Molenbeek

T 82 (Vier winden)

B 86 (Vier Winden), 89 (Hertogin)

👤 Vrij bezoek en workshops.

Met de medewerking van Made in West.

WANDELING**De 'Robbedoes-stijl' van Franquin**

In de Belgische stripwereld van de jaren '50 vertaalde niemand beter de moderniteit van deze optimistische jaren dan Franquin. Zijn personages, hun uitvindingen, de decors waarin ze leefden vertalen perfect de zucht naar verandering die onder meer ook tot uiting kwam in Expo 58. Deze wandeling leidt u langs strips, maar ook langs een ludieke en kleurrijke hedendaagse architectuur in de nieuwe wijken van Sint-Jans-Molenbeek, een gemeente die met (iets te?) veel enthousiasme deelnam aan deze aanloop naar een nieuwe toekomst...

🕒 zaterdag en zondag om 10u, 13u en 16u (duur: 2u)

📍 vertrek: aan de loketten van het Weststation in Sint-Jans-Molenbeek

M 1-2-5-6 (Weststation)

T 82 (Weststation)

B 86 (Weststation)

📞 reserveren verplicht op het nummer 0485/70.71.06 of per mail (info@bruxellesbavard.be). Maximaal 25 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Brussel Babbelt.

ACTIVITEIT**Natuurlijke schilderijen en renovatie**

Open de poort van de Stadstuin en treed binnen in een stukje verloren groen in de historische wijk van Sint-Jans-Molenbeek. Maak kennis met de planten, ontmoet de bewoners van de wijk en praat met een restaurateur van mozaïek en sgraffiti. Samen vertellen ze u de geschiedenis van het kleurrijke fresco dat de bewoners hebben gemaakt. Een verhaal over planten, maar ook over natuurlijke schilderijen met tips van een restaurateur en een adviseur renovatie en energie...

🕒 zaterdag van 14u tot 17u

📍 vertrek: Stadstuin, Finstraat 36 in Sint-Jans-Molenbeek

T 51 (Vlaamsepoort)

B 86 (Vlaamsepoort), 89 (Paal)

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van La Rue.

color

HET INTERNATIONAAL FOTOGRAFISCH EXPERIMENT MET MONUMENTEN

M. MUNGO

L. VERHOEVEN

Het is essentieel dat jongeren steeds meer bewust worden gemaakt van het belang om het erfgoed van hun stad te behouden. Hoe beter zij hun erfgoed kennen, hoe gemakkelijker het voor hen wordt om het zich toe te eigenen en op die manier hun plaats te vinden in het hart van onze multiculturele metropool.

Daarom neemt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest sinds 1998 deel aan het Internationaal Fotografisch Experiment met Monumenten, een project dat in 1992 in Catalonië werd opgestart in het kader van de Europese Open Monumentendagen.

A. SCHETTINI

S. ZERILLI

I. EL BOUCHAÏBI

Deze wedstrijd richt zich tot alle Brusselse scholen en staat open voor alle afdelingen. Ook dit jaar kon het initiatief op veel belangstelling rekenen van leerkrachten en in onderwijskringen. Ondanks enkele weken van lockdown ontvingen we meer dan 400 foto's uit 13 scholen. Met hun deelname aan deze editie 2020 hebben de leerlingen de kans gegrepen om het erfgoed van hun stad op een andere manier te benaderen. Door de lens van hun camera ontdekten ze elementen waaraan ze in het dagdagelijkse leven waarschijnlijk geen aandacht zouden besteden.

Ontdek, onder de luifels van de Sint-Gorikshallen, de 25 foto's die dit jaar geselecteerd werden door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Tentoonstellingen gratis toegankelijk van 1 september tot 29 november 2020, onder de luifels van de Sint-Gorikshallen, Sint-Goriksplein te Brussel.

Organisatie: urban.brussels.

EXPO

LOUIS & moi/ik

TENAERTS
architecte/architect
1922-1939

18.09
> 22.11.20

Halles Saint-Géry
Sint-Gorikshallen
Bruxelles 1000 Brussel

7/7 – 10:00 > 18:00
accès gratuit /
gratis toegankelijk

villedarchitectes.brussels /
stadvanarchitecten.brussels

u ·
urban
brussels

laboratory

BRUSSELS
1000
CUBANA

KOEKELBERG

GANSHOREN

SINT-AGATHA-BERCHEM

BRUSSEL-LAKEN

BRUSSEL-NEDER-OVER-HEEMBEEK

EVERE

66. Atelier 35

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Herkoliersstraat 35
Koekelberg
- 📞 enkel na reservatie
- M 2-6 (Simonis/Elisabeth)
- T 9-19 (Simonis)
- B 13-14-20-49-87 (Simonis)
- ♿ toegankelijk met hulp

Dit gebouw, waarin vroeger een gemeentelijke lagere school was gevestigd, werd in 1907 gebouwd door architect Henri Jacobs. Hij organiseerde het geheel rond een overdekte speelplaats en verkoos de eclectische stijl boven de art nouveau. Nochtans was hij een van de meest fervente voorvechters van deze stijl voor de Brusselse openbare gebouwen. In 1909 werd Adolphe

Crespin belast met de decoratie van het gebouw en ontwierp hij een aantal sgraffiti. Op de gevel zien we een uil omkranst door bloemen. De fries op de speelplaats toont groepen dieren die symbool staan voor de vijf continenten. Paarden en bizons voor Amerika, leeuwen, olifanten en krokodillen voor Afrika,... Alle soorten staan afgebeeld in een beperkt kleurengamma met vermiljoen, wit en oranje. (beschermd – 25/09/2008)

Gidsen ter plaatse. Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis.

Demonstratie door een restauratrice van de realisatie van sgraffiti, op zaterdag van 10u tot 12u en van 14u tot 16u. Met de medewerking van de Groupe d'Études et de Recherches Peintures murales – Sgraffites culturels (G.E.R.P.M-S.C).

67. Aboriginal Signature Estrangin gallery

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Jules Besmestraat 101
Koekelberg
- 📞 enkel na reservatie
- T 19 (Besme)
- B 20 (Sippelberg)
- ♿ niet toegankelijk

De Aboriginal Signature Estrangin gallery vestigde zich zes jaar geleden in een huis met aangrenzend drukkersatelier. Het geheel, gebouwd volgens een plan uit 1923, ligt in U-vorm geschikt rond een tuin. Verschillende oorspronkelijke elementen (schoorstenen, glas-in-loodramen, granitovloer, houten dakgebinte, enz.) zijn bewaard gebleven.

De galerij is gewijd aan de kunst van de autochtone bevolking van Australië, met schilderijen en

beeldhouwwerken in het teken van de scheppingsperiode. Het rijk kleurenpalet van Australië spat van de doeken die de geschiedenis van de voorvaders afbeelden. Bertrand Estrangin reist naar de meest afgelegen gebieden van Australië om de werken te selecteren die hier getoond worden. Als gedreven verzamelaar legt hij ieder jaar duizenden kilometers af door de Australische rode woestijn. In samenwerking met de officiële kunstcentra van het land zoekt hij er kunstenaars wiens creaties hij in Europa kan tonen.

Uitleg op verzoek. Met de medewerking van de Aboriginal Signature Estrangin gallery en Klare Lijn.

Tentoonstelling 'Het oker van Arnhemland in Australië' (rondleidingen, zaterdag en zondag om 11u en 15u).

WANDELING

Volgende halte: kleur!

Daal samen met ons af in de onderbuik van Brussel en verneem er alles over de geschiedenis van de Belgische kunst. Van bij de opzet werd beslist om kunstenaars te betrekken bij de aankleding van de metrostations en ook vandaag wordt deze traditie nog voortgezet. Zo werd de Brusselse metro een heuse kunstgalerij.

Voor een keer hoeft u zich niet te haasten maar kan u integendeel de tijd nemen om te genieten van de kleuren en u te verdiepen in de symbolen en de betekenis van de werken van Walter Leblanc, Jean Gilbert, Yves Bosquet, Elisabeth Barmarin, Philippe Decelle... Enkele van de must-sees op onze wandeling zijn de stations Simonis, Bockstaal, Stuyvenberg en Koning Boudewijn.

- 🕒 zaterdag en zondag om 13u (Nederlands) en om 10u en 16u (Frans) (duur: 2u)
- 📍 vertrek: aan de ingang van het station Simonis, Leopold II-laan in Koekelberg
- M** 2-6 (Simonis/Elisabeth)
- T** 9-19 (Simonis/Elisabeth)
- B** 13-87 (Simonis/Elisabeth)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 02/537.68.75 (maandag tot vrijdag van 10u tot 13u). Maximaal 25 personen per vertrek.

Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis.

68. Belgian Chocolate Village Museum

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 De Neckstraat 20 - Koekelberg
- 📍 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie
- M** 2-6 (Simonis/Elisabeth)
- T** 9-19 (Simonis)
- B** 13-14-20-49-87 (Simonis)
- ♿ toegankelijk

De gebouwen van de voormalige koekjes- en chocoladefabriek *Victoria* hebben de 20ste eeuw met haar twee wereldoorlogen doorstaan. In een deel ervan is vandaag het interactieve museum Belgian Chocolate Village gevestigd.

Het bedrijf, de parel van de Belgische chocoladesector, stelde tot 4.000 personen tewerk.

Het werd in 1896 opgericht in Koekelberg als koekjesfabriek met een catalogus van om en bij de 131 referenties. In 1908 wordt de koekjesproducent ook chocolatier en verhandelt hij tabletten en dozen met de beeltenissen van de koninklijke familie. Na 'huishoudchocolade' maken ook melkchocolade en chocolade met amandelen of hazelnoten hun opwachting in het assortiment. Al snel komen er ook vestigingen in Nederland en Frankrijk.

In het trappenhuis naar de verdieping is het originele decor in keramiek bewaard gebleven. Op de eerste verdieping en in het voormalige kantoor van de directeur van *Victoria* is nu het salon Belle Époque gevestigd, waar de bezoekers zich kunnen ontspannen en kunnen genieten van ethische chocoladeproducten van uitstekende kwaliteit. Het bezoek leidt langs didactische zalen en een atelier, maar ook een tropische serre met exotische bloemen waar een constante temperatuur heerst van 28°C en een vochtigheid van 85%.

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van E-Guides.

CONCERT

De kleuren van de fontein

Een didgeridooconcert op het Simonisplein zal klinken als een echo op de speciaal voor de gelegenheid geprogrammeerde kleurenpracht van de gelijknamige fontein. Dit unieke openluchtconcert, georganiseerd door de gemeente Koekelberg in samenwerking met de Aboriginal Signature Estrangin gallery en vzw Koekelberg Promotion, wordt verzorgd door een groep muzikanten, waaronder Loïc Martin die zelf in Koekelberg woont.

De didgeridoo is het emblematische instrument van de aboriginals in Noord-Australië. Op de Open Monumentendagen kunt u ook hun kunstwerken bewonderen tijdens de tentoonstelling 'Het oker van Arnhemland in Australië' in de galerij.

- 🕒 zaterdag om 19u45
- 📍 Simonisplein in Koekelberg
- M** 2-6 (Simonis/Elisabeth)
- T** 9-19 (Simonis/Elisabeth)
- B** 13-87 (Simonis/Elisabeth)
- 📞 info: www.koekelberg.brussels

69. Nationale Basiliek van het Heilig Hart

- 🕒 enkel zondag van 13u tot 18u
- 📍 Basiliekvoorplein 1 (poort 6) Koekelberg
- M 2-6 (Simonis/Elisabeth)
- T 9 (Simonis/Elisabeth), 19 (Heilig Hartcollege)
- B 13-87 (Heilig Hartcollege)
- ♿ toegankelijk

Een bezoek aan de basiliek van Koekelberg, opgedragen aan de herovonden vrede na de Grote Oorlog en de vijfde grootste kerk ter wereld, is een unieke ervaring. Het meesterwerk van de Gentse architect Albert van Huffel is een van de meest interessante en indrukwekkende art-decogebouwen in West-Europa. De majestueuze koperen koepel die al van ver te zien is, is 100 m hoog en weegt niet minder dan 44.000 ton. Dat is bijna vijf keer zoveel als de hele Eiffeltoren in Parijs. Het interieur is al even indrukwekkend: de terracottasteen, de glas-in-loodramen en het altijd veranderende lichtspel creëren een enigszins raadselachtige wereld met geraffineerde kleuren. Bijzonder fraai is

de monumentale trap, eveneens in art-decostijl. Een staaltje van decoratieve architectuur. De kunstwerken van onder meer Minne, Miró en Permeke laten niemand onverschillig. Ze worden bewaard in de twee musea van het complex. Een permanente tentoonstelling van de Zuid-Koreaanse kunstenaar Kim En Joong toont werken in een bijzonder kleurrijke abstracte stijl. Op het panorama, op een hoogte van bijna 53 meter, geniet de bezoeker een uitzicht van 360° op Brussel en omstreken. Bij mooi weer zijn in de verte de kathedraal van Mechelen en het hellend vlak van Ronquières te zien.

Rondleidingen zondag om 13u, 14u en 15u (Nederlands) en om 13u30, 14u30 en 15u30 (Frans).

Tentoonstelling 'Kleur en art deco' over de materialen en de bijzonder kleurrijke en warme sfeer die in de basiliek heerst.

Voor het panorama en de musea betaalt u een toegangsticket (€ 6).

WANDELING

Keramiek in Sint-Agatha-Berchem

Aan het begin van de 20ste eeuw waren er in Sint-Agatha-Berchem niet één maar twee keramiekproducenten gevestigd. Dat ze zich onder meer specialiseerden in de decoratie van gevels kan je tot op vandaag nog vaststellen. Tijdens een wandeling door de straten van deze gemeente tonen we u enkele verbluffend mooie voorbeelden.

- 🕒 zaterdag en zondag om 10u en 14u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: tegenover de Brasserie de la Gare, op het kruispunt van de Vliegvelddreef en de Gentessteenweg in Sint-Agatha-Berchem
- T 82 (Berchem Station)
- B 87 (Berchem Station)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 02/537.68.75 (maandag tot vrijdag van 10u tot 13u). Maximaal 25 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis.

70. René Magrittemuseum – Museum voor Abstracte Kunst

📍 Esseghestraat 135-137 Jette

🕒 za en zo van 10u tot 18u

👉 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie

T 51 (Woeste)

B 53 (Woeste)

♿ niet toegankelijk

In 1930 nemen Georgette en René Magritte hun intrek in de benedenverdieping van een typisch Brusselse opbrengstwonning die vijf jaar eerder werd gebouwd. 24 jaar lang zal Magritte er de helft van zijn oeuvre bij elkaar schilderen. In 1993 wordt het gebouw gekocht door een kunstlief-

hebber die het zes jaar lang renoveert op basis van getuigenissen en oude foto's. Het museum, dat op 5 juni 1999 zijn deuren opende, bevat een rijk gedocumenteerde biografische tentoonstelling en gouaches van de kunstenaar. Twintig jaar later wordt in de aanpalende woning nog een museum ingericht dat uitsluitend is gewijd aan de abstracte kunst. Eén verdieping legt het accent op de avant-garde van de jaren '20 en twee andere verdiepingen op de tweede abstracte golf van de jaren '50. Vele grote namen van de Belgische abstracte kunst zijn vertegenwoordigd: Victor Servranckx, Jo Delahaut, Pol Bury, Joseph Lacasse... Op de pastelkleurige muren lijken de lyrische of geometrische schilderijen ware kleurexplosies.

Rondleidingen Museum voor Abstracte Kunst zaterdag om 11u, 13u, 15u en 17u (Nederlands) en 10u, 12u, 14u en 16u (Frans).

Rondleidingen René Magrittemuseum zondag om 11u, 13u, 15u en 17u (Nederlands) en om 10u, 12u, 14u en 16u (Frans).

gevel met een reusachtige keramische compositie van Zygmunt Dobrzycki rond het thema van de naastenliefde, de belangrijkste deugd van Sint-Martinus. Een lage, donkere zone die haar ritme ontleent aan twaalf betonnen zuilen van ruw beton versierd met figuren in bas-reliëf, leidt naar het schip. De plattegrond daarvan lijkt net zoals de gevel trapeziumvormig. De architect ontwierp hem als een soort van 'onneembare' muur. Een reusachtig niet-figuratief bas-reliëf van Frédéric Geilfus beslaat de muur van het koor, maar het zijn de abstracte glas-in-loodramen, ontworpen door de Aalsterse meester-glasmaker Achiel Meersman en gerealiseerd door zijn broer Theo, die de aandacht trekken. Het geheel wordt aangevuld door twee oudere neogotische glas-in-loodramen van H. Heyden. De biechtstoel uit 1634 is afkomstig uit de abdij van Dielegem.

Rondleidingen zaterdag en zondag om 16u (Nederlands) en om 14u (Frans). Reserveren verplicht per mail (nederlandse.cultuur@ganshoren.brussels). Maximaal 15 personen per vertrek. De rondleidingen zetten de kunstenaars en ambachtslieden in de kijker die trachten het daglicht van de kerk

op te vangen om het om te zetten in kleur. Verder staan ze stil bij elementen van kleurrijk klein erfgoed in de wijk, waaraan gehaaste voorbijgangers vaak voorbijgaan.

Tentoonstelling 'De ene kerk vangt de andere', zaterdag en zondag van 13u tot 18u. Projectie van originele foto's van de bouw van de huidige kerk in 1971 en van de afbraak van de oude kerk in 1974. Deze foto's uit diverse verzamelingen werden ingescand in het kader van het project Erfgoedbank Brussel en zullen worden gepubliceerd op www.erfgoedbankbrussel.be/ganshoren.

Demonstraties 'De kunst van het glasraam', zaterdag om 13u en 15u. Focus op de veelkleurige glas-in-loodramen van de meester-glasmakers Achiel en Theo Meersman, en de techniek die erachter schuilt. Kennismaking met de verschillende etappes van de traditionele technieken waarmee een glas-in-loodraam tot stand komt.

Met de medewerking van de gemeente Ganshoren.

71. Sint-Martinuskerk

🕒 za en zo van 13u tot 18u

📍 Koningin Fabiolaplein Ganshoren

B 13-83-87 (Nereus)

♿ toegankelijk

De Sint-Martinuskerk werd in 1971 gebouwd door architect Jean Gilson. Op dezelfde plaats stond eerder een neogotisch gebouw dat op zijn beurt de plaats innam van een oude kapel waarvan de oudste overblijfselen uit 1112 dateerden. De Sint-Martinuskerk verrast in meer dan één opzicht. Niet in het minst door haar hoge trapeziumvormige

72. ADAM – Brussels Design Museum

- 🕒 za en zo van 11u tot 19u
- 📍 Belgiëplein 1 – Brussel-Laken
- 📞 enkel na reservatie
- M** 6 (Heizel)
- T** 7 (Heizel)
- B** 14-83 (Heizel)
- ♿ toegankelijk

Op een boogschuit van het Atomium staat het ADAM – Brussels Design Museum. Sinds het Atomium de verzameling van het Plasticarium aankocht, wordt hier hulde gebracht aan het design en zijn geschiedenis. Sinds 2015 is de collectie van het designmuseum van Brussel geëvolueerd. De vele bezoekers krijgen er een eigenzinnige kijk

op het plastic design van de jaren 1950 tot nu. Aan de hand van tijdelijke tentoonstellingen verkent het ADAM – Brussels Design Museum ook de andere gebieden van het design en de impact die het heeft op de samenleving en op het leven van alledag. Met tentoonstellingen maar ook rondleidingen, workshops, conferenties en evenementen koestert het museum de ambitie om design begrijpelijk en toegankelijk te maken voor iedereen.

Halte van de wandeling ‘De Heizel in kleur, op zoek naar de kleuren van Expo 58 en van de Plastic Design Collection van het ADAM– Brussels Design Museum’ (zie kadertekst hieronder).

WANDELING

De Heizel in kleur, op zoek naar de kleuren van Expo 58 en van de Plastic Design Collection van het ADAM– Brussels Design Museum

Kleuren bepalen vaak de manier waarop we kijken naar een gebouw, een kamer, een voorwerp. Maak u klaar voor een ontdekkingsstocht op de Heizelvlakte en dompel u onder in het kleurrijke universum van Expo 58: paviljoenen, visuele communicatie, verlichtingselementen, vlaggen, kabelbaancabines en andere decoratieve stukken. We bezoeken ook ADAM, het Brussels Design Museum dat een collectie plastic design bewaart van de jaren '50. Kneedbaar of stijf, plastic onderscheidt zich zowel door de vorm als door de kleur. We komen meer te weten over de getoonde voorwerpen en waarom die bepaalde ontwerper precies die bepaalde kleur heeft gebruikt.

- 🕒 zaterdag en zondag om 13u30 (Nederlands) en om 14u (Frans) (duur: 2u)
- 📍 vertrek: aan de voet van het Atomium, Atomiumplein in Brussel-Laken
- M** 6 (Heizel)
- T** 7 (Heizel)
- B** 14-83 (Heizel)
- 📧 reserveren verplicht per mail (laeken.decouverte@gmail.com). Maximaal 25 personen per vertrek.

Met de medewerking van Laken Onthuld en het ADAM – Brussels Design Museum.

73. Geneeskundige Stichting Koningin Elisabeth

- 🕒 za en zo van 10u tot 12u30 en van 14u tot 16u30
- 📍 J.-J. Crocq 3 Brussel-Laken
- 📄 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie

T 51-93 (Brugmann-ziekenhuis)

B 14-88 (Crocq), 83 (Kinderziekenhuis)

🚫 niet toegankelijk

In 1924 werd voor het eerst gepraat over de oprichting van een instituut voor geneeskundig onderzoek op het terrein van het Brugmann-ziekenhuis. De Algemene Raad van de Godshuizen van Brussel en de Koningin Elisabethstichting beslo-

ten om de werkzaamheden in handen te geven van architect Henry Lacoste. Hij ontwierp een sober bakstenen gebouw in art-decostijl, geïnspireerd op de Amsterdamse School. De bouwwerken duren van 1927 tot 1933. Het gebouw omvat een woning voor de directeur en een langwerpige vleugel met een hoofdingang in de vorm van

een diep trapportaal. In de gevel verwerkt Lacoste, tevens fervent archeoloog, friezen van blauwe, groene en zwarte tegels, typische kenmerken van de Assyrische en Babylonische architectuur. Kleur zien we ook volop in het interieur: een geraffineerd decor van gekleurde glastegels (marbriet) is gebaseerd op verticaliteit. Groen, blauw en wit harmoniëren in de hal met vloertegels in verschillende kleuren. Ze lopen door in het trappenhuis, dat wordt verlicht door niet-figuratieve glas-in-loodramen. De deur van de bibliotheek wordt omgeven door bloemen en ook hier weer gekleurde tegels op de omtrek. (beschermd - 13/12/2012)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 14u30 en 15u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 14u, 15u en 16u (Frans). Met de medewerking van Laken Onthuld.

74. Voormalig atelier Ernest Salu

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Onze-Lieve-Vrouwvoorplein 16 Brussel-Laken
- 📄 enkel na reservatie
- M** 6 (Bockstael)
- T** 62-93 (Prinses Clementine)
- 🚫 niet toegankelijk

Op het hoogtepunt van de grafkunst waren de ateliers Salu onmiskenbaar de bekendste in de hoofdstad. Ze werden opgericht door beeldhouwer Ernest Salu, die zijn kunst leerde van Guillaume Geefs. In 1882 liet hij op een boogscheut van de begraafplaats van Laken ateliers bouwen die in de loop der jaren steeds werden uitgebreid, tot ze in 1984 hun deuren sloten. Vandaag is in de gebouwen, waar vroeger het geluid van hamer en beitel van de beeldhouwers weerklonk, het Museum voor Grafkunst van

vw Epitaf ingericht. Het unieke complex bleef perfect bewaard. Het herbergt een belangrijke verzameling mallen en gipsen afkomstig uit de ateliers Salu, maar ook uit de voormalige ateliers Beernaert in Elsene en van de beeldhouwer/ornamentalist Georges Houtstont uit Sint-Gillis. Verder is er nog een opmerkelijke collectie marmer en graniet met subtiele kleurvariaties die werden gebruikt in de grafkunst. (beschermd - 14/05/1992)

Tentoonstelling 'Kleur op de begraafplaats' over een tiental granieten grafmonumenten en kleurontwerpen van Beernaert.

Rondleidingen op de begraafplaats die de link leggen tussen de granietstalen uit de collectie en het gebruik ervan in enkele grafmonumenten, zaterdag en zondag om 10u30 en 13u30 (Nederlands) en om 11u en 14u (Frans). Maximaal 15 personen per vertrek.

Met de medewerking van Epitaf.

WANDELING

De Tuinen van de Bloemist, een oase van geuren en kleuren

De Tuinen van de Bloemist maken deel uit van de koninklijke parken en tuinen van Laken. Leopold II kocht het domein, vroeger eigendom van het kasteel van Stuyvenberg, in 1890. Op het sterk hellende terrein ontwierp landschapsarchitect Émile Lainé twee terrassen. Op het onderste, bestemd voor een 'nuttige tuin', werden een groot aantal serres gebouwd volgens de plannen van Henri Maquet. Op het bovenste terras legde Lainé een Franse tuin aan met twee grote vijvers. Bezoekers genieten er van een prachtig uitzicht op de stad. Na de dood van de koning kwam het domein weer in de koninklijke schenking terecht. Later kwam het in zeer belabberde toestand in handen van Leefmilieu Brussel. De voormalige siertuinen werden in ere hersteld en vormen ieder seizoen een prachtig kleurenpalet van bloemen, zeldzame planten en exotische kruiden. Van de 16 oude serres zullen er binnenkort zes identiek gereconstrueerd worden.

🕒 zondag om 10u30 en 14u (duur: 2u)

📍 vertrek: ingang van het park, Jean Sobieskilaan in Brussel-Laken

M 6 (Stuyvenbergh)

T 19 (Stuyvenbergh)

📞 reserveren verplicht via www.korei.be. Maximaal 20 personen per vertrek.

Met de medewerking van Korei Guided Tours.

WANDELING

De Tuinen van de Bloemist in geuren en kleuren

Koning Leopold II van België kocht in de 19de eeuw verschillende eigendommen aan die grenzen aan het Stuyvenbergdomein en liet ze uitbouwen tot een geheel van tuinen. Naast een acclimatisatiezone voor exotische planten uit Congo (het Koloniale park) en een boomgaard (het huidige Sobieskipark) vroeg hij aan landschapsarchitect Emile Lainé om een siertuin aan te leggen (de tuinen van de bloemist) en aan architect Henri Maquet om serres te bouwen voor de teelt van sierbloemen en planten.

In 1999 besliste Leefmilieu Brussel om van de toen zeer vervallen siertuin een openbaar didactisch park te maken en het op te nemen in het groene netwerk. Tijdens deze wandeling kunt u kennismaken met het hedendaagse park, aangelegd door landschapsarchitect Axel Demonty, die de geschiedenis van het park discreet heeft geherinterpreteerd.

🕒 zaterdag en zondag om 11u, 13u30 en 16u (duur: 1u30)

📍 vertrek: ingang van het park, Jean Sobieskilaan in Brussel-Laken

M 6 (Stuyvenbergh)

T 19 (Stuyvenbergh)

📞 reserveren verplicht via de website www.arkadia.be (tabblad Open Monumentendagen). Maximaal 25 personen.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Arkadia.

WANDELING

De kleuren van de natuur

In het noorden van Brussel wachten tal van kleine parken om te worden verkend door natuurliefhebbers: de Square van 21 juli met het gedenkteken voor koningin Astrid, de Tuinen van de Bloemist met hun sierbloemperken, het Sobieskipark, de voormalige koninklijke boomgaard, de Koloniale Tuin,... Zonder de *Pocket Parks* te vergeten, miniparkjes die zijn aangelegd op braakliggende gronden zoals aan het Koninklijk Station... Wie gaat er mee op zoek naar de eerste herfstkleuren?

🕒 zaterdag en zondag om 10u, 13u en 16u (duur: 2u)

📍 vertrek: ingang van het station Stuyvenbergh, op de hoek van de Houba de Strooperlaan en de de Smet de Naeyerlaan in Laken

M 6 (Stuyvenbergh)

T 19 (Stuyvenbergh)

📞 reserveren verplicht op het nummer 0485/70.71.06 of per mail (info@bruxellesbavard.be). Maximaal 25 personen per vertrek.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van Brussel Babbelt.

75. Voormalige bioscoop Rio

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Maria-Christinastraat 100-102 Brussel-Laken
- 📞 enkel na reservatie
- 📍 6 (Bockstael)
- 📞 62-93 (Prinses Clementina)
- 🚫 niet toegankelijk

Reeds in 1913 opende op deze plaats een eerste bioscoopzaal. Het modernistische gebouw dat we vandaag kennen dateert echter van 1954 en werd gebouwd volgens de plannen van de architecten René Ajoux en François de Bond. Een gebogen luifel van gewapend beton aan de ingang nodigt de bezoeker uit om binnen te komen en de wereld te ontdekken. De twee bovenverdiepingen, met bow-window met twee vensterregisters met polychrome glas-in-loodramen, werden bekleed met tegels van blauw geëmailleerde zandsteen. Toen de bioscoop in 1975 haar deuren sloot, werd de benedenverdieping aanzienlijk gewijzigd om er een handelspand in onder te brengen. De zaal daarentegen behield haar imposante balkon van gewapend beton en een deel van haar decoratie bestaande uit elementen van steenglasbepleistering en een lambrisering. Een studie van de decors en binnenafwerkingen van de bioscoop en van het aanvankelijk gebruikte kleurengamma geeft een idee van hoe het er oorspronkelijk moet hebben uitgezien. (beschermd - 17/06/2010)

Rondleidingen zaterdag om 10u30, 12u, 14u30 en 16u (Nederlands) en om 10u, 11u30, 14u en 15u30 (Frans). Met de medewerking van Arkadia.

De tentoonstelling 'RIO ON STAGE' neemt de bezoeker mee terug naar bioscoop Rio van de jaren 1950 en schetst de geschiedenis van deze zaal. De kleurafwerkingen uit 1954, het jaar dat als referentieperiode werd gekozen voor het restauratieproject, worden vergeleken met die van andere Brusselse bioscopen uit de jaren 1950 en de verschillende toekomstperspectieven voor het gebouw worden toegelicht voor de bezoekers en buurtbewoners.

Deze tentoonstelling, gebaseerd op het werk van een groep studenten van de Executive Master en Patrimoine Architectural (ULB/VUB), vindt plaats in de oude foyer van de bioscoop en bevat ook de 3D-voorstellingen van de bioscoop, gemaakt door een student van de masteropleiding architectuur van de ULB.

Dit project kwam tot stand in samenwerking met La Rétine de Plateau, de eigenaar en GS3.

76. Sint-Pieter-en-Pauluskerk

- 🕒 za van 10u (behalve begrafenissen) tot 18u zo van 12u30 tot 18u
- 📍 Peter Benoîtplein Neder-Over-Heembeek
- 📍 47-53-56 (Peter Benoît)
- 🚫 niet toegankelijk

De Sint-Pieter-en-Pauluskerk staat halfweg tussen twee oudere kerkgebouwen die ze moest vervangen. Ze werd in 1935 gebouwd volgens de plannen van architect Henri-

Julien De Ridder. Het modernistische gebouw oogt zowel aan de buiten- als de binnenkant bijzonder sober. De glas-in-loodramen van J.-B. Jacobs, meester-glassmaker in Laken, daarentegen, brengen met hun kleuren leven in het schip, een grote ruimte zonder visuele obstakels. Ze dragen de beeltenissen van Christus, Maria en de parochieheiligen. Uniek is de kruisweg van glas-in-loodramen die in 1949 werd gerealiseerd.

Tentoonstelling 'Honderd jaar geleden: een dorp groeit uit tot stadswijk' (zie kadertekst hiernaast).

BEZOEK ACHTER DE SCHERMEN

Alle kleuren van bier

Donker, blond, rood, wit of bruin... Kleur is alomtegenwoordig in de stad, op de gevels, op de trams en de geschilderde muren, maar ook in de cafés waar we met zoveel plezier een bier degusteren. De ambachtelijke brouwers beheersen alle geheimen van het bier en hebben er ons land mee op de kaart gezet. Ze spelen met mout, hop, gist en andere vaten om bieren te brouwen met evenveel verschillende kleuren als smaken. Maar waar komen die kleuren eigenlijk vandaan? En is de kleur even belangrijk voor de keuze van een bier als we zouden denken? Een kennismaking met bier, de grondstoffen, de brouwersgeheimen en alle kleuren van brouwerij *En Stoemelings*.

- 🕒 zaterdag en zondag om 12u en 15u (Nederlands) en om 10u30, 13u30 en 16u30 (Frans) (duur: 1u)
- 📍 brouwerij *En Stoemelings*, Dieudonné Lefèvrestraat 37 in Brussel-Laken
- B 57 (Stapelhuis), 88 (Dieudonné Lefèvre)
- 📞 reserveren verplicht op www.onceinbrussels.be (in het menu 'Activités' selecteert u 'Découvertes et conférences' en vervolgens 'Journées du Patrimoine: Toutes les couleurs de la bière'). Maximaal 20 personen per vertrek. Degustaties niet inbegrepen.

Met de medewerking van *Once in Brussels*.

TENTOONSTELLING/WANDELING

Honderd jaar geleden werd een dorp een stadswijk

Op 1 april 1921 annexeerde de Stad Brussel het tweeledige dorp (Neder-Heembeek en Over-Heembeek) om het te verstedelijken en te industrialiseren in het kader van haar ontwikkeling. Net als in andere nieuwe wijken heeft vooral de modernistische stijl van de jaren '30 de bovenhand maar het is de monumentale kerk die het meest opvalt. Nieuwe materialen zoals gekleurde, gelakte baksteen en voorgespannen beton creëren het vernieuwend spel van licht en schaduw dat u zult ontdekken in de tentoonstelling die de ontstaansgeschiedenis van de kerk ontsluit alsook tijdens de wandeling die ze vervolledigt.

- 🕒 zaterdag van 10u (uitgezonderd begrafenissen) tot 18u en zondag van 12u30 tot 18u (wandeling zaterdag en zondag om 15u - duur: 1u30-2u)
- 📍 vertrek: Sint-Pieter en Pauluskerk, Peter Benoitplein in Brussel-Neder-Over-Heembeek
- B 47-53-56 (Peter Benoit)
- 👤 maximaal 20 personen per vertrek.

Met de medewerking van *De Groene Wandeling van N-O-Heembeek*.

WANDELING

Willy Van Der Meeren, kleurrijk modernisme

Praktisch, functioneel, comfortabel en een voorliefde voor primaire kleuren: dat zijn de kenmerken van het werk van Willy Van Der Meeren, die altijd ijverde voor een comfortabele en aangename woonomgeving. Tijdens deze wandeling maakt u kennis met het iconische werk van deze architect (1923-2002). Zijn samenwerking met Léon Palm resulteerde onder meer in het EGKS-huis, een visionair woningbouwexperiment in het industriële milieu. Van Der Meeren verzorgde zijn ontwerpen tot in de kleinste details. Met behulp van modulaire prefabelementen ontwikkelde hij ook technieken voor seriebouw. In 1954 gaf Franz Guillaume, socialistisch burgemeester van Evere, hem de opdracht voor de bouw van een sociaal woningcomplex voor de huisvestingsmaatschappij '*Ieder zijn huis*'. De architect ontwierp een gebouw op pijlers geïnspireerd op de *Unité d'Habitation* van Le Corbusier in Marseille. Het werd een echte verticale stad met in de lucht zwevende straten en 105 triplexappartementen. Van Der Meeren ontwierp ook een complex van seniorenwoningen vlak tegenover het gebouw Van Ooteghem.

- 🕒 zaterdag om 10u30 en 14u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: Onze-Lieve-Vrouwlaan 135 in Evere
- B 64-65 (Onze-Lieve-Vrouw)
- 📞 reserveren verplicht via www.korei.be. Maximaal 20 personen per vertrek.

Met de medewerking van *Korei Guided Tours*.

SCHAARBEEK SINT-JOOST-TEN-NODE

77. Atelier Versicolore

- 🕒 enkel za van 10u tot 16u30
- 📍 Helmesteeweg 126
Schaarbeek
- 📍 enkel toegang via
rondleidingen en na reservatie
- T 32-55 (Schaarbeekse Haard)
- ♿ toegankelijk

Het atelier Versicolore werd in 2007 door Magali Jongen opgericht als franchise van het atelier Pierre Majerus in Etterbeek. In oktober 2018 werd het atelier onafhankelijk en verhuisde het naar Schaarbeek. De ambachtelijke activiteit omvat twee luiken: de artistieke creatie van hedendaagse of traditionele glas-in-loodramen en de restauratie van het oude erfgoed. Glas-in-loodramen werden vanaf de middeleeuwen gebruikt in kerken, kathedralen en prestigieuze woonhuizen. Door

de eeuwen heen hebben ze een wisselend succes gekend en zich aan verschillende stijlen aangepast, om in de art-nouveauperiode en later de art deco een spectaculaire comeback te maken. Steunend op een ruime stock aan oude ruiten, tonnen ervaring en een oprechte beheersing van tal van technieken, restaureert het atelier glasramen

die in de loop der jaren beschadigd zijn geraakt. Ook het creatieve heeft echter een belangrijke plaats in het atelier. Figuratief of abstract, het glas-in-loodraam brengt met zijn kleurenpracht vrolijkheid in een gebouw, of het nu gaat om een restaurant, een herenhuis, een kantoorgebouw of een kerk.

Bezoeken aan het atelier en demonstratie van het werk, zaterdag om 10u, 11u30, 14u en 15u30 (duur: 1u). Enkel in het Frans. Met de medewerking van La Fonderie.

78. Kunstschool SASASA

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Maeterlincklaan 2
Schaarbeek
- 📍 enkel na reservatie
- T 32-55 (Helmet),
92 (Schaarbeek Station)
- B 59 (Huart-Hamoir),
69 (Schaarbeek Station)
- ♿ niet toegankelijk

Dit hoekhuis in een uiterst sobere pakketbootstijl werd in 1937 gebouwd volgens de plannen van architect Maurice Uytendoven. De horizontaliteit van de grote vensteropeningen brengt ritme in de witstenen gevels. Dankzij de boogvorm lopen ze van de ene straat in de andere over. Het dakterras met pergola biedt een mooi uitzicht op de Huart Hamoirlaan. Het interieur heeft het typische contraste-

rende kleurenpalet van die periode bewaard. In de hal is de vloer bekleed met beige marmer en de wanden met donkerrode en zwarte marbriet. Marbriet is een uitvinding van de Belgische meester-glazenier Arthur Brancart uit de Eerste Wereldoorlog. Het glas is ondoorschijnend en in de massa gekleurd en lijkt op marmer. Opmerkelijk is het cirkelvormige centrale trappenhuis. De treden van de trappen zijn van zwarte en beige marmer. De kamers hebben lambriseringen van kostbaar hout en een parket in dambordpatroon. Vandaag is in het gebouw de zetel van kunstschool SASASA (*savoir, saveur, sagesse* of kennis, smaak en wijsheid) gevestigd.

Rondleidingen, zaterdag en zondag 10u30, 11u30, 12u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en om 10u, 11u, 12u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van E-Guides en Korei Guided Tours.

79. Sint-Suzannakerk

- 🕒 za van 10u tot 18u
zo van 12u tot 18u
- 📍 Gustave Latinislaan 50
Schaarbeek
- T 7 (Louis Bertrand)
- B 66 (Louis Bertrand/Latinis)
- ♿ toegankelijk

Deze kerk van gewapend beton werd tussen 1925 en 1928 gebouwd op initiatief van de weduwe van generaal Maes die de werken financierde ter nagedachtenis aan haar overleden dochter Suzanna. Architect Jean Combaz bedacht voor het project immense betonnen pijlers en monumentale glasramen die heel wat ruimte lijken te ontfutselen aan de muren. Simon Steger en Jacques Colpaert, de beroemde meester-glazenier, hadden maar liefst 6 jaar nodig om deze gigantische glas-in-loodramen van 54 m² te realiseren. Ze bestaan elk uit 280 glasstukjes en zetten de zonnestralen om

in schitterende kleurschakeringen. Door de uitzonderlijke lichtinval in deze kerk valt het bijna niet op dat ook het interieur nog moet worden gerestaureerd. Bij recente restauratiewerken kon een daklicht worden gerecupereerd en werd het grote raam van het koor dat al 50 jaar was afgedekt weer blootgelegd. Zo werd het koor deels gereconstrueerd, in perfecte harmonie met de pastelkleuren van enkele oorspronkelijke glas-in-loodramen en met de fellere tinten van de latere exemplaren. Ook de gevelzuilen en de koepel kregen hun oorspronkelijke roze kleur terug. (beschermd – 27/03/2003)

Rondleidingen, zaterdag om 10u30, 11u30, 12u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en om 10u, 11u, 12u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans) en zondag om 12u30, 13u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en om 12u, 13u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Brussel Babbelt en Korei Guided Tours.

80. Clockarium

- 🕒 enkel zo van 10u tot 17u30
- 📍 Auguste Reyerslaan 163
Schaarbeek
- ♿ enkel toegang via rondleidingen en na reservatie
- T 7-25 (Diamant)
- B 21-28-29-79 (Diamant)
- ♿ niet toegankelijk

Het Clockarium Museum dankt zijn faam aan de opmerkelijke verzameling faienceklokken die erin ondergebracht is (bijna 1.300 stuks), maar het loont de moeite om ook even stil te staan bij het huis waarin het zijn intrek heeft genomen.

Het is een mooi voorbeeld van een burgerwoning in art-decostijl. Het werd in 1935 gebouwd door architect Gustave Bossuyt en had destijds twee inspringende verdiepingen. Aan de straatkant op de derde verdieping was er oorspronkelijk een terras met pergola dat in 1953 ver-

vangen werd door een grote slaapkamer met badkamer. Architect van dienst was toen L. Schoemaker.

Het huis zou zijn gebouwd voor een bouwondernemer die er zijn showroom van maakte. Dat verklaart waarom het interieur, ondanks de vrij bescheiden afmetingen van het gebouw (6 m gevel), is gebaseerd op dat van een groot herenhuis: grote inkomhal met art-decofontein met mozaïektegels, luxueuze materialen,

majestueuze centrale trap, lichtput en een grote open ruimte op de eerste verdieping. Het geheel is een kleurrijk en origineel universum dat perfect past bij de stijl van de museumcollectie.

Op de Monumentendagen brengt het Museum de tentoonstelling 'Kleuren van de art-decofaïence': vaatwerkstukken in art-decostijl worden getoond naast faienceklokken van dezelfde kleur uit de permanente collectie. Rondleidingen met uitleg over de tentoonstelling. De bezoeker krijgt een beeld van de bijzonderheid van het gebouw en kan kennismaken met de permanente collectie, zondag om 11u30 en 14u30 (Nederlands) en om 10u, 10u30, 11u, 12u, 14u, 15u, 16u, 16u30, 17u en 17u30 (Frans) en om 15u30 (Engels).

FIETSTOCHT

Kleurrijk Schaarbeek.

Van het Daillyplein naar het station van Schaarbeek

Deze fietstocht doet verschillende wijken aan, sommige prestigieus en indrukwekkend (Louis Bertrandlaan, Colignonplein, Huart-Hamoirlaan, de Bloemenwijk en de Sint-Suzannekerk) andere wat discreter: bescheiden huizenrijen met tal van kleurrijke architecturale details. Kleuren zijn alomtegenwoordig, naar ieders smaak en ieders beurs: steen, gekleurde en gelakte baksteen, glas-in-loodramen, smeedijzer, keramiek en sgraffiti wisselen elkaar af... Een kennismaking met het rijke Schaarbeekse erfgoed – de architectuur, het klein erfgoed en het groene erfgoed.

- 🕒 zaterdag en zondag om 14u (duur: 2u)
- 📍 vertrek: naast de fontein, Daillyplein in Schaarbeek (de fietstocht eindigt aan het station van Schaarbeek)
- B 29-56-61-64 (Daily)
- 🚲 vergeet niet uw fiets mee te brengen. Geen fietsverhuur ter plaatse. Villo! -station in de buurt

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van GRACQ – *Les Cyclistes quotidiens* (lokale afdeling van Schaarbeek)

81. Voormalig atelier van meester-glazenier Colpaert

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Monroestraat 33-35 Schaarbeek
- 🚲 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie
- T 25-62 (Wijnheuvelen)
- B 59-66 (Wijnheuvelen)
- 🚫 niet toegankelijk

Het modernistische woonhuis-atelier van meester-glazenier Florent-Prosper Colpaert werd in 1929 gebouwd volgens de plannen van architect Adolphe Debodt. Het gebouw heeft slechts één verdieping met driehoekvormige uitsprong. De onderbouw combineert zwarte baksteen met hardsteen. Het bakstenen parement op de verdieping is voorzien van decoratief metselwerk. De horizontale vensterope-

ningen en het plat dak zijn typisch voor de modernistische architectuur waarvan Colpaert, die samenwerkte met schilders als Anto Carte en Albert Servaes, het functionalisme waardeerde. De benedenverdieping en het achtergebouw met mezzanine vormden de werkplaats van de kunstenaar, die onder meer werkte aan de glas-in-loodramen van het gemeentehuis van Schaarbeek en van de basiliek van Koekelberg. Sinds enkele jaren wordt het volledige gebouw ingenomen door het architectenbureau Accarain-Bouillot. (bewaard – 18/12/1997)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 11u, 13u en 15u (Nederlands) en om 10u, 12u, 14u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Arkadia en Korei.

82. Huis Devalck

- 🕒 za en zo van 10u tot 16u
- 📍 André Van Hasseltstraat 32
Schaarbeek
- 📍 enkel toegang via
rondleidingen en na reservatie
- B** 61 (Fuss)
- 🚫 niet toegankelijk

Architect Gaspard Devalck ontwierp dit woonhuis in art-nouveaustijl voor zijn moeder in 1900. Hij deed dat met de grootste toewijding en vestigde er later zijn atelier. De witstenen gevel is versierd met hardstenen banden, afgebakend door fijne lijnen van baksteen. Deze banden lopen door op de gevel van het aangrenzende huis. Een elegant smeedijzeren traliewerk met waaiermotief is te bewonderen voor het kelderraam, net als een mooie sgraffito met plantenmotief

boven de deur en indrukwekkende korbelen onder de kroonlijst. Het meest in het oog springend zijn echter de glas-in-loodramen die worden toegeschreven aan meester-glazenier Raphaël Evaldre. Het glasraam op het gelijkvloers toont een reiger in het riet omgeven door waterplanten. Terwijl motieven van gestileerde palmetten de zijramen sieren, toont het glasraam van de erker een zon die haar stralen werpt op een vogel in de vlucht, irissen en andere bloemendecors op de benedenverdieping. Slechts zelden bleven de glas-in-loodramen in een privéwoning zo goed bewaard. (beschermd - 4/06/2009)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 13u30, 14u30 en 15u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 13u, 14u en 15u (Frans).

83. Huis Campioni-Balasse

- 🕒 za en zo van 10u tot 13u
en van 14u tot 18u
- 📍 Ooststraat 2-4 - Schaarbeek
- 📍 enkel toegang via
rondleidingen en na reservatie
- T** 92 (Sint-Servaaskerk)
- B** 56-66 (Azalea), 59 (Herman)
- 🚫 niet toegankelijk

Dit neogotische herenhuis op de hoek van de Haachtsesteenweg werd in 1890 gebouwd door architect Georges Dhaeyer. Trapgevels bekronen twee van de dakkapellen en een travee van het gebouw, ter hoogte van de hoofdingang. Vensters met spitsbogen, een onderbouw met rustica, ankers, make-laars en een vorstkam van het dak met klavermotief vormen het decoratieve gedeelte van het gebouw. Een indrukwekkende erker markeert het schuine gedeelte dat de

beide gevels met elkaar verbindt. Het is voorzien van neogotische glas-in-loodramen. Andere glasramen versieren het gelijkvloers en het geheel van het huis. In het interieur bleven de lambriseringen, de mozaiekvloeren maar ook het behangpapier - een imitatie van Cordobaleder - bewaard. Let ook op de muurschilderingen in het grote salon en het trappenhuis, of op het beschilderde plafond van de eetkamer. Al deze elementen recreëren getrouw de sfeer van een herenhuis dat de invloed onderging van de *Medieval Revival*.

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 11u en 15u (Nederlands) en om 10u, 12u, 14u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van het Atelier de Recherche et d'Action Urbaines (ARAU) en van Klare Lijn.

84. Scholengroep Josaphat

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Josaphatstraat 229/
Bijenkorfstraat 30
Schaarbeek
- 🚶 enkel toegang via
rondleidingen en na reservatie
- T 92 (St Servaaskerk)
- B 59 (Herman), 66 (Azalea)
- ♿ toegankelijk

Toen school nr. 1 te verouderd werd, stelde schepen Auguste Reyers voor om een nieuwe instelling te bouwen. Het project werd goedgekeurd en voor de plannen werd een beroep gedaan op Henri Jacobs, een art-nouveau-architect die bijna uitsluitend openbare gebouwen ontwierp. De werken gingen omstreeks 1903 van start en in 1907 werd het scholencomplex, dat vandaag nog steeds wordt gebruikt, geopend.

Het bouwterrein gelegen tussen de Josaphatstraat en de Bijenkorfstraat had een hoogteverschil van 12 m. Het ontwerp omvatte naast klaslokalen een fysicaklokaal, een zwembad, een turnzaal, een lokaal voor handenarbeid, een uitgerust medisch kabinet, een openbare bibliotheek, een leeszaal, twee speelplaatsen, ... kortom een complex van 91 lokalen met een capaciteit van duizend leerlingen. Henri Jacobs besteedde

bijzondere aandacht aan het decor. Hij legde de grootste kunstzinnigheid aan de dag om verschillende materialen zoals rode baksteen, geëmailleerde witsteen, hardsteen, grijze marmer, smeedijzer, ijzer of glas voor de glas-in-loodramen met elkaar te combineren. Zo creëerde hij rijke polychromieën op zowel de vloeren als de muren. De vele sgraffiti die dit schoolpaleis versieren vertrouwde hij toe aan de talentvolle kunstschilder Privat-Livemont. De bijzonder fijne creaties zijn een perfecte aanvulling op een programma dat al rijk was aan geschilderde en gesculpteerde allegorieën. (beschermd - 2/04/1999)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 13u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 13u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Pro Velo en Klare Lijn.

LEZING

Het glaserfgoed van Schaarbeek

In het kader van de gerestaureerde Sint-Servaaskerk kunt u kennismaken met de rijkdom van het Schaarbeekse glaserfgoed dat we danken aan verschillende 'glazeniers' die vaak in de gemeente waren gevestigd. Rode draad in deze voordracht zijn de glas-in-loodramen die het gemeentelijke religieuze erfgoed verfraaien. Van de koninklijke Sint-Mariakerk tot de kerk van de Goddelijke Verlosser biedt de gemeente een rijk panorama van hoogtepunten van religieuze architectuur. En dus ook van de glaskunst die floreerde van het midden van de 19de eeuw tot eind 20ste eeuw, van het eclecticisme tot het modernisme. Verschillende meester-glasmakers komen aan bod. Colpaert, Steyaert en Majerus vervaardigden opmerkelijke gehelen die in detail worden besproken door Yves Jacqmin, kunsthistoricus en bestuurder van vzw Patris (erfgoed van Schaarbeek).

- 🕒 zondag om 15u (duur: 1u30)
- 📍 Sint-Servaaskerk, Haachtsesteenweg in Schaarbeek
- T 92 (St Servaaskerk)
- B 59 (Herman), 56-66 (Azalea)
- 📧 reserveren verplicht per mail (asbl.patris@gmail.com). Maximaal 30 personen.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van de vereniging Patrimoine de Schaarbeek (Patris) en van de kerkfabriek.

85. Gemeentehuis van Schaarbeek

- 🕒 za en zo van 14u tot 18u
- 📍 Colignonplein – Schaarbeek
- 📍 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie
- T** 92 (Eenens)
- B** 59 (Eenens)
- ♿ toegankelijk

Het eerste gemeentehuis van Schaarbeek werd gebouwd door architect Jules-Jacques Van Ysendyck en opende zijn deuren op 21 juli 1887. Na een verwoestende brand in 1911 werd het heropgebouwd en uitgebreid door zijn zoon Maurice Van Ysendyck. Het gebouw in Vlaamse neo-renaïssancestijl werd in 1919 plechtig geopend door Albert I. De gevel van het oude gebouw kon worden bewaard maar de volumes werden bijna verdubbeld doordat de zijgevels van 43 op 71 m werden gebracht. De centrale toren herinnert aan de belforten van oude steden en het metselverband van de materialen, waaraan bijzonder veel zorg

werd besteed, roept de architectuur op van een van de bloeiperiodes in onze streken. Witte Euvillesteen structureert het geheel en bakent de ramen af, net als de muurvlakken van gelakte rode en zwarte baksteen. Het geheel is een mooi voorbeeld van gevelpolychromie. Binnen bleven de zalen met hun opmerkelijke decor bewaard. De loketzaal doet Italiaans aan met een vloer van marmertegels in verschillende kleuren. Een monumentale trap wordt verlicht door een rijk geheel van glas-in-loodramen. Op de verdieping liggen weelderige ruimten zoals de kantoren van de schepenen, met weer andere glas-in-loodramen maar ook cassetteplafonds, gesculpteerde schoorstenen en houten lambriseringen waarvan de motieven zijn ontleend aan het decoratieve vocabularium van de renaissance. (beschermd – 13/04/1995)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Pro Velo en Korei Guided Tours.

WANDELING

De kleuren van de art nouveau in Schaarbeek

In 1905 werd in Schaarbeek de Louis Bertrandlaan aangelegd. Deze verbindt de Haachtsesteenweg met het Josaphatpark. Samen met de Louizalaan en de Tervurenlaan geldt ze als een van de mooiste promenades van de hoofdstad. Gevelwedstrijden zetten architecten aan tot het bouwen van bijzondere elegante huizen die een zeer grote verscheidenheid tentoonspreiden met sgraffiti, smeedwerk, keramiek, torentjes, erkers. Een rijke en gediversifieerde architectuur waarop u nooit uitgekeken geraakt.

- 🕒 zaterdag en zondag om 11u30 en 15u (Nederlands) en om 9u en 13u (Frans) (duur: 2u)
- 📍 vertrek: aan de Sint-Servaaskerk, Haachtsesteenweg in Schaarbeek
- T** 92 (St Servaaskerk)
- B** 59 (Herman), 56-66 (Azalea)
- 📍 reserveren verplicht op het nummer 02/537.68.75 (maandag tot vrijdag van 10u tot 13u). Maximaal 25 personen per vertrek.

Met de medewerking van Itinéraires, op de Paden van de Geschiedenis.

86. Autriquehuis

- 📍 Haachtsesteenweg 266
Schaarbeek
- 🕒 za en zo van 12u tot 18u
- 🎫 enkel toegang via
rondleidingen en na reservatie
- T 92 (Sint-Servaaskerk)
- B 59 (Herman), 66 (Azalea)
- 🚫 niet toegankelijk

Het Autriquehuis, in 1893 gebouwd volgens de plannen van Victor Horta, lijkt een scharniergebouw in de carrière van de beroemde architect. Hoewel het gebouw nog getuigt van een zeker eclecticisme, kondigen de gekozen materialen en de uitwerking van een decoratieve taal gebaseerd op de gebogen lijn onmiskenbaar de art nouveau aan. De gevel van witsteen, met een gedecentreerde ingang en de gekoppelde vensters op de eerste verdieping, wordt bekroond door een loggia. Het Autriquehuis werd meermaals verbouwd. Zowel de indeling van de ruimten als de decoratieve elementen ondergingen een aantal wijzigingen. Daarom werd besloten om het met een volledige restauratie van het interieur zijn originele karakter terug te geven. Architect Francis Metzger slaagde in zijn opdracht. Net als zijn tijdgenoot liet Victor Horta zich volop inspireren door de natuur. De sierlijke spiralen op de mozaïekvloer in de inkomhal doen denken aan varens, de bloemen op de glas-in-loodramen in diezelfde ruimte zijn lelies.

In de hal en in bepaalde salons zien we een harmonie van rood en groen, zoals wel vaker in die tijd. (beschermd – 30/03/1976)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 12u30, 13u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 12u, 13u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Klare Lijn.

Tentoonstelling 'Kronikas, de denkbeeldige inventaris'.

Gezinsactiviteit (kinderen van 6 tot 12 jaar) 'Kleur in het interieur' Hoe beïnvloeden de kleuren in onze huizen de ruimten en de emoties? Deze kleurenworkshop met binnenhuisarchitecte Aurélie Ranalli tracht een antwoord te vinden op die vraag. Zaterdag om 10u (duur: 2u). Reserveren verplicht per mail (info@autrique.be). Maximaal 15 personen. Enkel in het Frans.

87. Huis der Kunsten

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Haachtsesteenweg 147
Schaarbeek
- 🎫 enkel na reservatie
- T 25-62 (Robiano),
92-93 (Sint-Maria)
- B 65-66 (Robiano)
- 🚫 niet toegankelijk

Achter het gebouw aan de straatkant op de Haachtsesteenweg verschuilt zich een herenhuis dat in 1826 werd gebouwd voor de rijke lakenhandelaar Charles-Louis Eenens. De buitentent is neoclassicistisch, maar binnen bewaren opeenvolgende salons een aantal decoratieve elementen in Lodewijk XV-, Lodewijk XVI- en neo-Vlaamse-renaissances-tijl, destijds bijzonder gegeerd. Deze ontvangstruimten werden in 2018 zorgvuldig gerestaureerd. De oor-

spronkelijke kleuren en het behangpapier van de 19de eeuw werden in ere hersteld op basis van stratigrafische studies. Zo kreeg de bibliotheek haar oorspronkelijke zwarte kleur terug. De renaissance is aanwezig in de salons die de verschillende interpretaties van het eclecticisme illustreren. De eetzaal heeft een indrukwekkende schoorsteenmantel versierd met mangaangeglazuurde Delftse tegels die in Gent werden vervaardigd. De gemeente beheert de eigendom sinds 1950. Ze vestigde er het Huis der Kunsten, waar tentoonstellingen, concerten, lezingen en andere culturele evenementen worden georganiseerd. (beschermd – 28/05/2015)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans).

88. Huis Langbehn

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Renkinstraat 90-92
Schaarbeek
- 📞 enkel na reservatie
- T 32-55 (Paviljoen)
- B 58 (Paviljoen)
- 🚫 niet toegankelijk

In 1901 liet de Nederlandse architect Jean Van Hall dit dubbelhuis bouwen om er vestigen. In 1926 werd het gekocht door Berthe Blanche Guibert, moeder van de Franse beeldend kunstenaar Roger Langbehn die in 1918 was gesneuveld aan het front. De kleurrijke art-nouveaugevel valt op door zijn parement van oranje baksteen versierd met elementen in witte en gele

baksteen, hardsteen en witsteen en roze breukstenen. Rechts van de ingang is er op de benedenverdieping een handelsruimte, links pronkt een indrukwekkend venster in hoefijzerboogvorm. De inkomdeur is bekroond door een houten erker. Verder is de gevel versierd met sgraffiti die worden toegeschreven aan Adolphe Crespin. De glasramen kunnen van de hand zijn van de beroemde meester-glazenier Raphaël Evaldre. Vandaag is hier de *Association Roger Langbehn* gevestigd die zich tot doel stelt om eruditie, intellectuele nieuwsgierigheid, observatievermogen, kennis, bescherming en eerbied voor de natuur aan te moeten.

Rondleidingen.

89. Koninklijke Sint-Mariakerk

- 🕒 za en zo van 10u tot 18u
- 📍 Koninginneplein – Schaarbeek
- T 92-94 (Sint-Maria),
25 (Robiano)
- 🚫 niet toegankelijk

In 1844 wint Louis Van Overstraeten de architectuurwedstrijd die was georganiseerd voor de bouw van een koninklijke kerk, strategisch gelegen op het 'koninklijk tracé' tussen het paleis van Brussel en het paleis van Laken. De jonge Gentse architect ontwerpt een gebouw in romaans-byzantijnse stijl met een achthoekig centraal grondplan omringd door apsiskapellen. Het geheel wordt bekroond door een indrukwekkende koepel op pendentieven die wordt ondersteund door bundelpijlers. Van Overstraeten versterkt de structuur met luchtbo-

gen die hij ontleent aan de gotiek. De werken gaan van start in 1845 en op 15 augustus 1853 wordt de kerk geopend als hulde aan koningin Louise-Marie die drie jaar eerder overleed. In het interieur contrasteren de stenen ribben met de witbepleisterde muren. De decoratie en het originele meubilair, waaronder een hoofdaltaar van geciseleerde koper in romaanse Maasstijl, zijn een mooi voorbeeld van 'byzantijnse' kunst, een zeldzaamheid in Brussel. We zien nog de overblijfselen van muurschilderingen en een geheel van glas-in-loodramen van meester-glasmaker-Baptiste Capronnier uit 1887. In 1996 wordt een keramiek van Max van der Linden toegevoegd die de geschiedenis van de kerk illustreert. (beschermd - 9/11/1976)

Rondleidingen, zaterdag om 12u, 14u en 16u en zondag om 13u, 15u en 17u. Met de medewerking van Kerk en Toerisme Brussel.

90. De Ultieme Hallucinatie

🕒 za en zo van 10u tot 18u

📍 Koningsstraat 316
Sint-Joost-ten-Node

🕒 enkel na reservatie

M 2 (Kruidtuin)

T 92-93 (Kruidtuin/Sint-Maria)

B 61 (Kruidtuin)

♿ niet toegankelijk

Het neoklassieke herenhuis in de Koningsstraat 316 dateert weliswaar van 1841, maar werd in 1904 grondig verbouwd door architect Paul Hamesse, die koos voor een geometrische art-nouveaustijl. Met het akkoord van de opdrachtgevers, de familie Cohn-Donnay, voorzag hij het geheel van een rijk meubilair dat perfect in het decor past. Het salon aan de straatkant,

met een indrukwekkende marmerschoorsteenmantel en een fries met danseressen, verwijst naar de Weense Sezession met neogriekse inslag. Het kleine salon in het midden daarentegen verraadt de invloed van de Schotse architect Charles Rennie Mackintosh met gestileerde bloemmotieven en witgelakt houtwerk. Let ook op de schaakhoek met zijn koepel met

glas-in-loodramen, de grote hal met mozaïekvloer en muren beschilderd met insecten en de biljartzaal met muren met gestileerde bomen. Ze wordt van de eetkamer gescheiden door een beglaseerde deur met pauw-motief dat ook terugkeert op het plafond, maar dan gecombineerd met bloemen. Het oorspronkelijke gevelbalkon werd verbouwd tot een houten erker in art-nouveaustijl. Vandaag prijkt er de naam van het etablissement dat eind 1981 zijn intrek nam in het gebouw: *De Ultieme Hallucinatie*. De zaak werd recent weer geopend en biedt een traditionele Belgische keuken. De gevel kreeg toen donkere tinten. (beschermd – 8/08/1988)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van Brussel Babbelt en Korei Guided Tours.

91. Gemeentehuis van Sint-Joost-ten-Node

🕒 enkel zo van 13u tot 17u

📍 Sterrenkundelaan 13
Sint-Joost-ten-Node

🕒 enkel toegang via rondleidingen en na reservatie

M 2-6 (Madou)

B 65-66 (Quetelet)

♿ toegankelijk

Het gemeentehuis van Sint-Joost-ten-Node ligt in de schaduw van een hoge glazen kantoortoren. De prachtige Beaux-Arts-gevel werd voltooid in 1911. Deze bouwstijl dankt haar naam aan de *École des Beaux-Arts* in Parijs en is geïnspireerd op de grote Franse bouwstijlen van de 18de eeuw. Van de jaren 1860 tot aan de Eerste Wereldoorlog was ze bijzonder succesvol. Oorspronkelijk stond op deze plaats het paviljoen van de virtuoze musicus Charles de Bériot. Reeds

in 1868 werd het gebouw aangekocht door de gemeente. Architect Gabriel Charle bouwde het om tot gemeentehuis volgens plannen uit 1908 en 1909. De hoofdingang, met een elegante smeedijzeren markies, is gelegen in de centrale halfronde travee die wordt bekroond door een koepel met bovenlicht. Een attiekfries met guirlandes decoreert de kroonlijst. In 1967 kreeg architect Vandenhouette de opdracht om het gebouw uit te breiden met een paviljoen op de hoek van de Verbondstraat. Binnen valt meteen de monumentale trap met smeedijzeren structuur op, verlicht door een glas-in-loodraam met de gemeentelijke wapenschilden. Op de vloer een mozaïek afgezoomd met golvende boorden die we ook terugvinden op de eerste verdieping. (beschermd – 22/10/1992)

Rondleidingen, zondag om 13u30, 14u30, 15u30 en 16u30 (Nederlands) en om 13u, 14u, 15u en 16u (Frans). Met de medewerking van Brussel Babbelt.

92. Charlier Museum

🕒 za en zo van 10u tot 18u

📍 Kunstlaan 16
Sint-Joost-ten-Node

📄 enkel na reservatie

M 1-5 (Kunst-Wet), 2-6 (Madou)

B 22 (Kunst-Wet),
29-63-65-66 (Madou)

🚫 niet toegankelijk

In 1890 kocht kunstliefhebber en verzamelaar Henri Van Cutsem twee belendende gebouwen in de huidige Kunstlaan. Het pand uit 1844 bleef intact maar het andere werd afgebroken en vervolgens weer opgebouwd in harmonie met het eerste om het geheel een zekere eenheid te verlenen. De hardsteen van de sierlijsten, gladde lijsten en raam- en deuroplijstingen verfraait de gevel. De werken werden toevertrouwd aan de jonge Victor Horta, die ook de lange, beglaasde galerijen ontwierp voor de kunstverzameling van de eigenaar. Bin-

nen brengen de warme tinten van de muren werken van James Ensor, Juliette Wytman, Anna Boch, Alfred Stevens of Léon Frédéric volledig tot hun recht. In een palet van min of meer felle kleuren worden hier de verschillende kunststromingen van de 19de eeuw getoond, van het academisme tot het impressionisme. In de verschillende salons, gedecoreerd zoals destijds, hangen werken van andere Belgische schilders, naast beeldhouwwerken, meubilair, faiences en een opmerkelijk Brussels tapijt uit ongeveer 1500 dat zijn mooie originele kleuren heeft bewaard. In 1904 liet Van Cutsem zijn herenhuis na aan de beeldhouwer Guillaume Charlier, die het in 1925 op zijn beurt overmaakte aan de gemeente Sint-Joost-ten-Node. (beschermd - 15/07/1993)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met de medewerking van E-Guides en Klare Lijn.

93. Sint-Julianakapel

🕒 za en zo van 10u tot 18u

📍 Liefdadigheidsstraat 41
Sint-Joost-ten-Node

📄 enkel na reservatie

M 1-5 (Kunst-Wet), 2-6 (Madou)

B 22 (Kunst-Wet),
29-63-65-66 (Madou)

🚫 niet toegankelijk

De kleine kapel, opgedragen aan de heilige Juliana, werd volgens plannen uit 1886 gebouwd door architect Joris Helleputte. Eenbeukig gebouw, opgetrokken uit baksteen en hardsteen. Het interieur heeft een uitzonderlijk neogotisch decor dat goed bewaard is. Een fraai geheel van sjabloonschilderijen, muurschilderingen die paretmenten van baksteen en witsteen en geplooid draperieën simuleren maar ook monumentale schilderijen op pleisterwerk, metselwerk en doek. In het koor ondersteunen

elegante zuilen van gepolijste en vergulde hardsteen de ribben van de gewelven. Het hoofdaltaar van zwarte, rode en groene Mazymarmar is in harmonie met de polychrome vloertegels en het meubilair dat ongetwijfeld werd vervaardigd onder leiding van Joris Helleputte zelf. Het geheel verraadt de invloed van de Kortrijkse architect en decorateur Jean-Baptiste Bethune en zijn interpretatie van de gotische architectuur. Sinds 2009 is in de kapel het Roemeens cultureel-spiritueel centrum gevestigd. Het organiseert culturele activiteiten met het doel om Roemenië in Europa te promoten. (beschermd - 30/03/1989)

Rondleidingen, zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 12u30, 14u30, 15u30, 16u30 en 17u30 (Nederlands) en 10u, 11u, 12u, 14u, 15u, 16u en 17u (Frans). Met medewerking van Atelier de Recherche et d'Action Urbaines (ARAU) et Korei Guided Tours.

WANDELING

Van wit tot kleur, chromatische wandeling langs verschillende bouwstijlen

Deze wandeling begint in de wijk van de Voormalige Koninklijke Sterrenwacht van Brussel, waar sobere neoclassicistische gevels werden bepleisterd en geschilderd in lichte kleuren. We gaan op zoek naar de eclectische architectuur, de art nouveau en de art deco aan de andere kant van de Maalbeekvallei. Bij de polychromie van bakstenen parementen met elementen in witsteen en hardsteen voegt zich die van sgraffiti, keramiek, omlijstingen, glas-in-loodramen... Tijdens dit traject staan we ook stil bij de middelen om de harmonie van deze architecturale gehelen te bewaren: stedenbouwkundige regels en gebruik van chromatische kleurenpaletten, gepaste onderhoudstechnieken,...

- 🕒 zaterdag en zondag om 10u30 en 14u30 (Nederlands) en om 10u, 11u, 14u en 15u (Frans) (duur: 1u30-2u)
- 📍 vertrek: Homegrade, Queteletplein 7 in Sint-Joost-ten-Node (het traject eindigt op de Armand Steurssquare – de deelnemers zijn vrij om de groep te verlaten of om samen met de organisatoren met bus 61 terug te keren naar het vertrekpunt)

M 2-6 (Kruidtuin)

T 92-93 (Kruidtuin)

B 61 (Dwarsstraat), 65-66 (Quetelet)

- 📞 reserveren verplicht per mail (comm@homegrade.brussels). Maximaal 15 personen per vertrek.

Met de medewerking van Homegrade.

WANDELING

Kleuren van het Oosten

Deze wandeling biedt u de gelegenheid om een bezoek te brengen aan de Selimiye-moskee in Sint-Joost-ten-Node, een nieuw gebouw van de hand van een Belgische architect met Turkse roots. Bewonder de geometrische decoratie met veel bloemmotieven, de blauwe, groene en turquoise tegels en de architectuur. Een paar honderd meter verder bezoekt u op de Haachtsesteenweg in Schaarbeek de Fatih-moskee, de eerste van de Turkse gemeenschap, versierd met Iznik-tegels waarop vier welbekende bloemen zijn afgebeeld. Tussen de beide moskeeën valt er in de drukke en kleurrijke wijk ook heel wat te ontdekken.

Waarom zijn de gebedstapijten meestal rood of groen? Waarom mogen er geen menselijke figuren worden afgebeeld? Waarom moeten moskeebezoekers aan de ingang hun schoenen uitdoen? Wat betekenen de kleuren van de islam? Allemaal vragen die de gids graag zal beantwoorden.

- 🕒 zaterdag en zondag om 9u30 en 13u30 (duur: 2u)
- 📍 vertrek: op de hoek van het Sint-Joostplein en de Sint-Jooststraat in Sint-Joost-ten-Node (de wandeling eindigt in Schaarbeek)
- B** 29-59-63 (Sint-Joost)
- 📞 reserveren verplicht op het nummer 0499/21.39.85 of per mail (info@e-guides.be). Maximaal 20 personen.

Enkel in het Frans.

Met de medewerking van E-Guides.

ACTIVITEIT

Panoramisch uitzicht op de kleuren van Brussel: welkom in de ASTROSKY

Vanaf de 30ste verdieping van de Astrotoren kan u Brussel beleven en aanvoelen op een andere manier. Actiris (de Brusselse tewerkstellingsdienst) zal voor het eerst zijn deuren openen ter gelegenheid van de Open Monumentendagen en u uitnodigen om te genieten van een uitzicht van 360 graden.

Met een hoogte van 107 m biedt de Astrotoren een uniek zicht op het Brusselse erfgoed. U ziet het Koninklijk Paleis, het Justitiepaleis, het Stadhuis, het Jubelpark, het Berlaymontgebouw, de VRT-toren, het Atomium... Alle gebouwen en alle wijken die Brussel zo mooi maken en waarop de stad terecht trots is. Vanop deze hoge uitzichtpost voelt u de pols van de stad en ziet u kleuren zo ver uw oog reikt.

Reserveer snel en zoek mee de hoogte op! Een heerlijk uitzicht op de daken van Brussel.

- 🕒 zaterdag van 12u tot 20u en zondag van 12u tot 18u (vertrek om het half uur).
- 📍 plaats: Astrotoren, Sterrekundelaan 14 in Sint-Joost-ten-Node
- M** 2-6 (Madou)
- B** 65-66 (Quetelet)
- 📞 reserveren verplicht per mail (astroscopy@actiris.be). U ontvangt de inschrijvingsinstructies per kerende mail.

Met de medewerking van Actiris.

DE EUROPESE OPEN MONUMEN- TENDAGEN

In België worden de Open Monumentendagen sinds 1989 georganiseerd.

Deze dagen, waar jaarlijks duizenden bezoekers op afkomen, worden vandaag georganiseerd in de 49 landen die het Europees Cultureel Verdrag ondertekend hebben, onder de noemer 'Europese Open Monumentendagen'.

In heel Europa worden tijdens de weekends van september talrijke sites en monumenten voor het publiek opengesteld, waarvan vele doorgaans niet toegankelijk zijn. Op die manier krijgen de Europese burgers de gelegenheid hun gemeenschappelijke cultureel erfgoed te ontdekken en beter te leren kennen. Tevens worden ze aangemoedigd actief deel te nemen aan de bescherming en de valorisatie van dit erfgoed voor de huidige en toekomstige generaties.

Meer informatie over de Europese Open Monumentendagen in de andere landen van Europa is te vinden op de website www.europeanheritagedays.com

AUTOLOZE ZONDAG

Ieder jaar van 16 tot 22 september nodigt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest alle Brusselaars, alle bedrijven en alle scholen uit voor een kennismaking met een andere mobiliteit.

Op de autoloze zondag van 20 september worden overal in de stad tal van activiteiten en manifestaties georganiseerd en worden alle alternatieven voor de auto extra onder de aandacht gebracht: bus, metro, tram, trein, te voet, met de rolschaatsen, met de fiets,...

Het accent ligt ook op Stad 30 als de Brussels 30 Tour halt houdt in een aantal wijken. Een rondreizende karavaan komt naar de burgers toe en nodigt hen uit om nieuwe verplaatsingsmiddelen uit te proberen. Wedden dat ze snel de voordelen zullen zien van de zone 30?

Een weekend lang zal Brussel Mobiliteit verschillende fonteinen opluisteren met een scenografische lichtcompositie.

Praktisch

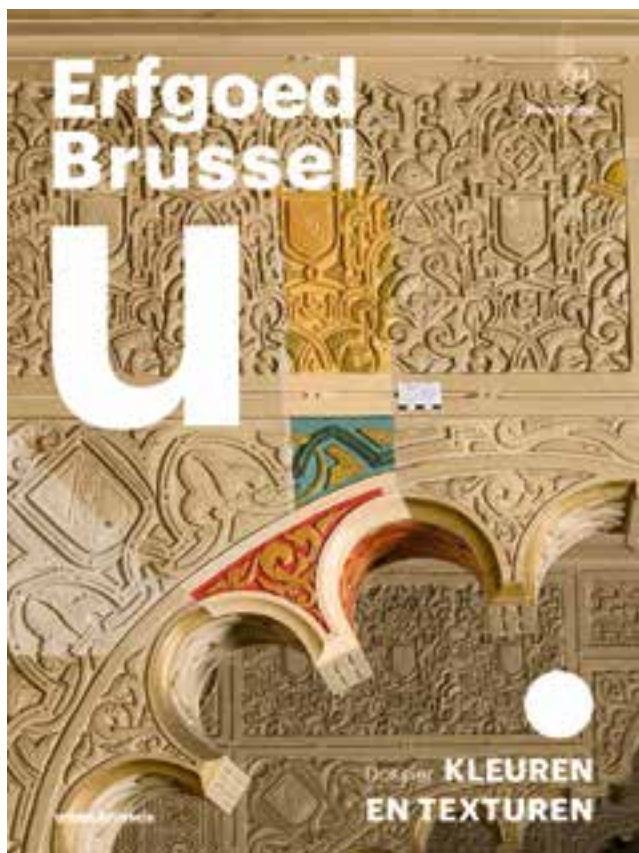
Autoloze zondag geldt voor iedereen, met uitzondering van het openbaar vervoer, taxi's, auto-cars, de hulp- en ordediensten en de openbare diensten. De maximumsnelheid is tijdens de uren waarop het gewest is afgesloten voor het verkeer, van 9u30 tot 19u, beperkt tot 30 km/u.

Opgelet: de wegcode blijft van toepassing. Vergeet niet dat bepaalde voertuigen die dag wel de baan op mogen. Verplaats u hoffelijk en met respect voor alle weggebruikers.

Meer weten?

Raadpleeg de website weekvandemobiliteit.brussels voor alle praktische en feestelijke informatie.

ERFGOED BRUSSEL

Het hele jaar door belicht het tijdschrift Erfgoed Brussel de verschillende facetten van het stedelijk erfgoed.

Na de Open Monumentendagen kunt u uw ontdekkingstocht voortzetten met het nummer gewijd aan kleuren en texturen.

Het tijdschrift Erfgoed Brussel is te koop in de boekhandel voor de prijs van 15 € of per abonnement.

Info: bpeb@urban.brussels

© M. CLINCKEMAILLE

GARDEN TALES

Drie weekends lang in september, in samenwerking met de gemeente Ukkel, nodigt *Garden Tales* u uit voor een ontdekkingstocht langs de mooiste – en soms onbekende – groene ruimten van de hoofdstad. Op editie 2020 navigeert u tussen 'kleur' en 'textuur'. U verkent privétuinen, parken en mooie begraafplaatsen, maar gaat ook de fiets op voor een tocht langs participatieve moestuinen.

Lees het volledige programma van *Garden Tales* en laat u charmeren door de herfstkleuren!

Garden Tales is een initiatief van het departement Tuin, Landschap & Stedelijk Ecosysteem van het CIVA, gesteund door Leefmilieu Brussel, dat iedereen laat kennismaken met de verrassende variëteit van private, semi-openbare of openbare groene ruimten in het Brussels gewest.

INFO

www.civa.brussels/ www.ukkel.be
gardens@civa.brussels
 Tel.: 02/642 24 50

MANUEL MURILLO

13 PULSIONS

13 Pulsions is een hedendaags kunstenaar van Colombiaanse en Italiaanse origine. In het begin was hij vooral graffitikunstenaar maar met behulp van acrylverf, spuitbussen en zweefdruk gooit hij zijn ideeën ook op doek, textiel of op designvoorwerpen.

Zijn stijl, die hij graag omschrijft als poëtisch realisme, houdt het midden tussen graffiti en illustratiekunst. Gewapend met een zeer rijk kleurenpalet voert 13 Pulsions reële of fictieve personages en situaties op uit het dagdagelijkse leven. In zijn werk stelt hij universele thema's in vraag zoals liefde, uiterlijk of consumptie en – meer recent – ook de opkomende problematiek van het Antropoceen. Behalve tentoonstellingen en interventies in de stedelijke context, ontwikkelt 13 Pulsions tal van projecten die aanleunen bij zijn favoriete thema's.

Dat vertaalt zich in sensibiliseringscampagnes, participatieve muurschilderingen, straatinterviews, socio-educatieve workshops...

13 Pulsions is bovendien ook psycholoog en directeur van een jeugdhulpdienst in het centrum van Brussel.

Een hedendaags kunstenaar dus, die we pluridisciplinair kunnen noemen. Eén ding blijft echter een constante in al deze diversiteit: hij haalt zijn inspiratie altijd uit de straat, de mens en de samenleving.

Website: www.13pulsions.com

Instagram: [@13pulsions](https://www.instagram.com/13pulsions)

Manuel Murillo zal aanwezig zijn op 19 en 20 september van 14u tot 16u in de Sint-Gorikshallen.

Colofon

Op initiatief van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Onder auspiciën van de Raad van Europa en de Europese Unie,
in het kader van de Europese Open Monumentendagen

Begeleidingscomité

Simon **THIELEN**, kabinet van staatssecretaris Pascal Smet
Guy **CONDE-REIS**, Directie Kennis & Communicatie
Thierry **WAUTERS**, Directie Cultureel Erfgoed

Organisatie

Urban.brussels
(Gewestelijke Overheidsdienst Brussel Stedenbouw en Erfgoed)
Directie Kennis & Communicatie

Algemene coördinatie

Brigitte **VANDER BRUGGHEN**
met de medewerking van Cindy **DE BRANDT**

Redactie

De beschrijvingen van de locaties werden voor het grootste deel
opge maakt door **Christophe VACHAUDEZ**

Vertaling

Dynamics Translations

Nalezing teksten

Paula **DUMONT**, Directie Kennis & Communicatie
Harry **LELIÈVRE**, Directie Cultureel Erfgoed
Koen **RAYEMAEKERS**

Fotocredits

De foto's werden genomen door **Alfred de VILLE de GOYET**,
Directie Kennis & Communicatie

met uitzondering van:

Bernard BOCCARA (1), Belgisch Museum van de Vrijmetselarij (5),
Museum van de Nationale Bank van België (7), **Éric DANHIER** (10),
Mode- en Kantmuseum – Kerry Taylor Auctions (12),
Kerckfabriek Onze-Lieve-Vrouw-ter-Zege op de Zavel (18),
BELvue Museum – Philippe de **FORMANOIR** (19), Universitaire Stichting (25)
Huis van de Europese Geschiedenis (27), **RenoVitro** (32), **Henri MOTTART**
(37), Gemeente Sint-Pieters-Woluwe (41), Bibliotheca Wittockiana (42),
Fosbury & Sons – Jeroen **VERRECHT** (45), Théâtre royal du Peruchet (46),
Atelier Flores (48), **KIK-IRPA** (49, 62), Gemeente Sint-Gillis (52, 56),
Établissements Linckx (57), Émaillerie belge (60), **Bernard ESTRANGIN** (67),
O BARREA (69), René Magritte Museum/Museum voor Abstracte Kunst –
Renaud SCHROBILTGEN (70), **ADAM** – Brussels Design Museum (72),
Epitaf (74), Atelier Versicolore (77), **Arsis** (79), urban.brussels (81, 84),
Gemeente Schaarbeek (82), Autriquehuis (86)

Grafisch ontwerp

Kaligram, Brussel

Illustratie cover en binnenpagina's

Manuel Murillo – 13 Pulsions

Drukwerk

Graphius Brussels

Verantwoordelijke uitgever

Bety **WAKNINE**, algemeen directeur, urban.brussels
(Gewestelijke Overheidsdienst Brussel Stedenbouw en Erfgoed),
Kunstberg 10-13, 1000 Brussel

DANKWOORD

Urban dankt alle overheids- en privé-instellingen en de eigenaars en verenigingen die hebben bijgedragen tot het succes van deze nieuwe editie van de Open Monumentendagen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Ook dank aan de vereniging Patrimonium en Cultuur die het centrale infopunt ontvangt.

Repertorium per gemeente

ANDERLECHT

- 61 Academie voor Beeldende Kunsten AnderlechtD 9
Dapperheidsplein
- 63 Collegiale Sint-Pieter-en-GuidokerkD 9
Dapperheidsplein
- 64 ErasmushuisD 9
Kapittelstraat 31
- 62 Sint-AnnakapelD 9
Dapperheidsplein 14

BRUSSEL

- 22 Ambtswoning van de Gouverneur van de Nationale Bank van BelgiëN 3
Wildewoudstraat 10
- 5 Belgisch Museum van de Vrijmetselarij/Hotel DewezM 2
Lakenstraat 73-75
- 19 BELvue MuseumN 4
Paleizenplein 7 - Brussel
- 13 Broederschap van de Gezellen van Sint-LaurentiusM 3
Rogier van der Weydenstraat 18
- 11 Broodhuis (Museum van de Stad Brussel)N 3
Grote Markt
- 17 CostermansN 4
Grote Zavel 5
- 23 Haute École Bruxelles-Brabant/Institut supérieur industriel de BruxellesO 2
Koningsstraat 150
- 24 Hotel de Knuyt de Vosmaer .. O 3
Congresstraat 33
- 18 Kerk Onze-Lieve-Vrouw-ter-Zege op de ZavelN 4
Zavelstraat
- 15 Koninklijke Maatschappij van de OmmegangL 4
Huidevettersstraat 180
- 8 Koninklijke Sint-HubertusgaleriesN 3
Grasmarkt/Schildknaapstraat
- 3 Le CirioM 3
Beursstraat 18

- 4 Le GreenwichM 3
Kartuizersstraat 5-7
- 14 Les Ateliers des Tanneurs ... M 4
Huidevettersstraat 52-56
- 12 Mode & Kant MuseumM 3
Violetstraat 12
- 7 Museum van de Nationale Bank van BelgiëN 2
Warmoesberg 57
- 1 PalaceM 3
Anspachlaan 85
- 2 PlattesteinM 3
Kolenmarkt 41
- 9 Restaurant VincentN 3
Predikherenstraat 8-10
- 21 Sint-Michiel- en Sint-GoedelekathedraalN 3
Sint-Goedelevoorplein
- 20 Square - Brussels Convention CentreN 3
Kunstberg
- 16 Stichting Frison HortaN 4
Lebeauststraat 37 - Brussel
- 6 Taverne en hotel Espérance ..N 2
Finisterraestraat 1-3
- 10 Theater TooneN 3
Schuddeveldgang 6
- 25 Universitaire StichtingH 9
Egmontstraat 11

BRUSSEL-LAKEN

- 72 ADAM - Brussels Design MuseumG 2
Belgiëplein 1
- 73 Geneeskundige Stichting Koningin ElisabethF 3
J.-J. Crocqplein 3
- 74 Voormalig atelier Ernest Salu ..H 4
Onze-Lieve-Vrouwvoorplein 16
- 75 Voormalige bioscoop RioG 5
Maria-Christinastraat 100-102

BRUSSEL-NEDER-OVER-HEEMBEEK

- 76 Sint-Pieter-en-Pauluskerk ... J 2
Peter Benoîtplein

BRUSSEL-UITBREIDING

- 30 Huis Saint-CyrJ 8
Ambiorixsquare 11
- 27 Huis van de Europese geschiedenisI 9
Leopoldpark, Belliardstraat 135
- 31 Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium .. J 8
Jubelpark 1
- 29 Quaker HouseI 8
Ambiorixsquare 50
- 26 SolvaybibliotheekI 9
Leopoldpark, Belliardstraat 137
- 28 SYNERGRIDI 8
Palmerstonlaan 4

ELSENE

- 48 Atelier FloresH 9
Dublinstraat 33
- 49 Fresco Hergé / Sint-BonifatiusinstituutI 9
Raadstraat 57
- 47 Rectoraat van de Vrije Universiteit Brussel (VUB) ... J 10
Pleinlaan 2
- 46 Théâtre royal du Peruchet ... J 13
Vorstlaan 50

ETTERBEEK

- 34 Centre Belge du vitrail Pierre Majerus / Fondation pour le vitrail Pierre Majerus et Marcelle NizetJ 9
Jachtlaan 62
- 32 Glasatelier RenoVidroJ 9
Richard Kipstraat 8
- 33 HaphuisJ 9
Waversesteenweg 508

GANSHOREN

- 71 Sint-MartinuskerkE 5
Koningin Fabiolaplein

JETTE

- 70 René Magritte Museum –
Museum voor Abstracte
Kunst F 4
Esseghestraat 135-137

KOEKELBERG

- 67 Aboriginal Signature
Estrangin gallery E 6
Jules Besmestraat 101
- 66 Atelier 35 F 6
Herkoliersstraat 35
- 68 Belgian Chocolate
Village Museum F 6
De Neckstraat 20
- 69 Nationale Basiliek
van het Heilig Hart E 6
Basiliekvoorplein 1 (poort 6)

SCHAARBEEK

- 77 Atelier Versicolore J 5
Helmetsesteenweg 126
- 86 Autriquehuis I 6
Haachtsesteenweg 266
- 80 Clockarium K 8
Auguste Reyerslaan 163
- 85 Gemeentehuis
van Schaarbeek I 5
Colignonplein
- 83 Huis Campioni-Balasse I 6
Ooststraat 2-4
- 88 Huis der Kunsten I 6
Haachtsesteenweg 147
- 82 Huis Devalck I 7
André Van Hasseltstraat 32
- 87 Huis Langbehn I 5
Renkinstraat 90-92
- 89 Koninklijke Sint-Mariakerk... H 6
Koninginneplein
- 78 Kunstschool SASASA J 4
Maeterlincklaan 2
- 84 Scholengroep Josaphat I 6
Josaphatstraat 229/
Bijenkorfstraat 30
- 79 Sint-Suzannakerk J 6
Gustave Latinislaan 50
- 81 Voormalig atelier van meester-
glazenier Colpaert I 7
Monrosestraat 33-35

SINT-GILLES

- 57 Établissements
Linckx & Fils G 10
Garibaldistraat 90
- 56 Gemeentehuis
van Sint-Gillis G 10
Maurice Van Meenenplein 39
- 52 Hôtel Hannon G 11
Verbindingslaan 1
- 53 Persoonlijke woning
van Fritz Seeldrayers G 10
Morisstraat 52
- 54 Schilderschool
Van der Kelen-Logelain G 10
Metaalstraat 30
- 55 Voormalige bioscoop
Aegidium G 10
Sint-Gillisvoorplein 18

SINT-JANS-MOLENBEEK

- 65 Sint-Jan-de-Doperkerk F 7
Sint-Jan-de-Dopervoorplein

SINT-JOOST-TEN-NODE

- 92 Charlier Museum I 8
Kunstlaan 16
- 90 De Ultieme Hallucinatie H 7
Koningsstraat 316
- 91 Gemeentehuis
van Sint-Joost-ten-Node I 7
Sterrenkundelaan 13
- 93 Sint-Julianakapel I 8
Liefdadigheidsstraat 41

SINT-LAMBRECHTS-WOLUWE

- 35 Castel de Lindthout K 9
Twee Lindenlaan 2
- 36 Gemeentemuseum van
Sint-Lambrechts-Woluwe L 7
Karrestraat 40

SINT-PIETERS-WOLUWE

- 42 Bibliotheca Wittockiana L 9
Bemelstraat 23
- 41 Gemeentehuis
van Sint-Pieters-Woluwe M 9
Charles Thielemanslaan 93
- 39 Museum voor het Stedelijk
Vervoer te Brussel M 9
Tervurenlaan 364
- 43 Onze-Lieve-Vrouw
der Genadekerk O 8
Vogelzanglaan 2
- 38 Onze-Lieve-Vrouw-
van-Stokkelkerk L 10
Kerkstraat
- 37 Sinte-Aleiskerk O 10
Sinte-Aleidisvoorplein
- 40 Sint-Pieterskerk M 9
Sint-Pietersvoorplein

UKKEL

- 50 Museum en tuinen
David en Alice van Buuren ... G 12
Leo Erreralaan 41
- 51 Roze Hoeve G 13
De Frélaan 44

VORST

- 60 Émaillerie belge E 11
Sint-Denijstraat 122
- 59 Movy Club F 10
Monnikenstraat 21
- 58 Sint-Augustinuskerk F 11
Hoogte Honderdplein

WATERMAAL-BOSVOORDE

- 45 Fosbury & Sons K 14
Terhulpensesteenweg 185
- 44 Tuinwijk Le Logis-Floréal L 12

Bijzondere maatregelen ten gevolge van COVID-19

Vanwege de gezondheidscrisis en om de Open Monumentendagen zo goed en zo veilig mogelijk te laten verlopen, zijn binnenbezoeken aan gebouwen enkel mogelijk na reservatie.

Hoe reserveert u een binnenbezoek aan een gebouw?

Reserveren kan vanaf 4 september 2020 online op de website www.openmonumentendagen.brussels. De regeling geldt voor alle locaties, met uitzondering van horecazaken en gebedshuizen waarvoor niet moet worden gereserveerd.

De binnenbezoeken gebeuren zonder gids (vrije toegang / duur beperkt tot 1/2 uur) of via een rondleiding (onder de beschrijvingen staan de talen aangegeven).

U moet een tijdslot reserveren (bezoek zonder gids) of een tijdstip van bezoek (rondleiding). Gelieve deze tijdstippen strikt te respecteren. Eenmaal een bezoek begonnen is, kunt u er niet meer aan deelnemen. Op sommige locaties kunnen er wachttijden zijn (15 minuten).

Breng zeker uw reservatiebevestiging mee, die zal u worden gevraagd aan de ingang van het gebouw.

Meld u aan 10 minuten vóór het tijdstip van uw reservatie en respecteer tijdens het wachten de sociale afstand.

Zonder reservatie kunnen binnenbezoeken niet worden gegarandeerd.

Hoe reserveert u een buitenactiviteit?

Voor de buitenactiviteiten (wandelingen of fietstochten, sporenzoektochten, busritten...) vindt u alle inlichtingen onder de betreffende teksten. Indien nodig kunt u vanaf 24 augustus uw deelname reserveren bij de betrokken verenigingen.

Om ten volle te kunnen genieten van de Open Monumentendagen en uw bezoeken veilig te houden, vragen wij u om:

een mondkapje mee te brengen en op te zetten

zoveel mogelijk de sociale afstand te respecteren

uw handen te ontsmetten met de handgel die u ter beschikking wordt gesteld aan de ingang

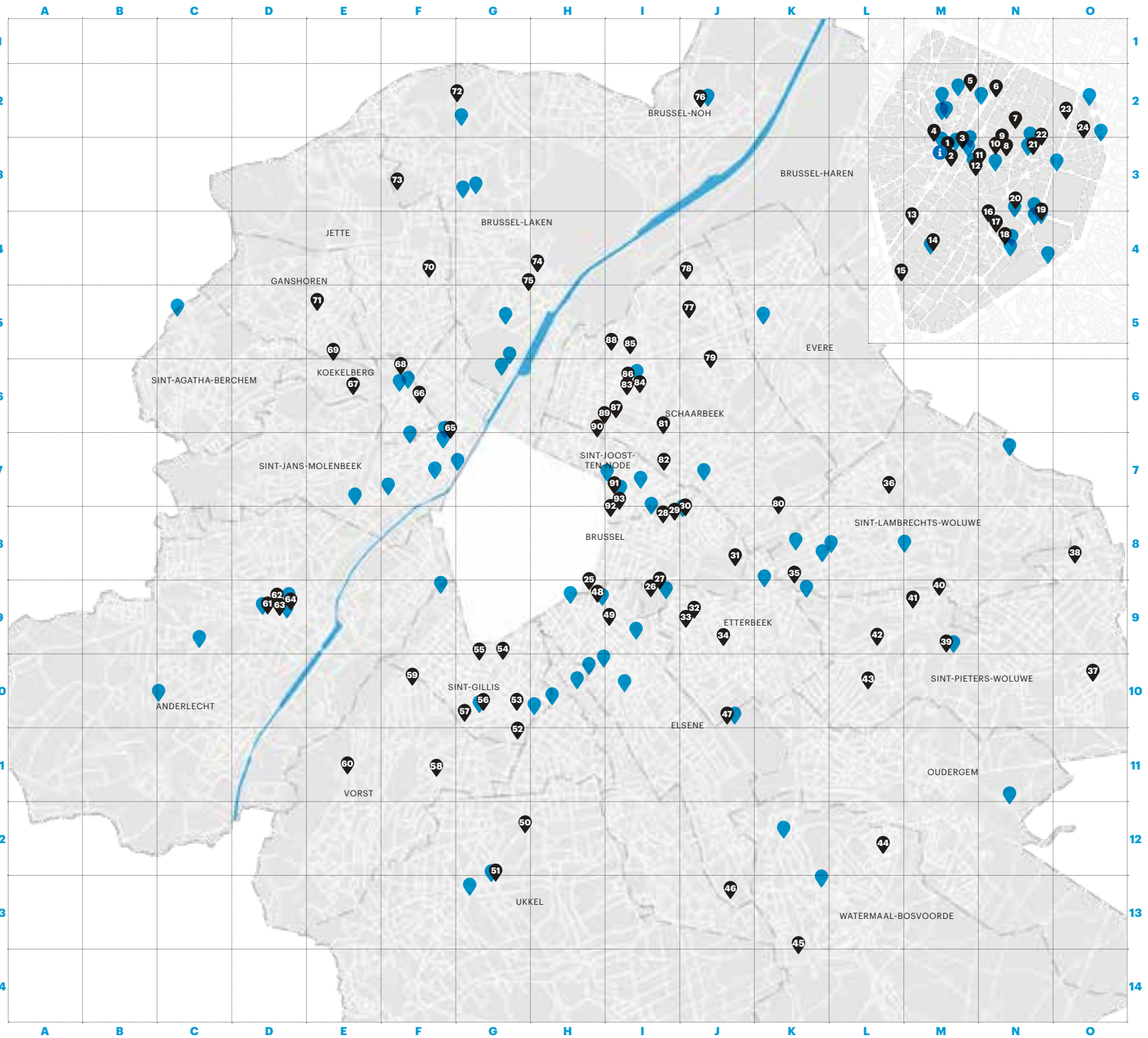

de bijzondere instructies te volgen die worden gegeven door de gidsen of organisatoren ter plaatse.

De informatie in deze brochure kan nog wijzigingen ondergaan. Surf naar www.journeesdupatrimoine.brussels voor het laatste nieuws over de organisatie van de bezoeken en activiteiten zodat u op de hoogte blijft van de geldende instructies in het kader van de huidige gezondheidscrisis.

Kaart

- 📍 Opengestelde plaatsen
- 📍 Activiteiten die plaatsvinden buiten de opgestelde plaatsen

archiweek

.urban
.brussels

Dagen van de architectuur

hedendaagse
architectuur
gratis rondleidingen

© Séverin Malaud

5 → 13
oktober 2020

